

НА ПЕРЕЛОМ

ЖУРНАЛ ПОЛИТИКИ І ЛІТЕРАТУРИ
ТА МІСТЕЦТВА ПІД РЕДАКЦІЄЮ
ФОЛЕСЯ.

ВИХОДИТЬ
1-10-20
КОЖНИЙ
МІсяць.

ЧИСЛО 1
1920
ПЕРЕЗЕНЬ
УКРАЇНІ

ЗМІСТ.

Від редакції: / **А. Хомик:** На досвідку нової доби 3. / **П. Стах:** Мої пейзажі зімові 8. / **Антін Крушельницький:** Визволена Сфінкс 11. / **С. Шелухин:** Англія і Україна 14. / **О. Олесь:** Слухай 18. / **Антін Крушельницький:** Обеднання внутрішнього фронту 20. / **Олександер Колесса:** Знизки пісень: „Кривавими слідами.“ — „Як нас проганяли“... 24. / **Валентін:** Моя орієнтація 25.

Українська справа у французькому парламенті 26. / Інтернаціонал інтелігенції 27. / **Spectator:** Міжнародня політика 29. / **Dr. S. Müller:** Господарський огляд 33. / На українських землях 35. / Наша діяльність за кордоном 37. / **Novius:** Театральні замітки 41. / Огляд всесвітнього революційного руху 44.

Огляд преси 48. / Хроніка 55. / Критика і бібліографія 61. / Останні вісти 63.

INHALT:

Von der Redaktion. 1. / **A. Chomyk:** An der Wende der neuen Zeit. 3. / **P. Stach:** Meine Winterlandschaften. 8. / **A. Kruschelnytzkyj:** Befreite Sphinx 11. / England und Ukraine. 14. / **O. Oles:** Höre! 18. / **A. Kruschelnytzkyj:** Die Einheit der inneren Front. 20. / **A. Kolessa:** Aus der Liedersammlung „Auf blutigem Wege“. — „Wie wurden wir vertrieben“. 24. / **Walentin:** Meine Orientierung. 25.

Ukrainische Frage in der französischen Kammer. 26. / Die Intellektuellen-Internationale. 27. / **Spectator:** Internationale Politik. 29. / Doktor **S. Müller:** Wirtschaftliche Rundschau. 33. / Auf ukrainischen Ländern. 35. / Unsere Tätigkeit in der Fremde. 37. / **Novius:** Theatrale Bemerkungen. 41. / Rundschau der revolutionären Weltbewegung. 44.

Die Presse. 48. / Chronik. 55. / Kritik und Bibliographie. 61. / Letzte Nachrichten. 63..

CONTENU.

De la part de la Rédaction. 1. / **A. Khomyk:** A l'aurore d'une nouvelle époque. 3. / **P. Stákh:** Mes paysages d'hiver. **A. Krouchelnytzky:** Le Sphynx, libéré. / **S. Cheloukhin:** L'Angleterre et L'Ukraine. / **O. Oles:** Econtes! / **A. Krouchelnytzky:** L'unification du front. / **O. Kolessa** — Du cycle „Les traes sanglautes“: „Comune on nous cleassait.“ / **Valentin:** Chon orientation.

La question ukrainienne au Parlement Français. L'international des intellectuels. / **Spectator:** La politique internationale. / **Dr. S. Muller:** Revue économique. Sur **Novius** Remarques sur le théâtre. Revue du mouvement révolutionnaire mondial.

Revue de la presse. Chronique. Critique et Bibliographie. Dernières nouvelles.

НАШЕРДОМ

ЖУРНАЛ ПОЛИТИКИ І ЛІТЕРАТУРИ ІА МИСТЕЧКА ПАРЛАДАКЦІЇ

ДІЛЕГІ.

ЧИСЛО 1. ВІДЕНЬ, ДНЯ 1. БЕРЕЗНЯ 1920. РІК I.

Від редакції.

Серед надзвичайно скрутних обставин опинився наш край і наш народ і це могло не відбитись на нашій еміграції. Жорстока політика парижських можновладців, яка на протязі цілого року тільки те й робила, що до решти руйнувала і так уже зруйнований війною світ, нелюдська блоакада, на яку засудила нас ця політика, відтяла нас, вольних і невольних емігрантів од рідного краю і народу. Суперечні відомості, які зрідка приходять до нас з широких степів України, викликають у нас ріжноманітні настрої.

Та якіб не були ці відомості, страшливий образ руїни нашого краю стойть релефно перед нашими духовими очима, викликаючи в наших серцях цілком оправдане почування глибокого болю і турботи за майбутнє нашого народу і без силу лютъ на людську жорстокість, на егоїзм і одичіння, на розгульність первісних диких інстинктів звіра — людини.

На безмежних степах України, на цілій нашій етнографічній території йде страшна, завзята боротьба двох прінціпів: свободи і неволі, світла і тьми. Аріман і Ормузд післи там свої полки, котрі борються з собою на життя і смерть. Наш цілий народ, оци сірі, безіменні герої віддають своє життя за ідею свободи, добра і краси, — за ідею світла і правди, за ідею вічного мира між народами, за гуманізм. Там над Дністром, Бугом, Дніпром, Доном і Кубаню сторіками стікає кров завзятих борців в Чорне Море, там смерть, „страшний косар тне — не спочиває, на никого не зважає“, не перебираючи, чи це старий, чи малий.

І саме ця тяжка кріза, яку з історичною необхідністю переживає наш великий народ, викликає в наших душах зневіру і пессимізм.

Ці два страшні почування мають своє коріння в нашій славній, хоч і трагічній історії. У нас багато ворогів нашого політичного і національного відродження. Героїчна боротьба, яку від століть веде наш народ, поки що не увінчалась успіхами. Нас все побивали, нас все спихали на становище рабів. І тому періоди підйому чергувалися в нас з періодами духової депресії, періоди віри в сили і могутність нашого народа, в його невмірущу енергію — з періодами зневіри.

А саме найстрашнішими ворогами є зневіра і пессимізм. Вони ніколи нічого не будують, а тільки руйнують, вони ніколи не складають, а тільки розкладають, вони лютиші вороги, як наші віковічні противники Поляки і Москолі. Зневіра і пессимізм — злі дорадники. Для них особливо податний ґрунт ось тут, за кордоном, ними заразилась більшість нашої еміграції, що привело до розеднання національних сил і викликало дуже густу, нестерпну атмосферу.

Наша еміграція опинилася без стерна і без вітрил, без якоїсь спільноти всіх обеднучої думки.

І тому, ми ініціатори цього журналу, взяли на свої плечі тяжкий тягар видання нового органу, якого одинокою метою буде боротись зі зневірою і пессимізмом, з деморалізацією, що зробила таке спустошення серед еміграції.

Ми кликати будемо: Вірте! І які-б не були обставини, які-б тяжкі хвили не приходилося би переживати і нашему народові і нам разом з ним, ми ніколи не стратимо надії в свіtle майбутнє нашого народу, бо ми знаємо, чого він бажає і за що бореться.

Ми знаємо, що наш народ хоче того, щоби „в його хаті була його правда і сила і воля“, і віримо, що на своїй землі він не допустить, щоб запанувало чуже, не його право, він стремить до того, щоби досі не його земля, хоч живе він на ній від тисячліття, була його. І ми маємо ту непохитну віру, що чого народ хоче, того він досягне і що, чим тяжча буде боротьба, тим тріваліші здобутки.

Міжнародне становище тепер таке, що не має причин до зневіри і до пессимізму. Розвалена не тільки Україна, але й ціла Європа. Її відбудувати прийдеться зусиллями всіх народів, бо ні один народ в теперішній момент не доріс до того завдання, щоби міг усунути руїну і на її місце поставити будівлю кращого, вищого і культурнішого життя. Наш народ, який пробудився до нового життя і який могутнім рухом зазначив своє право на свою самостійність, мусить бути, скорше чи пізніше, запрошений до міжнародного співробітництва в справі відбудовання розваленого світу. І покликаний він буде до цього співробітництва, не як безправний наймит-раб, але як рівноправний співробітник, бо він криє в своїм лоні невичерпане джерело культурних можливостей. Віра в наш народ, в його дужі сили іде поруч з вірою в ціле людство, в гуманізм.

Ми знаємо, що людська природа многогранна і многобока. Що людська душа має і добре і злі прикмети. В ній побіч демона руйнування, побіч демона ненависті і злости, живе світлий геній будування, любові і всепрощення,

Демон переміг світлого духа генія, але ця перемога тільки тимчасова. Людина не може жити серед пустки і руїни. Зруйнувавши, вона і збудувати з'уміє і збудує. Цьому ангелові будування, любові і всепрощання, який має свій осідок в душі людини, буде помагати в його творчій роботі наш орган, який сподівається згуртувати біля себе всі найкращі літературні і публіцистичні сили, людей, які вірять і в красу і правду.

Може це занадто гордо, але ми не стидаємось цеї гордости. Наш журнал повинен стати осередком чистого духовного життя за кордоном, має стати висловом національного сумління. Тільки від нас письменників, залежить, чи ми цю мету осягнемо.

Ми віримо, що осягнемо.

Редакція.

А. ХОМИК.

На досвітку нової доби.

П'ять з половиною років минуло від фатальної дати 1. серпня 1914 р. Здається так недавно. Дитина, цього дня рожена, ще навіть до школи неходить, а одначе кожний знає, учасників тих бурхливих років, має враження, що не роки минули, а століття. За цей короткий час випадки котилися, як лявліна з катастрофічною скорістю і весь грандіозний рух цілого людства набрав прикмет космічних явищ, яких не тільки не може спинити хочби найсильніша людська воля, але яким мусить підчинитися, до яких мусить застосуватися.

Тяжкі це були роки, кріваві роки. В морі крові, яку за цей час пролило, можна би втопити не тільки всіх царів, королів, князів, з їх жінками й дітьми, з їх двораками й підлизниками, але навіть їх замки й палати, як високі вони не були. В страшній війні, якої не пережило людство від початку свого існування, згинуло від гарматних, кулеметних, крісових куль і бомб, від отруйних газів, од тих усіх знарядів знищення, які видумав на згубу людства злісний людський геній, 10 міліонів людей. Цифра страшна. Тільки подумати: цеж згинула молодь, чоловіча молодь в найкращих, найбільш продуктивних літах, це згинули живителі своїх родин, які, осиротілі після найбільшої страти, що її може зазнати людина, опинились в тисках безпросвітного лихоліття. І вже страта тих найбільш продуктивних 10 міліонів людей показує на те, що ціла Європа, коли не цілий світ, мусіла стратити рівновагу. Цих 10 міліонів, які тепер, як поетично висловлюється народня пісня „Взяли собі кріля дочку, зелену муравочку“, і безліч калік і інвалідів, що їх викинули офіційальні окопи, — потягло за собою в гріб і довоенну

промисловість, і довоенне рільництво і довоєнний уклад життя. Старому ладові так само вороття немає, як не має воскресіння тим міліонам, що спочивають на просторих полях бою: в Бельгії, Фландрії, Польщі, Румунії, Галичині, на Балканах і т. д., і т. д.

Старий лад почав валитися з першим гарматним вистрілом і коли німецькі гавбіци руйнували великий твір мистецтва, реймський собор, то хоч, як це не прикро сентиментальним любителям археологічного мистецтва, все ж підкреслити треба, що в тім божевільнім руйнуванню криється глибший, символічний зміс. Це не реймський собор тільки валився під ударами брутальної розривної сили великоналіберних набоїв, — це рівночасно валився старий, перегнилий лад, який став людству не тільки невигідний, але навіть нестерпний.

Ми пережили три з половиною років страшної військової бурі і дехто з прокляттям згадує ті страшні часи, часи крові і заліза. Річ певна, що нам, сучасникам тих грандіозних подій, ще до того втягнутим в їх грізний вир, людям, які маємо і кости й нерви, бракувало і бракує цеї історичної перспективи, яка одиноко дозволяє обняти комплекс випадків в їх цілому. Схід сонця однаке захоплює нас своєю красою, а це тому, що воно від нас далеко. Як би ми мали змогу зблизитись до нього, ми не могли б бачити його величної краси, а були-б знищені його пекельною жарою. А сонце сходить червоне, кріаво. Такий вже закон природи, і тут нічого не вдієш. Тому віддаючи довг болю й жалю з приводу міліонових жертв, які пожер ненаситний молох війни, ми все ж таки, хоч дуже перевонані паціфісти, мусимо минулу війну уважати досвітком нової доби, крашої і більш розвинutoї, як цей період, що війною безповоротно скінчився.

Ми, поки що бачимо тільки наслідки великої катастрофи, які викликала війна. Впали такі могутні імперії як російська, німецька, австро-угорська, розвалився весь старий політичний, економічний, навіть культурний апарат, після чого в старій, культурній Європі настав нечуваний хаос. І людство тратічно бажає миру, але не може його ніяк здобути, бо ця війна задала йому занадто глибокі рани, щоби їх можна було скоро загоїти. Немає на стільки геніального лікаря, щоби міг доконати цього великого діла, і так само, як цю війну, як хробу, викликала сама природа, так само тільки вона й може ці рані загоїти, бо годі думати, щоби в тій великій катастрофі мало згинути ціле людство.

Ще занадто багато знаходиться в наших душах слідів старого думання; ми всі унаслідили від минулого старі гріхи імперіалізму і людоненависті, і саме ці бактерії розятрюють задані війною рані.

Ціла соціальна і політична структура Європи, яку назвали „рівновагою“, опидалась на експлоатації слабшого народа сильнішим. Так як давніше внутрі самої держави істнували стани упривілійовані і безправні, так, після французької революції, витворився такий міжнаціонально-правний стан, в якім

народи-пани мали право життя і смерти над народами-рабами. Народи-пани мали свою „панську“ егоїстичну мораль, народа-раби — рабську, плаваючу мораль. З яким глибоким трагізмом писав про себе Іван Франко, що „він цілує руку пана, яка його бе.“ Ця рабська психольогія і рабська мораль була викликана вірою в трівалість і незмінність істинного ладу. Саме ця віра в незмінність свого становища, в його легальність тримала в рабстві напр. римських рабів у патриція більше, як сила. Відношення раба і пана мало глибоке коріння як раз в цій незмінній моралі, базованій на цій глибокій вірі, що вправді зле, але інакше бути не може. Тому всяке міркування про рівноправність націй, про їх братерство, про їх співжиття як „рівних з рівними“ і „вільних з вільними“ вважалося „реалістами“ як недосяжну мрію гарячих голов, непоправних „фантастів“.

П'ять з половиною років назад український народ дійшов до краю своєї неволі й пониження. Мізерну пресу, яку приніс нам на своїх крилах революційний зефір 1905 і 1906 р., придушила брутальна п'ята московського імперіяліста. Московський багнет приніс Галичині на своєму вістрю знищенню української культури, цілковиту духову й економічну неволю і руїну. Всіх тих, що сміли думати, що істнє окремий український народ, вішано, або гноено в тюрмах і депортовано на Сибір. Здавалося, що вже прийшов остаточний кінець українському народові, на позірнім гробі якого московський шовінізм доходив свого канібалського танку. Це була темна ніч, в якій не видно було ні одного промінчика надії. Відома річ, що ніч найтемніша саме перед сходом Аврори. Так і тут. Найтемніша українська ніч була кінцем української ночі взагалі, і болючий для нашої історії період, що тривав від початку війни до початку революції був часом найглибшого упадку національної української думки, котра пішла в глибоке підполля разом з революційними партіями. На зверх „свідомі“ Українці з „Українського Клубу“ вдавали, що вони пливуть з радістю і захопленням в ферватері московського імперіялізму. Досить згадати упокорюючі сцени на вулицях Київа, коли то українські артисти продавали публіці „варенуху“ для „больних і ранених воїнов“, надуживаючи при тім трафаретів „малорусского“ етнографізму (сірі воли, заражені в чумацький віз, плахи, стъожки і вишивані сорочки, широкі „козацькі“ штані). На цей етнографічний маскарад „дозволило“ його „превосходітельство“ і тепер без стиду на лиці не можна згадати цієї тяжкої хвилі, коли то московський імперіяліст з огидливим цинізмом, приглядався сцені, як „міліс хахли“ і ще більш „мілія хахлушки“ продукували перед ним своє моральне пониження і свій моральний упадок. Годі також без болю згадати, з яким телячим захопленням, з якою радістю приймали ми признаки хочби найменьшої до нас прихильності з боку „панів“. Імперіяліст Мілюков, найбільший ворог українського відродження, мало що не попав в ряди наших національних героїв за те тільки, що він стояв на тім становищі, що, коли

хочеться, щоби худобина працювала і приносила користі, необхідно її годувати і обходитьсь „по людськи“. Також без люті не згадаеш тих страшних часів, коли то ми сердечно тішились, як який небудь становий пристав ласково дозволиваматорську виставку якого небудь „Сатани в бочці“ або на дитячу „йолку“ з українськими піснями.

І ці всі факти, понижуючі нашу національну гордість факти, діялись так недавно, а однаке так давно, що ми, схоплені виром бурхливих днів, про них цілком забули, так, як би ми їх не переживали. Ми негодні вдуматись в тодішню нашу психольоюю, однаке ми з публіцистичного обов'язку уважаємо необхідним її відтворити і пригадати, щоби наглядно показати, який велітенський крок від тих часів зробила наша національна свідомість.

Від ганебної комедії з „варенухою“ і „сірими волами“ на вулицях столичного міста Київа до проголошення третього і четвертого універсалу не минуло навіть трьох років і чого не бачили за цей час Софійська площа і німий, а так вимовний, памятник Богдана. Величезні демонстрації 17. і 19. березня мійської людності з червоними прапорами при згуках „Марсельєзи“, національний конгрес від 8.—10. квітня, зієди селян, робітників і козаків-фронтовиків при згуках „Як умру, то поховайтے“, з неодмінними синьожовтими прапорами — оцей декоративний бік революції витискав на наших очах слози радості і захоплення, підбадьорував нас, будив у нас віру в наші дужі національні сили. Ми вперше від непамятних літ почули себе вільними і заговорили як вільні, хоч наші слова — були словами пробудженої до нового життя, наївної і довірливої дитини. Ми „автономствували“ і „федеральствували“, самі не здаючи собі докладно справи з нашого дитячого лепету. Але ми скоро росли і розвивались, дякуючи тому, що, наці „старший брат“, показався не братом, а паном і ворогом. І чим більш ясно ми побачили правдиве обличча „брата“, тим дужче росла наша національна свідомість, тим ясніше зарисовувався наш національний ідеал повної політичної, культурної й економічної суверенності України. В тяжкій боротьбі росла наша сила і наша непохитна воля.

Розпочався геройчний період нашої історії, бо наш народ, цей, як нашим політичним і національним ворогам здавалось, напів розложений труп, умів робити смілі, може аж надто смілі кроки. Заключення берестейського миру і прикладання Німців треба уважиги таким смілим кроком. Ми заплатили за нього дуже дорого. Реакційна й імперіалістична Німеччина накинула нам гетьмана і захистила московську реакцію. Ми її скинули вже власними силами і встановили наш легальний уряд: Директорію. На нас кинулись і Поляки і большевики, і одні й другі зруйнували нашу країну, однак їм не вдалось загасити у нас духа свободи і бунту. Проти нас повстяв цілий світ. Парижська Конференція, котра чути не хотіла про нашу суверенність, підтримала, як

рік тому назад Німці, московську реакцію Денікіна, тільки зробила вона це ще менш розумно і ще більш брутально, як Прусаки з над Спреї. І денікінський період нашої історії тривав ще корочше, як короткий семимісячний період Скоропадського, бо зросла за весь цей час національна свідомість нашого великого народу. Денікінських добровольців не прогнав з нашої землі московський большевик; це зробив той український селянин, який на протязі 1917 року брав участь в будівництві нашої Народної Республіки; це били денікінських добровольців ті самі „богданівці“, „полуботківці“, ті самі „чорні“, „червоні“, „сині“, жовті гайдамаки, ті самі „синьо-і сиро-жупанники“, котрі били добровольців Келлера, Долгорукого і Скоропадського, котрі проганяли Німців. Червоні армії Леніна і Троцького йшли вже тільки на готове і збиралі дешеві військові лаври, на те тільки, щоби дуже скоро переконатися, що ті лаври незаслужені. Розбурханий і свідомий своєї мети народ не дає собі накидати чужої волі. Він твердо і непохитно сказав своє слово і його гостра зброя звернеться проти кожного, хто його волю нехтуватиме. Больщевики, які перед світом голосять, що їм удається покорити Україну, самі бачуть, що їх становище на українських степах непевне. Проти всякої „федерації“ з Москвою виступає народ із зброєю в руках. Вже тепер звертається ця зброя проти большевицьких централістів і це буде так довго, аж поки червоні імперіялісти не зрезинують з панування над нашою землею.

Тяжко приходить нам здобувати нашу свободу. Наше самовизначення відбувається в супроводі реву гармат „в огні і димі пожарів, в куряві братньої крові“. Сотки тисяч наших братів-козаків, їх жінки і діти своїми трупами показують шлях, по якому непохитно прямує наш народ на зустріч золотому сонцю свободи, правди, культури і добробуту. Наші міста і села зруйновані і матеріальних богацтв ми стратили за весь час на десятки міліардів. Наша чільна інтелігенція знаходиться тепер за кордоном, не маючи змоги дістатись до рідних братів, котрі не коряться, а боряться. Ми переживаємо матеріальне лихоліття, якого давно не зазнали.

Однаке до того матеріального лихоліття не повинно долучуватись лихоліття моральне. До розпуки не має причини. Світ занадто розвалився, щоби він міг відбудуватися в старих формах, а це тому, що ціною великої руйни він купив собі нові ідеї інтернаціональної справедливості. Дальший розвій людства йтиме в тім напрямі, що всі дійдуть до тої аксіоми, що національна неволя, основана на національнім егоїзмі і „національнім інтересі“ зникнути повинна з політичного лексікону.

Тепер на черзі дня стоїть проблема миру на сході. Больщевики предложили мир Польщі, яка хотіла східне питання рішити методами 17. століття. За цю помилку вона вже заплатила кровлю своїх синів, якою шинкувала безплодно й неекономічно, заплатить ще руїною, страшнішою як українська в огні цеї руїни витвориться нова, вже щиро демократична психология поль-

ського народу. І тільки тоді буде можлива польсько-українська згода, коли польський народ прийме без застережень нові принципи інтернаціонального права, на підставі яких не сміється накидати чужої волі народові.

Часи, коли настане „на землі мир і во чловіціх благовolenіє“ може бути не так далекі, як дехто думає. Ми не є на стільки оптимісти, щоби думати, що вже цей 1920 рік принесе спасення й міжнародне братерство. Ми стоїмо, може бути, перед можливістю ще більшої матеріальної руйни, як досі. Однаке з цеї руйни повстане, як фенікс з попелу, нове життя народів, вже тепер братніх. Матеріальні багацтва, хоч як і цінні вони, без порівнання меньш цінні, як вартості духа. Матеріальні багацтва нехай будуть знищенні до щенту, вартостей духа ніхто знищити не в силі. І при допомозі їх відшукає людство утрачені й зруйновані матеріальні багацтва.

Живемо на досвітку нової доби.

П. СТАХ.

Мої пейзажі зімові.

I.

В горах.

На білі шатра гір стрімких
Упав рожевий сонця промінь:
Туман в міжгірях мовчазних
Занявсь-горить, як в димах пломінь.

Сріблясті шатра у крові . . .
Ридає хтось в імлі червоній,
Кріаві слізози, молитви
Сплітає в шуми сумнодзвонні.

В убраний білім сонний бір
Зітхнув легенькою луною
І спалахнув, як шатра гір,
В тумані кровію ясною.

Горять тумани і сніги,
І веться дим прозорим льотом:
Якісь невідомі боги
На срібло біле сиплють злотом . . .

II.

Спокій.

В білу намітку Хтось землю повив —
Хтось соромливий,
В білу намітку з пречистих снігів,
В думу спокійну без руху, без слів —
Чистий, святий, терпеливий . . .

Сонце предвічне, її не чіпай!
Вітре могутній,
Звийся над нею — її не зривай! —
Хай відпочине згріховлений край
В тиші нерушній, нечутній . . .

Ранком імлистим прозорий, блідий
Привид журливий
В срібнім тумані вартувє, сумний,
В білій молитві поринув своїй —
Чистий, святий, соромливий . . .

III.

Діва чистая.

Мертво так . . . біло . . . знов падає сніг:
Мертвим знов щастям дарує нас ранок.
Чисто і мертво . . . Не видно доріг, —
Всюди той мертвий серпанок.

Сходить на землю у ризі блідій
Десь непорочная, чистая Діва.
Чом же все мертво до зустрічи їй —
Тиша скрізь біла, дрімлива? . . .

В тишу такую чи плакали ви —
Ви, що посіяли квіти червоні,
Ви, що узори поклали з крові
В білому Діви хитоні? . . .

Мертво та біло . . . знов падає сніг . . .
Діва блукає у білім убранині, —
Ходить, шукає безкровних доріг
В мертвоблідому тумані . . .

IV.

На бойовищі.

Не чіпайте квітів білих
 Ви, що звикли до червоних:
 У просторах занімілих
 Годі зойків похоронних . . .

Хай у срібній у блакиті
 Прозорчаться далечені,
 Хай, у білий сум повиті,
 Заснуть душі примиренні . . .

Знемоглись в борні гвалтовній . . .
 Хто отямить нас? Хто спине? . . .
 Тільки в тиші молитовній
 Поклик згоди дзвоном рине.

Скрізь ланами та степами
 Квітнуту чисті, білі квіти:
 Не чіпайте їх руками! —
 Руки в крові . . . треба змити . . .

Тільки білі, чисті руки
 Зірвуть квіти чисті, білі . . .
 Не зав'айте-ж болів, муки, —
 Сплять пустелі занімілі . . .

V.

Біла жалоба.

Біле небо, білий степ, —
 Вся природа у жалобі
 Одягла сріблястий креп
 На загальнім, спільнім гробі.

Од невідомих кадил
 В сизих димах оболоні.
 Тиша тugoю могил
 Дзвонить гимни похоронні,
 Зойком стриманих ридань
 Огортає тих імена,
 Що до смерти без вагань
 Понесла їх міць шалена,

Що, незнані, по степах
Полягли за край свій рідний
І не знали, що то жах —
Жах зрадливий, жах негідний . . .

Дух, гартований в борні,
Ще не кинув рідне поле:
Упокой же в білім сні
Душі чисті, ясна Доле!

Бється тихо білий сніг —
Тче покрови похоронні,
І дзвенять серед доріг
Тиші гимни монотонні . . .

АНТИ КРУШЕЛЬНИЦЬКІЙ.

Визволена Сфінкс.

Лежала в чарівній країні новітня Сфінкс.

З кожною осінню, з весною кожною вrostала глибше, все глибше у землю. Вже тільки голова її проглядала крізь мряки.

Лежала забута новітня Сфінкс.

Затратила силу своєї таємничості. Перестала трівожити свою загадковістю.

Лежала в землю врита поневолена жінка.

Ніжну красу свою жіночу занапастила, життєві сили свої повисотувала, кров свою струями поту проливала, прикована до землі міцним ланцюгом — побідника могутнього.

І тільки очі, великі, таємничі очі, виглядали споза мряки. У проблісках затасніх огнів душу невольниці відбивали.

Та спокійний побідник не бачив загадки, що притайлалася в її очах.

Не бачив мови її очей!

Не душі в неї глядів!

Покорив собі роскіш, життєву силу поневоленої жінки.

Спокійний безпечний побідник.

* * *

І похитнулася йому нога. Він провалився у пропасть. Порвався невмілимий ланцюг. Трісло звено, що обсмокталось коло ший скеленої Сфінкси. Вона почула себе на волі . . .

У мить обсипалась з неї земля. Вона піднесла гордо голову вгору, заспівала визвольну пісню свободи!

Життєва роскіш, розвіяла непевність таємничої загадки з її лиця. В її очах заблищав чар роскоші, життя, весни.

Обновилась радістю життя загадкова Сфінкс. Затратила остроту своєї таємничості. Перестала загрожувати своєю загадковістю.

Роскішна, буйна, принадна царівна.

* * *

Полетіла світами звістка про красу роскішну царівни, її молодість свіжу і зачаровані скарби.

Приїхали на баских конях лицарі, заковані в залізну зброю; в шоломах заковані в них голови . . .

Вела їх принада багацтва царівни.

Вона мовчала, доки розшарпували її скарби. Таємничо мовчала . . . Але, як, заохочені її мовчанням, на чар її краси задивлятися стали, порушилась грізна Сфінкс. У мить облетіло із лицарів залізо, попадали шоломи з голов. І голови з шоломами долі покотились.

У лицарів закованих в залізо . . .

А Сфінкс замовкла. Примеркли її очі, приблідла загадка таємнича в них . . .

І тільки життєва сила царівни ясніла в сонці золотому.

А по світах йшла звістка про силу, про красу царівни, її зачаровані скарби.

* * *

Уста царівни співали далі пісню про волю, величний гимн свободи . . .

* * *

Почув ту пісню лицар півночі, що теж проснувся на волю. Сватів прислав. Царівна рушники подала . . . Очарована гімном Свободи.

Засватана, мріє царівна про щастя нового життя — на волі. З коханим дружиною.

У двох у світ збиралися. Вільне життя їм мріло на шляху новому. Не розумів душі царівни холодний лицар півночі.

У нього воля — її незоля!

У нього сила — її несила!

Його могутність — її покірність!

За пізно побачила царівна свою помилку. Порвала рушники, відпекатись хоче — та лицар в одної займа. Вона засватана!

І блиснула грізним таємним оком Сфінкс . . .

Прокинулась у неї дужа сила і холодно відсунула вона обманця геть від себе!

Заховалася Сфінкс у свою землю, грізна, мовчалива.

Осталася у неї як спомин туга за свободою.

* * *

І скільки разів почує гимн свободи відкіненого лицаря півночі, виходить із своїх оковів, заслухується у звуки визвольного гимна тугою, спрагою своєї душі.

І бачить помилку. І глибше, все глибше вривається таємна Сфінкс в свої земельні окови.

Грізна для всіх, незбагнута, зачинена в собі. Таємнича, понура.

* * *

І тільки дух її блукає по світах, її визвольний дух. Квілить, шукає підмоги, шукає порятунку для Сфінкса. Вона-ж мертвіцьки скамяніла, грізною таємницею визіплюється із ям очей . . .

Понура Сфінкс.

* * *

І тільки слава про її красу, про чар її роскоші блукає по світах . .

* * *

Надлетів лицар увесь у золото закований.

Принадно усміхається до Сфінкса, манить її.

Вона байдужна стала.

Не відкликається на поклик його, не відкидає залицяння його.

Спокійна і байдужа. Поважна, таємнича.

Сховалась у свої земні окови і мовчить.

Спокою прагне.

Та дух її, що вилетів із тіла, здрігнувся від залицяння нового лицаря, у золото закованого, лицаря у золотих погонах. Пізнав у ньому давнього побідника своєго.

Увесь здрігнувся із переляку.

І хоч мовчала Сфінкс, її могутній Дух протхнув заразою смерти нового лицаря коханка, у золото закованого полюбовника.

Зморозив його пориви своїм холодним подихом.

* * *

Лежить таємна Сфінкс.

Немов мертвa проглядає загадка з її очей.

Лежить понура Сфінкс.

Захована краса її. Заслоною укрився чар її. Закопані всі її скарби.
Лежить мовчазна Сфінкс. Німа, грізна, понура . . .

Довкола неї шаліє дика гульня. До бою знялися полюбовники її.

Стовпилися доколо Сфінкса. Даремно її щукають. Вона імлою обснувалась — закрила таємницю своє обличча. Невидимкою стала для чужих.
ІШаліє буря коло неї — вона спокійна, камяна!
Грізна, понура Сфінкс.

* * *

І проглянула загадкова Сфінкс всю таємницю свого життя.

Вся сила у ній самій і в її Духові могутньому!

Чим довші, грізніці змагання противних сил, тим більш прояснюється загадка її очей, її душі.

Не буде вона жити в неволі. Не попаде в окови чужих сил.

Уся її міць в її вольній волі, у вірі в свого Духа!

Із її вольного Духа зродиться лицар, що поведе відроджену Сфінкс на висоти вольного, повного життя.

* * *

Хто відчитає німу таємницю очей визволеної Сфінкси! . . .

Хто зрозуміє грізну мову душі відродженої Сфінкси! . . .

Хто повірить, що новітня Сфінкс житиме вольним могутнім життям, в обєднанні із своїм сильним Духом? . . .

Царівна із князем-лицарем своїм весільним? . . .

* * *

Той розвяже загадку Сфінкси.

С. ШЕЛУХИН.

Англія і Україна.

Діپломати її політики звичайно ховають свої думки її наміри в пишних словах та неясних речах, але-ж факти завше розкривають всі їх секрети. Щоб уявити собі відношення нині пануючих англійських політиків до української справи, треба звернутися до фактів, які промовляють самі за себе. Ці факти виявляють, що нині верховодні англійські політики найперше всього шукають економічного визиску України на користь Англії, а для того старажаться довести Україну до найбільшої руїни, нужди й поневолення. Ця руїна мусить знесилити і французького та бельгійського конкурентів, які вклали свої капітали в підприємство на Україні.

До війни російські реакціонери вели проти Англії цілком отверту пропаганду і напр., Пурішкевич в 1913 році зібрав навіть гроші для інтелігентських екскурсій в Німеччину, щоб завести з нею найтісніші звязки проти

Англії. Нині неначе для помсти, Англійці вибрали своїм знаряддям російських реакціонерів, які завше були лютими ворогами українського народу, і примушують їх служити інтересам Англії.

До великої війни англійський торговий флот в українських портах Чорного моря перевисшав всі інші кораблі майже в три рази. Англійці провозили через ті порти товари тільки для України і вивозили тільки українське майно. Інакше й бути не могло, бо Московія через українські чорноморські порти нічого свого не вивозила і нічого доЦ себе не одержувала. Таким чином, Україна для англійського обміну була ринком, який розвивався і зростав. Англія заінтересована, щоб Україна і на далі була тільки її ринком.

Але-ж Україна дуже багата своєю природою і це для розвитку торгу утворює найбільш привабливі перспективи не для самих тільки Англійців, а й для інших народів. Цілком зрозуміло, що коли Франція заявила свої претензії на український ринок і для того в листопаді 1918 р. окупувала Одесу, Херсон та Миколаїв, то це було дуже не по душі для англійських капіталістів. Потім, коли Франція покинула Одесу, вони отверто потирали собі руки од задоволення. —

Настала їх черга. —

Під претекстом боротьби проти російських большевиків Англія в дійсності шукала собі економічних здобутків. Пославши війська на північ Росії, вона разом з ними послала лісорубні та лісопильні машини і кораблі для вивозу дерева. Вона робила те саме, що робили Німці на Україні, учинивши окупацію і забіраючи од народу його майно — хліб, цукор, жири, метали шкіри і т. н., а разом з тим удаючи з себе, наче то вони воюють проти большевиків.

Коли Денікін, ставши на чолі російської реакції, був на краю загибелі, Англійці врятували його, щоб примусити слугувати їх інтересам і приневолили Кубанців працювати з Денікіном, знаючи, що народ служив би сам собі, колиб не був приневоленим. Вони дали Денікінові зброю, танки, аеропляни і всяку військову амуніцію. Для чого? Проти кого? Казали й нисали, що проти російських большевиків, а вийшло, що проти українського народу, який веде найвертішу боротьбу проти большевиків своїми власними силами ось уже більше двох років. Понищивши все українське на Кубанщині, Денікін найбільші свої сили кинув не проти большевиків, а проти Українців. Англійці використали його ворожнечу проти українського відродження на свій бік. Розуміється, колиб Англія не схотіла того, то єдине її слово спнило-б Денікіна і його банди од нападу на Україну і направилоб на російських большевиків.

Цього, однаке, не сталося. Навпаки, давши Денікіну все потрібне наче проти большевиків, англійські політики поламу та потиху заводили пере-

говори про утворення зв'язків з російськими большевиками, а Денікін англійськими танками, гарматами бомбами, аероплянами і всяким знаряддям нищив український народ, палив його села, творив розбій, грабував, розстрілював населення на Україні. В той же час англійська бльокада в контакті з Денікіном не давала можливості перевести на Україну навіть лікарств, тоді, як український народ гине десятками тисяч од тіфу та холери. Все, що зробив Денікін проти українського народу, повинно лягти на совість тих, кому він служив — на Англійців.

Під претекстом співробітництва з Денікіном, Англійці росташувалися по українських гаванях, як у себе дома. Ограбована російськими большевиками, а потім ще ограбована, зруйнована, спалена і розбита Денікіном з країна зробилася голсю, бosoю, нужденою, навіть в сорочці. Але хліб цукор, шкіри і т. і. добро у неї є, і це робить її дуже інтересним покупцем бо вона в усім нуждається і за все має чим платити. Захопивши гавані через які Україна веде торг, можна не тільки добре вторгувати, а й закріпити за собою ринок, а конкурентів — Францію, Італію, то що — усунути. Це дало-б для Англії не тільки монополію торгу на природно багатій Україні, а й можливість збільшити економічну залежність Франції, Італії і інших од Англії.

Розрахунок дуже привабливий і вигідний.

Але-ж багнетова Денікінщина розбились о народний гнів. Розуміється, для одної цілі може бути декілька засобів. Втерявши Денікіна, англійські політики нині для осягнення тої-ж мети тягнуть собі на послугу московських кооператорів, міркуючи довести свого за їх допомогою.

Українські кооператори почали боротьбу проти засилля московського капіталу ще за царських часів. Місцева кооперація, задавшись ціллю утворити для себе з українського народу дійну корову, вжила всіх заходів, щоб задушити український рух до економічної емансипації, навіть з допомогою чорносотенних організацій — та російського уряду. Ворожа політика цього уряду проти українського народу була отвертою до цінізму. Адміністрація мала секретну інструкцію од 4. лютого 1914 р. № 201, допомагати московським кооператорам проти Українців. В 14 п. тої інструкції (примірник її знайдено було опреволюції у полтавського губернатора Богговута) азано ось що (подаемо в перекладі): „Нозаяк в останні часи намічається стремління Українців вийти з економічної залежності од Москви і заснувати свій біржевий осередок в Київі, то бажано, щоб міністерство фінансів вело московську національну політику з ціллю закріплення за Москвою її становища економічного центру і знищення спроб Українців до економічної емансипації.“

На підставі цього українські кооперації нищилися і не дозволялися, а московські, озброєні грошима московських капіталістів, оплутували Україну,

як павутиною, і висмоктували з неї соки, убиваючи самодіяльність народу і його економічний добробут. З революцією 1917 р. ця павутина була порвана, українські кооперативні організації вирости і одразу набрали собі сили, а московська кооперація слабіла й слабіла, поки була знищена в своїм центрі московською большевицькою націоналізацією.

Тепер, опікшись на Денікінові, англійські політики, під впливом московських кооператорів, що розіхалися з Денікінцями і ведуть пропаганду на відбудовання одної - неділімої російської тюрми народів, яка повернула б їм монополію торгу і панування тюремщиків, хотять провадити кооперативну Денікінщину і беруть на себе роль виконавців 14 п. вище наведеної інструкції.

Коли Вища Рада постановила завести торгові звязки з російськими кооператорами, то українські кооператори звернулися в Парижі до члена Верховної Економічної Наради від Англії Вуайса в справі заведення звязків з ними. На це вони одержали рішучу відповідь, що Англія допомагатиме тільки московській кооперації і піддерживатиме централізацію, а через те українські кооператори повинні звернутися до московських кооператорів Беркенгейма та Кровопускова, без полагодження з якими і без визнання своєї підлегlosti Москві українська кооперація ніякої підпори од Англії не матиме і Англія з нею в ніякі зносини не вступить. Одповідь українських кооператорів на це була цілком негативною і рішучою. Настає нова Денікінщина вже в економічній сфері і нова боротьба для українського народу за своє економічне життя. — Ось вона західно-європейська цівілізація і культура!

Телеграми сповістили, що московський уряд призначив представником московської кооперації большевика Літвинова. Цікаво було-б знати, чи пан Вуайс погнав би українських кооператорів в обійми до большевиків, націоналізації і комунізму?

В англійській пресі одноголосно пишуть, що Англійці в великому захваті од Української Капелі і висловлюють сімпатії та найкращі побажання українському народові в його боротьбі за державну і національну незалежність. Видно суспільство має малий вплив на свій уряд, коли його офіційний агент, Вуайс, висловлює противне. Одна надія на український народ, а друга, що може в Англії змінитися уряд так, що зміниться й політика.

Звістки з Англії кажуть про близьку зміну уряду.

О. ОЛЕСЬ.

С л у х а й.

Я пригадую тебе одного літнього вечера.

Памятаєш там, де так низько схилялись берези і так сумно шуміли сосни. Мені так хотілось збудити в твоїм серці любов... любов до Неї.

Я співав тобі мої перші пісні про її красу і смуток. І ти мені наче повірив, хоча мої пісні нагадували перше щебетання пташки, яка угледіла світ і, зачарована ним, защебетала. Далі ми розлучились, розійшлися і зустрілись лише недавно.

Це була сумна зустріч... Глибокі зморішки покрили мое чоло, погасла віра в моїх очах, опустились крила, заросла тернами моя дорога.

Ти дивився орлом.

Праця твоя не пройшла марно, упала не на камінь, і думки твої розвіли квітками. Як і раніш, в твоїх очах світилось джерело невичерпаної енергії, творчих сил, і певності.

Який розмах! які широкі пляни, скільки блескучих ідей! я розумів тебе, чому не захотів ти міністерського портфеля.

Хібаб могли уложитьсь в ньому всі твої заміри?

Хібаб зміг ти продовжувати свої досліди?!

Хіба читавби ти свої лекції, там, в сірому місті, так широко і в такому, любому колі своїх друзів і товаришів?!

І хіба ти мігби бути першим між ними?

А що-місячні зїзди повітових агрономів, а старі традиційні вечірки, а спогади, пересипані то сумом, то жартами, то веселим молодим сміхом, як тоді, там, на білому острові, серед зеленого моря лугів і лісів?! Ти був таким орлом... І ти так широко звав мене до роботи. Живої, дійсної, кипучої.

Хм! починати нове життя?! Розігнути спину, підняти голову і знову піти плече в плече з тобою, як тоді, коли ми „мотижили“ сосни, або йшли з косами на плечах і співали „крамбамбулі“.

Ні, пізно! І я довго вагався, поки пішов за тобою. Ха-ха! я навіть дивуюсь собі! Два місяці я горів твоїм огнем, пригадував культуру кукурузи, систему вуликів (чи не Ломакіна краща?)

Перекидав все горище, повитягав підручники, і знов вернувся до своєї фантастичної ідеї електризації насіння.

І ти так високо цінів мене і покладав такі надії, наче я тільки розпочинав життя, а не кінчив його... І я так глибоко був тобі вдячний.

Панувала страшна реакція, але вона забувалась, коли ми просижували з тобою цілі вечори, читали, намічали нові пляни роботи, згадували колишнє. І ми були такі щирі один з другим. І знову в твоїй душі прокинулась любов, до Неї далекої, покинутої і, тобі здавалося, мертвової.

Так, так, Вона була для тебе мертвою, а я чув її стогони, бачив простягнуті руки і на них залізні кайдани.

Розбити їх! Ця думка впялася мені в мозок в душу і мучила мене.
І така самотність, таке безсилля!

Ти не розумів мене, хоч знов усе, що мною було написано. Можливо, що я не сказав того, що хотів, не найшов слів, образів, сили... Але як я міг довести тобі, не роскопавши могили, що в ній лежить і беться живе серце.

І коли їх могучою хвилею змивали в кручі з високих Карпат, ти плакав, а я ледве стримував свою злорадність.

Так, так, женіть їх далі, далі, до Москви! Лийтесь, лийтесь, розмиваєте могилу!

І розмили.

Встала Вона прекрасна, зітхнула і ростали віковічні сніги, розцвіли небесно-золоті квітки, зашуміли потоки, прокинулось життя...

Весна прийшла.

Христос воскрес.

Зустрілись, поцілувались і стали братами...

Я вийшов на вулицю. Боже мій! Скільки їх, звідки вони?! Із тисячів я ледве пізнавав одного.

І ти разом з ними, з вірою в очах, з усмішкою на устах. Пізнав мене, підійшов, взяв за руку — ходім!

Підожди, постою, надивлюся, надихаюсь, наберуся їх...

Що дал і було, ти сам знаєш. Емігрантами стали, рік уже животімо. Я бачу все і стиснувши зуби мовчу.

А ти... Для тебе Вона знову мертвa.

Ти кидаєшся, як звір в клітці з одного боку в другий, шукаєш допомоги, погожуєшся на все.

Колишнє, старе хотівби вернути.

Смієшся, брудом обливаєш, саму ідею топчиш ногами.

Маловірний! А кров цвіту нашого, що пролилася під Крутами, під Бахматем, в Білій церкві, в Київі, по всій Україні, а жертви, а сироти, а вдови, а матері, а могили!... Це — що-ж?! Нічого?

Кров в землю вступила, а не понеслась червоним стогоном по світу?!
Стогоном смертельної муки і гніву...

А діти, що ростуть, не були живими свідками, не бачили, не чули?

І думаєш там, тепер, не льється кров?! Опамятайся, прийди до себе, приводи других до памяті.

Повір — весна ще прийде!

І як я шкодую, що не углядну тебе перед тисячів в той день, коли знову зашумлять потоки і розцвітуть безсмертні небесно-золоті квітки.

АНТІН КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ.

Обєднання внутрішнього фронту.

(Лист до галицьких приятелів і однодумців.)

Хвилива ліквідація українського державного апарату в Камянці могла довести до розеднання поміж придніпрянськими і галицькими військами і громадянськими діячами. Шукали з усіх сторін її причини, кидали легкодушно клеймом „зради,” робили під її впливом політичні акти роспачі (варшавський акт 2. грудня 1919.) — З другої сторони люде доброї волі тремтіли, що ось зарисовується прівра поміж Придніпрянщиною й Галичиною. Робили заходи, щоб повести міст через неї і т. п.

Тимчасом глибший погляд на цю, так звану, камянецьку трагедію, на творців і акторів її, інспіраторів і тих, що кують із неї в даний мент свій політичний капітал, дає нам цілком інший образ.

Не Галичане і Придніпрянці, не варшавці і денікінці входять тут в гру. Стають проти себе гостро і сміливо два політичні світогляди, два суспільні, два національні, два культурні світогляди. Один: це український народ, це повстанчі маси Придніпрянщини, що за протяг недовгого часу української революції перейшли семимилевим кроком шалений розвиток від етнографічної, безіменної маси до українства, яке спершу проявляється в них в егоїстичній обороні своєї хати і свого села перед всяким наїздником, хто-б він не був яке приневолює до оборони повіта і землі, яке вкінці доводить до національної свідомості, яке в консеквенціях витискає на цю, до недавна етнографічну, масу почуття і розуміння ідеї державності, сталить її в боротьбі за загрожену державність і мусить довести до завойовання власної самостійної держави. Це з другого боку галицьке стрілецтво і козацтво, яке теж після 1. листопада 1918. р. не вповні ще було свідоме відповідальності, що її вложила на них завойована смілими головами українська державність на галицькій землі, а протягом пів року боротьби так перетворилося; що з головами штиками, без набоїв, відстоювало натиск ворога, і коли перейшло за Збруч, до цеї пори голови свої кладе поруч із придніпрянським козацтвом за ідеал власної, самостійної держави. Це далі ті робітники праці і ума, що стають поруч безіменних лицарів — козаків і на відвайованому клаптику території починають свою муравлину працю будови державного життя. Це врешті робітники на всіх царинах життя, що полишились на завойованій ворогом території української держави, так на Придніпрянщині як і в Галичині і кождим своїм кроком, кождим вчинком закріплюють те, що піддержуватиме ідею української державності на землі, яка хвиливо опинилася в ворожій окупaciї. Це вкінці висланники української держави за кордон, які маючи в душі зрозуміння української державності, працюють словом і ділом для будови самостійної України!

Це та перша категорія людей, яких не ділять ніякі кордони, ніякі фронти, це ідейні кадри свідомого українського громадянства, демократи з крові і кости, які зрозуміли одно: українська народня маса мусить мати свою самостійну державу, бо тільки така держава забезпечить своєму народові землю і волю, — українська народня республіка мусить опіратися на народній масі, бути висловом її потреб, її змагань, бо тільки таку українську народню республіку захистить український народ. В праці для української держави найдуть себе всі робітники, всі творці і будівничі. Духове обєднання внутрішнього фронту заставить кожного з них: Придніпрянця і Галичанина, козака і адміністратора, ученого, педагога, письменника, стати кожного на своєму місці поруч себе до реальної роботи.

А з другого боку стоїть інша категорія людей, і то від селянина до умовогого робітника, політика і т. п. В цій категорії подають собі руки ріжні типи: Так московський чи польський поміщик на Придніпрянщині, як польський і жидівський поміщик у Галичині. Поруч них гідно стане український поміщик, тут і там. Обєднає їх, економічний інтерес. Подасть їм руку український багатий мужик-кулак, загрожений на рівні з ними в своїм клясовім інтересі. Достройтесь до цього товариства московський, польський, жидівський український і всякий інший промисловець і великий комерсант, підпомагати їх буде московський, польський чиновник-бюрократ, саботажем української демократичної держави. І весь цей гурт, працюватиме під проводом споріднених з ними економічно, культурно або політично людей, які промовляти-муть і вестимуть акцію на політичній арені в імені української нації.

Ці політики, одні з старої австрійської, другі з московської школи, не йшли і не будуть іти ніколи самостійно, бо не вірили і не вірять у свій народ і в себе. Одні звязані економічними інтересами з противниками демократичної України, — інші за довго тягли чуже державне ярмо і душа їх уже не в силі переродитися. Для них Україна без чужої допомоги, це корабель без стерна! Для них, вся сила українського народу, селянська маса — це темна маса egoїстів! Для них українські повстання, — це банди. Завязки в людях нового українського державного апарату, хоч як слабого і повного помилок у початках, — у них це безпримірні і злосливі неуки і дурні, за те московські саботажники-бюрократи — оце надійний елемент, якому вони радо довірили будувати свою Україну.

А московські й усякі інші гетьманські політики за кордоном, це відповідне для них товариство, це гурти, з яким їм найлегше було обєднатися і вести на спілку злочинну роботу: руйнування української демократичної держави. І все одно, чи сидять вони в Варшаві, Парижі, Берліні, у Відні, — вони вкінці знайдуть усі одну мову, бо обеднюю їх один політичний, суспільний, культурний інтерес, а розеднюю тільки хвилева тактика. Вони будуть навіть побивати одні одних. Але в добиванні змагань за самостійну демократичну

республіку, вони подають собі на причуд дружню руку. А поза їх плечима стоїть цинічна зграя спекулянтів, які державним грошем мали підшомагати українську армію амуніцією, одіжжу, ліками, український народ рятувати перед зморою пятнистого тифу, а з того всього нічого не доставили, тільки спекулювали на валюті і дожидалися тої щасливої хвилі, коли провалиться ворожа їм демократична, самостійна держава, і вони увільняться від правної відповідальності за свою грошеву господарку!]

Ця зграя перша зрозуміла тепер вагу моменту, перша зрозуміла, що стоять проти себе дві сили: Україна, яка вислава їх, яка беться на життя і смерть на всі фронти за свою самостійність з ворогами, не може сконсолідуватися внутрішно в тій нерівній боротьбі; в додатку загибає від безпrijмірних пошестей. Україна, яка вислава їх, жде на їх працю і зажадає від них рахунку — і Україна, яка, розбита ще за кордоном на ріжні орієнтації (московську, польську, антанську, германську), — шукає себе, консолідується і дожидається від них фінансового благословення. В любому моменті з радої душі поблагословлять її, бо звільняться хвилі від карної відповідальності.

Оці два табори стоять сильно проти себе. Перший: виковує свою силу і обєднання в крівавих змаганнях на полях бою — у серці України; в терпіннях від знущань ворогів — на окупованих областях. Другий: в секретних дипломатичних і всяких інших кабаретових сальонах, шукає спільноти мови, щоби збудувати монархічну буржуазно-поміщицьку Україну, розуміється збудувати її на руїнах того, що здигнув український народ і що стараються закріпити при його помочі сторонники самостійної, демократичної (менше чи більше соціалістичної) України.

Оба табори відкрили карти. Перший жертвами в бою і жертвами на ложі смерти від тифу і інших зараз на Україні та свою неподатністю ні в право ні в ліво, коли не збережеться принципа самостійності й демократичності (до соціалізму). Другий своїми варшавськими і парижськими заявами виступив ясно проти самостійності усієї України, або її частин, виступив проти наділення українського селянства землею, а своїми сполуками й союзами з непримирими ворогами української самостійності і упертістю, як спершу думалося, в помилках, дав доказ, що занята ним раз лінія — це ясно зазначена ним лінія принціпова, лінія антидемократична, лінія менше або більше монархічна, лінія польсько-або московофільська, а рішуче антисамостійницько-українська.

Коли перед місяцем двома, не проявив ще цей останній табор вповні свого лица, можна було думати, що люде доброї волі зневірилися хвилевими невдачами й попали на дорогу помилок. Сьогодня, коли занята ними лінія вповні скрахувала, а вони далі уперто держаться її, що більше, уживають всіх заходів, що-б противний собі табор скомпромітувати й здіскредитувати, зарисовується їх обличча.

І коли перед місяцем — двома вживалося заходів, щоб відвернути людей від помилок, щоб провести місток поміж тими, що зневірилися й тими, що з вірою йдуть вперед, сьогодня такі змагання були безцільні і даремні. Даремні тому, що не легко в політиці завертається з так ясно витиченого шляху, а безцільні тому, що не можна найти спільної мови для двох протилежних таборів, які стають антиподами для себе.

Тепер тільки одно питання стоїть перед кожним громадянином української нації: докладно спитати свою душу й свое сумління, на котрому шляху йому поле й можність до праці. З однієї сторони потрібно робітників на Україні, в обставинах таких, як вони є, при небезпеках усіх, які вони не загрожували. А тим, що спинилися за кордоном і звязані працею не можуть поки-що вернутися на Україну, требаб поставити собі питання, чи хочуть вони напружити всі свої сили до праці для ідеї, за яку гинуть і мрутъ тисячі на їх рідній землі. Чи може краще піти там, де оплюгавлюється самостійницькі соціалістичні стремління і де кується нові кайдани для волі України. Безхарактерний бувби той, хто станувби на мості й міркувавби: врятується чи втоне? Це становище, що правда, забезпечувалоб йому корисну позицію на оба фронти.

Цим письмом звертаюся до своїх товаришів по праці, до своїх товаришів по політичним переконанням, звертаюся, щоб дати свій погляд на те що робиться на землях України і за кордоном.

Коли з одної сторони йдуть сильні змагання і урядових і громадянських кол о відвоювання суверенності в етнографічних границях, забезпечення за народом землі і укріплення української державності, при чому дожидаеться нетерпляче скорої й видатної допомоги від людей висланих з українськими грішми за закупном воєнних і лікарських припасів, і коли за кордоном тисячі полонених ждуть на поворот до своєї землі, а рідна земля жде на їх допомогу в боротьбі з ворогами, представники табору ворожого цій позиції роблять бескоромні злочинні пакти з ворожими правителствами, унеможливлюють закупку й висилку матеріалу на Україну, утруднюють полоненим поворот до рідної землі, а рівночасно з політичною їх акцією, лицарі пера так Придніпрянці як і Галичане, прихильники монархістичного режиму, не занедбують свого гончого обовязку. Зачали від особистого осмішування людей противного табору, глузування їх з праці. Перше вістря своє звернули проти тих, що пером стали на службу Україні. Обиватель читає, сміється, починає легковажити ідеольотів соціалістичної України. Далі звертається їх вістря проти представників уряду на Україні й за кордоном і тут уже не сміх служить їм способом боротьби. Треба досадніше опаганити тих, що в їх руках керма української держави. Штучно дібраним виказом недомагань, при рівночаснім замовчуванню злочинної роботи й саботажу їх же однодумців, узискується ефект, на який полювалося. Отож: нездарність уряду з огляду

на особи, з огляду на ідею, яку проводять вони, з огляду на способи, якими послугуються. Обиватель дійсно бачить всякі недомагання і уряду й дипльоматів і адміністрації військового, аprovізаційного й санітарного апарату. Добірно зложені клевети на представників української державності, а через прирівнання повстань до банд, і на ту мілітарну силу, на яку опирається уряд, дають обивателеві невірний образ дійсного стану речей і ширять в нього зневіру до чинників, які відповідають за українську державність. Врешті з одної сторони погрози большевизмом, з другої надією помочі, яку реакційні європейські кола далиб на випадок всяких федерацій, викликується в душі обивателя, спрагненого спокою, тугу за зміною, якаб дала той спокій, якаб принесла нову благодать на Україну. І на тлі того всього розладя зарисовується новий образ. Покищо обєднаний комітет з трьох Українців і трьох Москалів (при чому і один Галичанин був би між ними), а там далі гетьманство, федерація, цар і всякі інші комбінації заляканого соціалістичним режімом буржуа. Розуміється допомога тих чужих правителств, котрі держать у своїх руках державне майно українське і українських полонених і в даному разі, коли все відмовить, так бодай забезпечене матеріально без журне життя. Оце картина, яка розмальовується з всею послідовністю перед очима уважного глядача і яка погрожує несвідомих річей людей загнати на шлях руйнування української державності.

ОЛЕКСАНДЕР КОЛЕССА.

З низки пісень: „Кріавими слідами.“

Як нас проганяли . . .

Як нас проганяли на чужу чужину,
То йшли вороженьки,
Як та чорна хмара
Та на нашу Україну.

Як нас проганяли із рідної хати,
То горіли міста,
То палали села,
Грали труби і гармати.

Як нас проганяли, то плакали діти;
Від нашого жалю
Застогнали ниви,
Хилилися в саді квіти . . .

Ой, як ми сідали на ковані вози,
 То іржали коні,
 Ревіла худібка,
 Нам закамяніли сльози....

Як ми виїжджали та за ворітенька,
 Лишилася дома
 Хора на постелі
 Старесенька наша ненька.

По дорозі клякли на батьковім гробі:
 — Знаєш наше горе,
 Наш татунцю рідний?
 Забери нас усіх д' собі!... —

За нами світило полумя червоне,
 Торохтили вози,
 Дзвононі голосили,
 В полі кракали ворони.

— Не крачте, ворони з тими галочками!
 Може ми ся вернем
 В наші рідні хати
 І з нашими діточками...

Може ми ся вернем, хоч на другі жнива . . .
 — Бувайте здорові
 Наши рідні села
 Крайнонько нещаслива!

ВАЛЕНТИН.**Моя орієнтація.**

Орієнтуймося! Спасибі!
 Але на кого? — докажіть!
 Чи легко це зробити рибі,
 Коли на березі лежить?

Орієнтація шість років
 Була у мене на царя,
 Страшний для мене був Набоків,
 Вже не кажу про Носаря.

Пізніш папашу Мілюкова
 Я, наче батька, полюбив,
 Хоча до нього від Гучкова
 Я кольosalний крок зробив.

Аж — Революція! Керенський
 І чорт і діявол — большевик,
 І все чого язик рутенський
 Казати голосно не звик.

А далі знаєте — Антанта...
І Німці... врешті хто кого?...
Назвіть ви лицаря — гіганта...
Тепер би й я назвав його.

Від Німців... став в Париж писати
І до Денікіна пішов.
Поніс йому кріси, гармати,
Віддав народню честь і кров.

Тепер Денікіна немає,
Юденіч впав, Колчак в петлі, —
Орієнтація зникає
І берег рідної землі.

Сиджу то тут, то в Букарешті,
Виношу тисячі негод...
Орієнтується нарешті,
В останнє вже, на свій народ.

Українська справа у французькому парламенті.

Виняток із стенографічного протоколу засідання французької палати депутатів дня 6. лютого 1920.
Промовляв Гамар Банасель.

Pan президент згадуючи в своїй промові інородческі країни, які оточують Московщину і які після революції відділились від Росії і утворили незалежні держави, забув про одну, незвичайно важку країну, велику своїми розмірами і з численним населенням. Хочу говорити про Україну. Pan президент згадав Естонію, Латвію, Литву, дійшов до Польщі і перекочив до Кавказських Республік.

Ta між Кавказом а Польщею і Румунією є велика прірва, яку небезпечно лишати довше відкритею. Для того тільки треба, щоби уряди Антанти надумалися визнати українську республіку. (Знаменито! знаменито! з права і в центрі).

Я не бачу чому це бажання, що не має в собі нічого з утопії, не малоб сповнитись. Передімною багато з тих, що перебували на місцях, і через те можуть судити про зашлутане і таке важливе питання бувшої російської імперії, порушували цю справу. Маю в руках замітку, в якій може посередно, подано до відома уряду, яку поміч можемо одержати з цього боку, щоби зміцнити теперішню антиболяшевицьку бареру. Для того тільки було-б треба створити одноцільне командування, пересунути цю бареру аж до Дністра і використати для цеї боротьби елементи порядку України і Білої Русі.

Зрештою, мої панове, визнання незалежності України, якого я домагаюсь, виникає з принципів конференції і є тільки правдивою інтерпретацією права самовизначення народів.

Принцип самовизначення народів не полягає на згуртуванню в одну велику цілість численних дрібних народів, що хотять лишитися самостійними і не бажають, щоби якийсь один панував над іншими. Самовизначення народів значить залишення кожному з окрема його повної і цілковитої автономії. Ось що значить право на самовизначення народів. (Оплески з права, в центрі і на кількох лавах на ліво).

Коли-б його були пристосували до Німеччини, ми малиб тепер Баварію, Вюртемберг, і багато інших німецьких країн, але не мали-б одноцільної Німеччини. (Нові оплески з тих самих місць), цей Німеччини, котра коли відбудеться, може подати руку відновленому російському кольосові і через кілька літ з дійснити погрозу Ерцбергеру: „Прийде день коли обеднана Німеччина, здінала з обеднаною Росією, зможе звернутись проти Франції і тоді похід на Париж буде значно легший, як в 1914 р.“ (Оплески з права і в центрі.)

Не можемо мати за зло Ерцбергерові — який так говорить, але є нашим обовязком витягнути з цвого консеквенції і завше мати бачне око на Схід, підтримувати і укріплюти все те, що може стати нашою обороною проти грізної для нас німецької єдності і старатись усунути всі пікідливі елементи, що оточують Росію і сусідні народності. (Оплески з права

ї в центрі.) На мою думку визнання України буlob актом великоого значіння для ускорення соціального миру і європейського порядку.

Я мав недавно приємність говорити з одним поважаним Французом, який довгі літа мешкав у Росії, власне на території України і який, від більш як двадцяти літ, часто там пereбував. Він змаював мені населення України як органічно антибольшевицьке, просто через те, що воно з ґрунту хліборобське, глибоко привязане до своєї землі. Воно шанує приватну власність, чого не найдете у сусідніх Великоросів, які тільки знають „мир“ власність колективну. Признаю, що на Україні велика власність надто перевисішла посілість селян і коли російська революція віддала їм в руки велику частину земель, вони взяли тільки те, що могли обробити. А тепер, так друзі як і вороги, погоджуються на одній точці: себ-то, що тепер ці селяні бажають тільки одного: остаточно здобути легально цю землю на власність, заплативши за неї її правним властителям. Ці селяні приязно оглядаються за далекою Францією. Уявіть собі, що переживав цей патріот, коли він заходячи до селянських хат, бачив протягнені приязно руки і прихильні очі. Вони тіпились, що могли збраратись з Французом, і часто показували йому, завішений поруч з іконами, портрет Наполеона I. про який колега Моріс Баре, казав що найдеться він у кожній хаті над Реном. Чиж це все не доказує, що ми знайшли в Україні силну поміч проти большевизму, поміч, якаб, не аби як, підтримала Польщу і Румунію. (Знамено! з права і в центрі.)

Зрештою, це є країна багата. Хліба там дуже багато, цукрова промисловість широко розвинена. Населення доходить до 50 міліонів. Добиваючись незалежності, Україна не стається скинута з себе частини боргів бувшої Росії і годиться приняти на себе що найменше 30 відсотків всього. (Знамено! з тих самих місць.) Тому то я не розумію, чого нам не подати руки тим, що до нас звертаються.

Всі ті інформації потвердив один старшина, який сам бився з Українцями. Дійсно був мент, коли кинули проти українських військ, про яких думали, що це большевики, французьке військо. На щастя через кілька днів командування спостеріглось, що мало перед собою не большевиків, а селян, що боронять рідну країну. Зараз же заключено перемиря, наступило братання і запанувала найліпша згода поміж українськими козаками і французькими старшинами з яких багато захотіло вступити до української армії. Багато дечого є до зроблення в тій країні і треба, замісьць слухати всіх побрехень, що росповсюджують про Україну, приняти руку, яку вона нам протягає. (Оплески з права і в центрі.)

Нема часу до страчення. Мент є дуже поважним. Ми мусимо боронитись проти нездорових ідей і злочинної агітації тих, які підготовляють всесвітню революцію. Ми мусимо боронити Францію і наші національні інтереси. Треба негайно взятись до діла, бо на карту поставлено справу безпечності, а може і самого існування Франції. (Оплески з права, в центрі і на ріжких місцях на ліво.)

Інтернаціонал інтелігенції.

Відозва в справі першого конгресу.

У початках ХХ. століття поступ людської думки здавався був підпорядкований співпраці усіх людей, усіх рас. Перед світовою війною усі вчені, письменники і артисти усіх країн приважали, оперту на тихій згоді, систему спільної праці і обміну творами розуму. Міжнародний союз інтелігенції існував фактично, хоча й не був предметом ніякої формальної умови.

Війна із нього не оставила нічого при життю. Цей можливий інтернаціонал не передбачив міжнародних конфліктів; він розлетівся при першому гарматньому вистрілі.

Міжнародний обмін думок, який запевнював світові регулярний віддих, через п'ять років у завішенню. Багато інтеллектів пірваних намітністю, відчуттям кривд, чи може пасожитною був

самопевністю старалося задати цьому зірванню невідкличний характер. У всіх країнах робились заходи, щоби продовжити цей умовий розлам і поза боевими полями.

Та багато інтелектів, вірних своїй місії, піддерживати постійний розвій наук, літератури й мистецтва помимо незгоди і політичної боротьбі, зрозуміло цю велику небезпеку, яка загрожує усій людськості. Вони, що були свідками спочатку підданства а потім упадку думки, отверто чи таємно усунулись від цього, щоби не допомагати цій атмосфері, яку витворила війна і хвороблива еволюція національного почуття. Вони зрозуміли, що без огляду на кінечну боротьбу, думка гноблена, опльювана, примушена до мовчання, та закована в ярмо зісталої пораження. І це пораження клало свою пляму на всьому.

Бажанням тих людей є утворити новий постійний уряд інтелектуальної інтелігенції, уряд який був би в силі запевнити її правдиву незалежність і оборону, уряд, котрий надав би інтелектові відпорну силу проти усякого гвалту. Вони хотять, щоби утворено Міжнародну думку, якаб не була в суперечності зі здорововою любовю рідної землі, а якаб утворила і заховала чисту моральну атмосферу, так конечну для шукання правди — цієї найвищої мети, цієї необхідної підстави усякого поступу так одиниці, як і громадянства, тієї запоруки обеднання, про яке хріють народи.

Фальшивий теперішній мир не спріяє наладженню міжнародних інтелектуальних стосунків. У всіх країнах велика втома і знеохочення; панування недовірія оставило такі сліди, що найшляхотніці пориви тратять скоро свою успішність; до цього брак фінансової рівноваги світа вносить часто поміж народи такі переповни, яких побороти не можна. Та помимо тих усіх перешкод, люди доброї волі, які покладають певні надії на Інтернаціонал Інтелігенції рішили зробити перший крок для успішної співпраці.

Міжнародний конгрес інтелігенції відбудеться в Берні на протязі першого піврічча 1920 року. Організатори конгресу звертаються до всіх, що працюють на інтелектуальному полі, вчених, аристів, фільософів, писменників, усіх, хто пронявся перш усього людським значиться міжнародним характером своєї місії і домагається утворення Інтернаціоналу Інтелігенції. Програма конгресу опіратиметься на вище згаданих підставах.

Конгрес скерує свою працю для організації цього нового Інтернаціоналу, і буде його початком.

Звернений виключно у майбутнє, без даремних закидів відносно цього, що минуло, конгрес розгляне ті средства, які будуть потрібні для утворення Інтернаціоналу творчого отрівальї реальній вартості і стремітиме до запевнення йому прав і виконавчих органів.

Свідомий ваги свого завдання, конгрес її скристалізує і вияснить. Без огляду, яким підлягаємо політичним впливам, першим нашим словом є: передовсім Інтернаціонал.

Напою ціллю є співділання усіх вільних інтелектів всесвіту.

Звертаємо нашу відозву до всіх, хто має почуття своєї відповідальності і плекає культ духової вартості, хто прагне правдивого ладу і хто любить волю. Брата, сдаймося у хаосі світа!

Генрі Барбюс, Юрій Дюгамель, Ромен Роллян.

Увага: кореспонденцію, в справі конгресу треба звертати на руки тимчасових секретарів: Raymond Lefebre, 8 avenue Bel-Air, Montmorency (Seine-et Oise); Paul Colin, 34 avenue de la Cascade, Bruxelles.

SPECTATOR.

Огляд міжнародної політики.

Дезорієнтація Антанти. — Упадок Клеманса. Багато налгішив старий. — Гордійські узли. — Адрійське, польсько-східне, українське, магометанське питання. — Енвер-паша і пантуранська революція. — Індія і більшевики. Сибір і Хіни.

Поширення революційної бази. — Клопоти англійського імперіалізму. — Англійському імперіалізму горить земля під ногами. — Польські мирово-воєнні клошки. — Трудність розвязання східної проблеми. — Фарса видачі виновників війни.

Вже після заключення версальського і сен-жерменського мирового трактату показалось, що так могутня міждержавна організація, як Антанта, тільки у війні проти центральних держав була організацією одноцільною і монолітною. Всі спроби, заключити „мир порозуміння“, які в тягу війни виходили з боку центральних держав, розбивались о рішучу збірну волю антинімецького бльоку, знищити Німеччину і Австрію. Ці спроби дуже докладно представив бувший австро-угорський міністр закордонних справ, граф Отто Кар Чернін, в своїй книжці „Im Weltkrieg“. Однаке сама Антанта завязала „чортівську петлю війни“ так званим льондонським порозумінням 1915 року, після якого ні одна держава з антицентрального бльоку не сміє заключити сепаратного миру. Це ще було нічого. Однаке, щоби кожна з воюючих по боці Антанти держав мала інтерес вести війну „jusqu' au but“, треба було кожній з них поробити далеко йдучі територіальні обіцянки. Сазонов дістав приречення на окупацію Константинополя, Галичини і польських земель Пруссії, Франція на Ельзас і Лотарингію, Румунія на Семигород, Італія на південний Тироль, Істрію і Дальмачію, Сербія на Крацію, Славонію, Каринтію, Крайну і Македонію. Пізніше, в р. 1918 (в літі), Антанта визнала Чехословаччину, як націю, воюючу проти Німців по боці Антанти, як „associé“ і про це повідомила весь світ.

Льондонським тайним договором з р. 1915 і пізніцім юридичним і фактичним визнанням чесько-словацької республіки доля старої австро-угорської імперії була запечатана ще в 1915 р. Як один з наслідників територій Австрії виступала тут Росія, котра одначе розвалилась і вийшла з рядів антанських держав. Тим самим не можна було буквально зреалізувати точок льондонського договору. Більшевицька Росія і новоповстала Україна заключили сепаратний мир в Берестю Литовським, що є явним зломанням льондонського договору.

Існування льондонського договору було колодою у ніг тих, хто „робив в Паризі мир“. З льондонським договором стояли в суперечності 14 пунктів Вільсона і ось розпочалася боротьба поміж двома основними ідеями, якими навіяні оба, так важні, документи. На підставі першого можна „відступити народи і краї проти їх волі, так, якби вони були просто худобою“, другий висуває принцип самовизначення народів. Боротьба поміж тими двома ідеями далеко ще не закінчилась, про що свідчить брак остаточної розвязки адрійського і східного питання. Італійці, яким приобіцяно льондонським тайним договором адрійське побережжя з Фіуме, настоюють на правосильності льондонського трактату; південні Словієни заступають думку, що самим прияттям Антантою 14 точок Вільсона льондонський трактат став нічим іншим, як „кусником паперу“. Паризька конференція, котра дісталася в спадщині імперіалістичний гріх льондонського трактату, була безсильна, щоби полегодити питання світового значення.

І ось ми бачимо, що саме існування фатального льондонського документу причинилося до розбиття могутньої антанської організації. Його не підписувала Америка, бо в часі появи була вона нейтральна і тому мала незвязані руки та могла виступити кожної хвилі з антанського бльоку. З цього права Америка скористала і тепер Зедині Держави заявили офіційльно, що виступили з Антанти.

Особливим прихильником тайного лондонського договору був Жорж Клемансо. Йому удається звести повагу Вільсона на парижькій конференції до нуля і тим самим розвалити до решти розвалену війну Європу. Він, звичайно, жалів, що не має одного з найбільших контрагентів лондонського контракту: Росії, і всіма силами підpirав „патріотів“, прихильників „de la Russie unie et indivisible“, підпомагаючи Колчака, Денікіна і Юденіча, щоби цій „відновленій Росії“ віддати Дарданелі і Константинополь, бо Америка не хотіла прийти „мандату“ від мітичного „союзу народів“.

Справа віdbудови Росії „unie et indivisible“ провалилась. Колчак, Денікін і Юденіч перестали існувати як реальна сила. Колчака навіть зловлено і розстріляно. Клемансова концепція цілковито збанкрутувала і це причинилося до його політичної смерті і так, як день 17. січня 1919 був днем його найвищого триумфу, так день 17. січня 1920 днем найбільшого упадку. Голосуванням сенату і палати депутатів зложенено Клеманса до політичного архіву.

Однаке багато нагрішив старий. Дякуючи його темпераментові, його простолінності і догматичності думання, кожне навіть дуже просте політичне питання, яке обмірковувалось на конференції, замотувалось в гордійський узол до нерозвязання і тепер ціла Європа, та й не тільки Європа, представляє із себе цілий ряд таких гордійських узлів. Про один із них, адрійський, ми вже згадували вище. Справа приналежності Фіюме ще досі не рішена і її не рішать так скоро, бо Америка явно підpirає Югославію проти Італії. Другий гордійський узол завязав Клеманса в Польщі. Підpirаючи — чи щиро, чи не щиро, в це не входимо — ягайлонські претензії Поляків, Клеманс поставив на вістря литовське, білоруське й українське питання і посіяв так багато ненависті поміж тими сусіднimi народами, що ледви, чи можна буде довести коли небудь до згоди.

Третім гордійським узлом є українська справа, котра рік тому здавалась так простою, а тепер так скомплікувалась. Український народ героїчно боровсь і бореться проти Німців, Поляків, большевиків і реакціонерів Денікіна за право, бути паном в своїй власній хаті. Затакований з усіх боків український народ че подався, але бореться ще даліше. Уладок Денікіна, побитого українськими повстанцями, відкрив шлях на Україну червоним імперіалістам, котрі вже в третє зайняли майже цілу Україну. Скітальчий уряд Мазепи переноситься з місця на місце. Раз він в Балті, раз в Могилеві, раз в Жмеринці. На Україні — анархія повна і не видати її кінця краю, бо, дякуючи жорстокості Клеманса і Лльойд-Джорджа, український уряд був зданий на свої власні сили, не дістаючи навіть за грді медикаментів. Україна стала осідком морових зараз і ці зарази починають поширюватися в сусідніх країнах, в Румунії, Польщі, Угорщині, Чехо-Словаччині і Німецькій Австрії, погрожуючи дістатися також до країв Антанти.

Дальшим гордійським узлом є турецька справа, а радше справа магометанізму. Як відомо, магометан біля 300,000,000. Їх старається поневолити французький, англійський, італійський імперіалізм. Московські большевики, фанатики всеєвітньої революції, використовують дуже зручно панісламістський рух, так як колись під час війни використовував його пруський імперіалізм. Розпочалось повстання в Сирії, Малій Азії, Мезопотамії, в Персії проти Англійців і Французів і Греків в Смирні. На чолі повстання стоїть відомий з війни Енвер-паша і повстанцям удалось тепер окружити Багдад і не далекий той час, коли то в Азії не буде ні одного Англійця. Енвер-паша, який має тепер свою квартиру в Азербайджані, говорив про пантутранський революційний рух, яким буде до щенту знищений англійський імперіалізм. В виду того Англійцям приходить покидати Батум і Баку, бо їм не устоятись серед розбурханого моря.

Запаливші Персію, Мезопотамію, Сирію і Кавказ, большевики думають підірвати панування Англії в Індіях, де від довшого часу вариться неначе в котлі. Минулого року були там грандіозні повстання, які підтримували Афгані і треба було великих зусиль, щоби їх придушити жорстокими засобами.

Гордійський узол завязала мирова конференція також на Сибірі, осідку Колчака. Під-помагаючи його, Антанта обурила проти себе сибірських чалдонів, які симпатизували з большевицькими червоними арміями. Колчак згинув і Сибір очищено від контрреволюції. Тепер червоними арміям стоять отвором Хіни з кольосальним резервуаром людського матеріалу, дуже податного для большевицьких революційних ідей, матеріалу, який хотів запрягти в своє ярмо японський імперіалізм. Однословно цілий велітенський евразійський суходіл знаходиться в огні і пожар починає перекидатись також до північної Африки і Єгипту, Тунісу. Алжиру і Марокка, які стоять під впливом большевицько-паніслямітської агітації. База революції поширюється щораз то більше і більше, та охоплює країни з культурного боку відсталі, най-більш ексільоатовані всесвітнім імперіалізмом.

Як бачимо, всесвітній імперіалізм, на чолі котрого від часу битви під Шрафаль'гаром стоїть Англія, переживає тепер небувалу досі крізу. Англії горить в її колюнях земля під ногами і вона старається з усіх сил вийти із скрутного становища, в яке попала вона, дякуючи своїй розбійницькій політиці. Давна непримиримість супроти большевицької Росії уступила тепер далеко більш лагідному тонові з боку офіціяльних і півофіціяльних англійських кол. Вже від кількох місяців ідуть півофіційні переговори між англійським представником О'Градім іsovітським Літвіновим і ці переговори мали той наслідок, що зsovітської Росії знято блокаду та позволено антанським купцям навязати зносини з московськими кооперативами. Це діється, як раз в тім моменті, коли большевизм під ріжними видами, паніслямізму, пантуранізму, паніндизму і т. д., обхопив майже половину цілого людства і саме мінорні, мирові настрої Англійців, показують, що те, що ми називамо Антантою, вже не існує як суцільна контрреволюційна організація, бо її розложили так внутрішні як і зовнішні соціальні суперечності. Контрреволюція, так могутна в половині минулого року, потерпіла розгром і поставила малих і великих імперіалістів перед невідомим.

Особливо в скрутному становищі знайшовся державний повотір, який називається Польщею. Він як Нотапсілус вийшов з парижської лабораторії антанських дипломатів, які живили і начиняли його бомбами і кулеметами, щобі він міг розрізувати життя сусідів. Однаке той Нотапсілус показався нездібним вести самостійну політику. Завдячуячи Антанті буквально все і зброю і одяг і поживу для армії, Польща не могла виробити собі самостійної лінії напряму своєї політики і спускалась на диктат Антанти. Антанта казала перше: бій большевиків і Польща, замість большевиків, била антібольшевицькі сусідні народи, ослаблюючи тим самим антібольшевицький фронт. Тепер Антанта в особі Англії виразно сказала міністрів закордонних справ Патекові, коли він був у Лондоні: „Хочете, бійте, а хочете, миріться з большевиками, але на випадок війни мусите спуститись на свої власні сили.“

Міністр Патек поїхав в Лондон зараз після першої мирної пропозиції, яку Чічерін вислав Польщі в грудні. Тоді ще польська преса з погордою віднеслася до пропозиції, а польський уряд прямо її з'ігнорував, бо тоді ще Клемансо говорив про „зубчастий дріт“, яким він задумує окружити большевицьку Росію від решти Європи. Та коли упає Клемансо і знесено блокаду, що було для Польщі несподіванкою, що однаке не могло бути несподіванкою для тих, хто слідив за копенгаґенськими большевицько-англійськими переговорами, тоді Польща опинилася ні в сих, ні в тих. Широкі народні маси, змучені війною, робили демонстрації під гаслами хліба і мира. В тім самім моменті Чічерін при кінці січня ц. р. посилає другу мирову ноту Польщі, а коли і на неї не дістаеться відповіді, звертається прямо до польського робітничого і земельного пролетаріату з агітаційною відозвовою, щобі піднести революційний настрій пролетарських польських мас. Вернув Патек з Парижа і Лондону і привіз непотішаючі відомості, чим ще більше зміцнив польську пацифістсько-революційну течію в Польщі. З пацифістськими настроями широких польських мас мусив числитися польський уряд і він відповів Чічерину, що мировуsovітську ноту візьме „суверенній варшавський сейм“ під обради і що польський уряд дасть на неї свою відповідь.

Від того часу минуло вже більше як три тижні і цієї відповіді, ще покищо не має. Супроти цього мир між Польщею і совітською Росією відсовується що раз то дацьше, бо не знати навіть місця, де будуть відбуватись переговори, як також невідомо, чи в цих переговорах візьмуть участь тільки представники польського і совітського урядів, чи може також представники тих окраїнних республік, які повстали на руїнах бувшої російської імперії. Міжнародне становище на Сході Європи неясне і криє в собі досить несподіванок.

Можливі є дві евентуальності: 1. Переговори будуть відбуватись тільки між Польщею і совітською Росією, при чим може притягнути також фікцію, котра називається совітською Україною і вони будуть безплодні, або 2. будуть покликані також делегації небольшевицької України, Литви, Латвії, Естонії, Кубані, Кавказької Унії, Азербайджану, Грузії і Вірменії і тоді переговори будуть тягнутися в безконечність, а їх настрій буде змінятись паралельно із змінами, яким підлягати буде політичне обличча світу.

Однаке тяжкої проблеми упорядкування відносин не розвяже ця майбутня східно-європейська конференція. Вона тільки може привести до розбиття штучного державного новотвору Homunculus Польщі в тім виді, яким він тепер є. І саме цього рішаючого моменту, коли то будуть валитись імперіялістичні підвальнини теперішньої Польщі, бояться польські „патріоти“, котрі дріжать тепер не тільки за долю „kres“-ів, але навіть за, свої етнографічні межі. Своєю заграбницею політикою загналися польські верховоди в становище, з якого може вивести тільки польська революція.

Супроти тяжких світово-політических проблем і супроти подій, які ще стоять перед нами, справа видачі виновників війни, справа видачі Вільгельма військовим антанським судам, виглядає як фарса. Правдиві виновники війни: Берхтолд і Вільгельм II. сидять собі преспокійно в нейтральних країнах і відпочивають по трудах. Перший сидить собі в прегарнім швайцарськім курорті Інтерлакен, другий в Голяндії. Що до видачі першого, то він стоїть на загальній лісті поруч з Білінським, бувшим австрійським і польським міністром скарбу. Щож до другого, то Антанта віднеслася нотою до голландського королівського уряду, щоби він видав коронованого злочинця. Голяндський уряд відмовив видачі, мотивуючи свою відмову відсутністю гарантії безсторонності суду. Антанські уряди нотою Голяндії не вдовольнилися і на цім тижні післиали другу, в якій настоюють на видачі.

На підставі версальського і сен-жерменського трактатів Німеччина і Австро-Угорщина повинні видати тих, що в війні нарушили право і відзначились жорстокістю. Домагання видачі мали наступити в місяць після ратифікації. Умови миру з Німеччиною були ратифіковані 10. січня ц. р. Тому Найвища Рада дуже спішилась, щоби бути готовою з лістою виновників. Цю лісту вона передала німецькому дипломатичному представникові, баронові Лернерові, який одначе відмовився закомунікувати її німецькому урядові, і волів податись до димісії. Цю лісту, яка обіймає біля 900 імен передав німецькому урядові берлінський посол Франції.

Ще до уложения лісти післав німецький уряд 25. січня до Найвищої Ради ноту, в якій звернув увагу на практичну неможливість виконання умов, сформульованих в 210. і 211. статті версальського трактату. Не знайдеться ні один німецький суддя, який би підписав наказ арешту німецьких громадян для покарання іх чужим судом, і ані один поліцейський уряд, який виконавби наказ. Тому німецький уряд предкладає компромісовою формулу: Утворити *ad hoc* німецький трибунал в Ляйпцигу, до якого мали б доступ як обвинуватці представники антанських країв, а це давало б гарантію, що виновників не міне заслужена кара.

В питанню видачі не має в антанських колах однодушності. Англія більш примирима як Франція; Італія і Америка заявили в цій справі свій *desinteressement*. Дипломатичними переможцями в тім питанню, здається, вийдуть Німці.

Др. МІЛЛЭР.

Господарський огляд.

Неможливість утримання господарських умов і договорів в Сен-Жермені і Версалі. — Виломування товарів з Німеччини і Австрії антантськими і невтральними купцями. — Переход підприємств в переможецьких краях в руки чужоземного капіталу. — Його заінтересовання в приверненню нормальних відносин. — Занепад вексельного обороту, який заступається примітивним товарообміном. — Господарське становище Німеччини і Австрії. — Роль Відня і Австрії в майбутності. — Господарська реконвалесценція в Німеччині і що стоїть їй на передшкоді. — Господарське становище Англії і Франції. — Мала активність французького капіталу на міжнароднім фінансовім ринку. — Господарська експанзія італійського капіталу в Австрії і на Угорщині. — Господарський і політичний Сфінкс-Америка.

Що раз то ясніше виходить на яву, що не тільки політичні постанови мирового договору, який накинула Антанта світові, є не до виконання і мусять підлягти ревізії, але також господарські фінансові пляни, які уложила Найвища Рада в Парижу, розпадаються в її руках. З цим в'язеться для переможців, для переможених надія, що з провала поставиться щось краще на місце того, що уложене в першій хвилі опяніння перемогою. За короткий ще на те час, щоби в фінансовій і господарській області могло бути поставлене в Парижі і Льондоні домагання, щоби торговля з переможеними державами була неодмінно спровалена, а жаден німецький, чи австрійський, чи турецький, чи болгарський купець не смівби ступити на землю антантських країв. Льондонські торговельні палати і промислові союзи пішли за прикладом французьких споріднених установ, які зробили постанову, уникати всяких торговельних зносин з колишніми ворожими державами. Тепер однакче сталося інакше. Заступники держав Антанти — чи то з ком промисловості, чи то торговлі і виробництва, приїздили в ясну динну до Німеччини, Австрії, Угорщини і, розуміється, до ковоутворених держав, які повстали з розпаду австро-угорської монархії і Росії. Вони старалися з усіх сил робити, як найбільше, зділок і самим собі робили як найбільшу конкуренцію. З початку хотіли вони тільки використати нагоду низьких девізовых цін, щоби могти брати участь в дешевій випродажі. Звільна вони стають однакче заінтересованими в утворенню нормальних зділочних стосунків; вони набувають фабрики, землю, копальні, торговельні domi, і бачуть, що оздоровлення і скріщення знищених і новоповсталих держав, лежить в їх власнім інтересі. А саме цілий світ до тої міри позбавився всяких запасів і за останніх майже пів років війни став так на зділки, що він тепер пізнає необхідність, рятунку від остаточної загибелі тільки в спільній праці всіх країв і тому кидає боротьбу на економічному ґрунті, чого можна було й сподіватися.

Війна й її господарські наслідки відкинули всіх нас старі звички, які, здавалося, ми побороли вже цілі століття тому назад. Нитки кредиту пріввалися. Вексель зник майже так само з інтернаціонального обігу, як і в нутрі краю, і товарообмін стоїть в повнім розквіті. Підприємчий купець, котрий має товари і може удержувати зносини з усіма краями — це тепер пан світа. До нікого ця характеристика не може краще відноситись, як до купців нейтральних держав, котрі опріч того знаходяться в тім щасливім становищі, що мають перецінену валюту. Навпаки Німеччина і Австрія терплять найбільше з усіх на відсутність сировини й на обеззначення їх валюти. Для них ще довго неможливо буде спроваджувати з заморських країв необхідні їм річі. І тому вони в найвищій мірі в тім заінтересовані, щоби відчинились як найскорше ворота на схід. В Росії, Польщі, на Україні мусить вернути лад і спокій, муситься дати кожному народові те, чого він потрібue, муситься сповнити їх політичні і

господарські домагання і права. Бо тільки тоді, коли це станеться, може вихід з охоти до праці і віра в будучість. Не сміс там бути поневолених і пануючих, бо інакше відбереться змогу використовувати багаті природні скарби землі. Особливо Віденсь в найвищій мірі спочуває заспокоєнню сходу. Бо стара роль, яку грала в серці Європи Австрія, а з нею Віденсь, минула безповоротно. Політичний сон Віденсь вже віденшив і відтепер він може стати тільки осідком літератури, мистецтва і купецької та промислової діяльності. Він мусить творити міст між сходом і заходом. З тою метою мусить Австрія особливо про це дбати, щоби удержувати добре господарські і політичні зносини із своїми сусідами, а іменно з новоутвореними державами.

Не дивлячись на страшні тягарі, які німецькі союзні держави наложив мировий версаальський договір, можна, як повідомляють безсторонні справождаці, зауважити виразні знаки господарської реконвалесценції в Німеччині. Велике багацтво вкраю на природні скарби, його високорозвинена промисловість зроблять можливим, не дивлячись на штучно створений мирним договором брак вугля, в дуже недалекому часі наладити господарське життя. Великий штрайковий рух, як безпосереднє випромінення політичного перевороту, здається, вже вгамувався. Товарообмін з нейтральною і колись ворожою заграницею постійно збільшується, і, якби Німеччині не висів на ший оловянний тягар термінових виплат в користь Антанти, то вона піднесла б перша з поміж усіх воюючих держав. Тепер однак мусить волі рахуватися з фактом, що на разі цілком необмежені домагання воєнного відшкодування зроблять всяке погідження предметом збільшених видатків. Найбільш інтересний зворот в господарській і політичній орієнтації відношенню до Німеччини треба зазначити в Англії. Від коли в Англії пізнали, що відношенню до Зединених Штатів наступило сильне охолодження, і що Америка дальше не думає, брати сама на свої плечі тягар фінансування Європи, стали до Німеччини відноситись далеко більш прихильно. Це була все розумна британська політика подавати помічну руку переможеному. Цей розвій прискориться ще й тим, що англійські державні мужі почувають, що також в їх політиці відношенню до широких кол людности необхідна ще дальша демократизація. Партія льордів хотітися вниз, партія робітників їде вгору. Також в Англії вони хочуть збільшеного притягнення посідаючих клясів до участі в державних тягарах і збільшеної участі робітників в користуванню підприємствами. В Англії доходять до свідомості, що тільки в піднесення торговельного обороту лежить можливість, замортизувати тягарі війни в довшому часі. Тільки тоді, коли англійський купець вийде із своєї гордої повздережливості, зможе він усічено ставити чоло конкурентії незвичайно з bogачених нейтральних країв, Америки і Японії. В кожному разі буде це помилка, якби в Австрії, Німеччині а також у східніх державах покладали свої надії виключно тільки на англійський капітал. Авторитетний представник англійської місії заявив, що до розпорядимости Англії для господарського визиску тепер стоїть цілий світ і що, особливо переможені краї, мають для англійського капіталу особливу принаду, це сформулював він мак: „Використання водяних сил річки Замбезі має для нас більшу принаду, як експлоатація Дунаю“.

З французьким капіталом обходить ще його правительство дуже обережно і дуже в рукавичках. Опустошення Франції війною так велике, що французький підприємчивий дух ще довгі роки буде мати в краю досить до роботи і зможе тільки малу участь брати на світових ринках. Однак найбільша рана, яку задала війна і її наслідки французькому капіталові, ще крівавиться. Безчисленні міліони вклади французькі раніє, банки і промислові підприємства в Росії. Коли французький кредитор прийде по свої гроши, котрі він має в Росії — це ще річ непевна і тому мусить французький народ і його уряд класти особливу вагу на розвязку всіх питань в Росії та у її сусідів. Брак капіталу у Франції тепер так великий, що також після війни і при користінні стані французької валюти в порівнанні з переможеними державами мусить французький підприємчий дух і французький капітал лишитись в тіні.

В яскравій суперечності до повздоржливості французького капітулу стоїть, оскільки це відноситься до Австрії, італійська охота до підприємств. Відень аж кишиє від італійських купців і фабрикантів, котрі найрадше все, що тільки не заклепане або не прибите цвяхом, купують, щоби доставили до Італії. Наліть в найсміліших снах не сміли Італійці мріяти про такий приріст території і про такий високий стан ліри в порівнянні до австрійської корони. І гому, серед таких обставин, є дуже велике число підприємств в Австрії, а також на Угорщині, котрі вже попали в господарську залежність від Італії.

Великою загадкою на інтернаціональнім фінансовім ринку є заховання Америки. В сучасний монт вона -- непрозора з політичного й господарського погляду. Одно тільки певне, що в індієцьких і господарських стосунках між державами Антанти і Америкою настутило від кількох місяців охолодження. З померкнення зірки Вільсона в Америці перейшло також, так колись сердечне, відношення між Америкою і державами Антанти вдало більш холодне. Америка бачить в холодній річевості страшливі наслідки війни для Європи з господарського і політичного погляду, вона тільки тепер бачить, яких величезних кредитів вже хоче Європа і пізнає небезпеку, що ті кредити можуть бути загрожені тим, коли до вже позиченого гроша не дозвичиться ще нового. Політика помсти, переслідування зруйнованих держав на господарськім і фінансовім полі потерпіла в Америці цілковите пораження і під її впливом можна очікувати ревізії мирових договорів, бо інакше Європа не дастесь заспокоїти.

На українських землях.

(Арешт українських міністрів. — Українська Національна Рада в Камянці. — Заява українських партій.)

Окупаційні органи доконали арештовань в Камянці над українськими міністрами і визначними діячами. В почі з 11. на 12. лютого арештовано цілу Раду народних міністрів (не комплетну, бо деякі міністри перебувають за кордоном), що під цю пору радила в Камянці над важними державними справами. Перш усього займалася Рада міністрів законопроектом про верховну владу і про скликання тимчасового законодатного тіла (передпарламенту), якому в день його зібрання теперішня верховна влада і правительство мають передати свої повноваження. Передпарламент покличе голову держави (президента республіки) і нове правительство. Законодатне тіло малоб зійтися напізніше 1. травня 1920. на території, обніятій окупацією. Перший склад передпарламенту має бути вирішений на основі згоди з українськими політичними і громадськими колами, що вже обедналися в Українській Національній Раді. В склад цеї Ради входять такі українські партії: 1. Наддніпрянини: а) соціялісти-революціонери; б) соціялісти-федералісти; в) соціялісти-самостійники; г) хлібороби-демократи; і) народня партія; д) народні республіканці. 2. Наддністрянини: а) трудова партія; б) радикали і в) соціальні-демократи; вкінці входять ще представники самоврядування, українських культурних, наукових і науково-професійних організацій Наддніпрянщини.

Ціллю Української Національної Ради є допомога українському правительству в державнім будівництві самостійної і суверенної Української Народної Республіки на основах широкого демократизму і парламентаризму, а до її голосу прислухується вже нині ціла широка Україна. Одною з основних задач Ради є зединення всіх українських етнографічних земель в одну суверенну державну цільність на підставі Права Нації, або тзв. Вільсонівських тез.

Коли окупаційна влада в Камянці, довідалася, що Рада народних міністрів хоче остаточно зліквідувати своє дотеперішнє самодержавство та покликати до життя контрольне і законодатне тіло, постановила виступити чинно проти міністрів і деяких невигідних собі громадських діячів. Розпочаті репресії змоглися після приїзду в Камянець (9. лютого) Генерального комісара волинсько-

подільської землі, бувш. міністра Мінкевича. Цей подільський поміщик зажадав, щоби українські міністри перші зложили йому чоловитню. До нього поїхав тільки головноуповажнений У. Н. Р. міністер віроісповідань, ректор університету Іван Огієнко. Обиджений тим, що не прибули до нього інші члени Ради міністрів, видав приказ ув'язнення.

Пізним вечером 11. лютого військо і жандармерія під проводом офіцерів окружили сильним кордоном мешкання, зглядно доми, де мешкали поодинокі міністри і діячі. До помешкання увійшли жандарми і військо під проводом офіцерів, які й заявили, що на приказ своєї влади арештують даного міністра чи діяча, та оставляють їх дома під військовою вартою аж до дальнього зарядження.

Тої ночі заарештовано: президента міністрів внутрішніх справ Ісаака Мазену, міністра судівництва і керуючого міністерством закордонних справ Андрія Лівіцького (главу варшавської дипломатичної місії), міністра віроісповідань, ректора університету проф. Івана Огієнка і міністра праці Осипа Безпалка, а також визначного політичного діяча, державного екскретаря — адвоката Михайла Корчинського і генерала-інженера Івана Кобзу. Останнього, пробуваючого в Камянці, члена Ради міністрів, — міністра народного господарства, інженера Шадлуна, не віднайдено і тому його не арештовано. Дня 12. ц. м. зявилися в університетськім будинку жандарми і поліційні агенти; заарештовано деяких студентів.

Арешт Ради міністрів викликав в місті надзвичайне враження. Найбільшою сенсацією було видовище, коли 12. ц. м. о год. 12. дня офіцер з жандармами з витягненим револьвером гнав найлюднішим вулицями міста міністра Андрія Лівіцького. Малося враження, що гонять в тюм'ю найбільш небезпечного вломника. А се тільки з такою небувалою „парадою“ ведено міністра У. Н. Р. до генер. комісаря волинсько-подільських кресів Мінкевича.

* * *

В Камянці утворилася Українська Національна Рада зложеня з представників усіх партій — і галицьких. До президії Ради входять між іншими: Корчинський, др. Баран, Липа. Рада є прибічним, дорадчим органом головноуповажненого надніпрянського правительства, яким тепер є професор Огієнко. Поза тим вона підготовляє віднову державного будівництва. Виробляє проект державної конституції, опертої на основах демократичної республіки з парламентом, виборним головою держави (президентом) і правителством відповідальним передпарламентом. Обмірковує теж план нової, справді державної, в модернім розумінні того слова, військової організації, побудованої на загальнім обовязку військової служби. Для вишколення майбутньої армії мали би бути призвані чужі офіцери. Кадрами для неї стали би ті частини галицької армії, які осталися ще за Збручем. Вони могли би бути ще в дечім доповненні.

Камянецька Національна Рада займається також питанням про покликання до життя передпарламенту. Він мав би бути зложений з представників усіх партій, господарських і просвітніх організацій, університетів. Та поруч того піднімається другий проект, щоби скликано давну Центральну Раду. Над здійсненням цього проекту вже й працюють люди на Україні. Сучасне державне життя несе з собою стільки важливих питань, що їх обмірковання і вирішення вимагає слова всенароднього представництва.

* * *

Представники українських партій Галичини, стоячи на ґрунті Права Нації, вижданого всіми поневоленими народами, видвигнутого вайкрацями представниками української нації, проголошеного Всеросійською Революцією і спрецизованим президентом Зединених Держав Півн. Америки Вільсоном,—

1. Протестують проти дальнього безцільного ведення війни, що має на меті національно, культурно, політично й економічно поневолити слабші народи;

2. Вважають покінчення війни і заведення загального всеєвітного мира конечною передумовою для зміцнення справжнього поступу і здійснення щиро-демократичних клічів: одно-

часно стверджують, що оружна боротьба в теперішній стадії не, тільки не розвязує важких питань співжиття між народами, а навпаки ще більш їх заплутує і усуває всяку позитивну їх розвязку;

3. Заявляють, що мир на Сході Європи, приязні сусідські відносини та правильне життя на всіх землях бувшої Австро-Угорщини, а тим самим мир і спокій в Європі є тільки тоді можливі, коли всі держави світа визнають політичну незалежність всіх народів бувшої Росії й Австро-Угорщини, а новоповсталі народні держави обопільно визнають свою державність і суверенітет та право уладнати своє внутрішнє життя по своїй волі;

4. Прилюдно ще раз заявляють, що змаганням цілого українського народу, згідно з проявленою волею, як шляхом легіслятивних постанов Української Центральної Ради, Української Національної Ради Західної Області Української Народної Республіки і Трудового Конгресу, так і заявами поодинококих установ віч, зборів з'їздів та оружиною боротьбою проти гнобителів є: від нікого незалежна, самостійна, демократична, суверена республіка всього українського народу, при чому східна Галичина Буковина й Угорська Україна становлять інтегральні частини тої зединеної республіки;

5. Виставляють домагання до всіх рішаючих політичних чинників світа, щоби замість майбутньої мирової конференції між союзовою Росією і Польщею, довели вони як найскоріше до загальної конференції всіх тих народних держав, яких доля звязана з вирішенням східного питання; в першій мірі до участі в тій конференції повинні бути заликані на рівних і повних правах представники Української Народної Республіки.

Стверджують, що оскільки мирові переговори мають увінчатися бажаним для всіх народів, країн і держав успіхом, а тим самим, як що мають бути усунені всі причини пізніших конфліктів, то вони мусять опертися на проголошенню праві нації, на самоозначення народів, на признанням повної суверенності національних держав та визначення їх границь згідно з етнографічним принципом, а тим самим на визнанню зединої, сувереної Української Народної Республіки на всіх землях, заселених в більшості українським народом; спірні територіальні питання належить вирішити шляхом плебісциту під міжнародною охороною.

7. Заявляють перед цілим світом, що всяке одностороннє поладнання української справи без участі представників сувереної Української Народної Республіки, зглядно представників інтересованих земель і окраїн української національної території, не буде вязати українського народу в його змаганню до національно-державної єдності і соборності та повної незалежності, а тим самим минеться з визначеню метою заведення загального миру й спокою.

Наша діяльність за кордоном.

(Письмо Члена Директорії А. Макаренка до Інтернаціонального Червоного Хреста. — Санітарна поміч Україні. — Др. Михайлів про мир Польщі з большевикам. — Дементі варшавського пресового Бюра. — Відозва до лікарів українців за кордоном. — Український Національний Аероклюб.)

Член Директорії У. Н. Р. А. Макаренко надіслав Голові Міжнародного Червоного Хреста др. Фрікові слідуюче письмо:

Пане Президенте!

Рапорти Українських Mісій для справ полонених і повідомлення від Української Спілки Червоного Хреста свідчать про те, що Інтернаціональний Комітет Червоного Хреста яскаво взяв гуманітарну роботу названих українських інституцій під свою високу охорону і заступництво.

Цінні послуги Інтернаціонального Комітету Червоного Хреста в справі боротьби з пошестями на Україні і в справі допомоги українським полоненим тим дорожні для українського народу, що Інтернаціональний Комітет Червоного Хреста перший прийшов йому з допомогою в тяжкій нуджді.

Ось уже четвертий рік український нарід героїчно бореться за порядок і волю на своїй землі. Не раз звертався він через своїх представників до великих держав Західної Європи і усього культурного світу з проханням о допомогу. Однак всі заклики оставались даремними. Замість допомоги, зусилля західних держав до останнього часу були направлені на те, щоби тісніше замкнути лінію блокади української землі, не пропускаючи навіть санітарних матеріалів для поборювання пошестей.

Інтернаціональний Комітет Червоного Хреста почув український заклик, не задоволився газетними інформаціями про Україну, часто до нас ворожими, а послав своїх делегатів на місця: на Україну і до польських таборів, де в страшних умовах були замкнені українські невільники. Нехтуючи особисто небезпеку оглянули Делегати Інтернаціонального Комітету Червоного Хреста найбільші огнища зарази і ознайомились з нещастям українського народу в безпосередній близості: в хаті українського селянина, в залишених без медикаментів шпиталах, в найстрашніших таборах; — всюди де виміrali від пошестей, голоду і холоду тисячі і тисячі людей денно.

Завдяки такому докладному і саможертувальному ознайомленню Делегатів Інтернаціонального Комітета Червоного Хреста зі станом на Україні придбав український народ в Інтернаціональній Комітеті безстроннього заступника і надійного помішника.

А тому, Пане Президенте, дозвольте мені, як членові Директорії Української Н. Р., іменем українського народу зложити Інтернаціональному Комітету Червоного Хреста найщирішу подяку і прохати Вас передати нашу подяку всім Членам і Делегатам Комітету, які особисто приняли участь в акції допомоги українському народові.

Особливо відомо і памятно буде для України імя д-ра Е. А. Фріка, Генерального Делегата Інтернаціонального Комітету Червоного Хреста для Сходу Європи, котрий своєю акцією на місці керував, і котрий заплатив за свою прихильність до українського народу і своє бажання безпосередньо через обізд десятків сіл ознайомитись з ходом зарази, тяжким, небезпечним для життя захорованням на тифозну гарячку.

Ми не можемо остатити без окремого зауваження також і працю Вашого Делегата майора Леддеррея, якому завдячує Україна урятоване життя значного числа своїх горожан, бо він переборовши надзвичайні труднощі провів на Україні через лінію блокади першу санітарну кольону і транспорт санітарних матеріалів. Ми одержали тепер відомості, що ця кольона уціліла при всіх політичних переворотах і ще недавно працювала у Винниці. Це — едина конкретна допомога, яку дістало українське населення із Західної Європи.

Пане Президенте! Ще й далі в ріжних краях світа остаються в неволі десятки тисяч людей української національності, нещасних, забутих всім світом, часто поставлених в умовини, не відповідаючі людській гідності.

Ріжні політичні ускладнення, якими так багатий нинішній час, надзвичайно утруднюють, а інколи й зовсім унеможливлюють роботу українських місій, висланих для допомоги цим людям. З другого боку ріжні формальні труднощі, викликані в кінці тими ж політичними ускладненнями, стоять на перешкоді міжнародньому визнанні Українського Товариства Червоного Хреста. А без цього воно не може працювати з належним успіхом, бо санітарне постачання на Україні зараз є цілком залежним від закордону.

Тому маємо шану просити Інтернаціональний Комітет Червоного Хреста не відмовити й надалі в своїй ласкавій допомозі і високім заступництві Українським Місіям і Українському Товариству Червоного Хреста.

Будучи певним цього, що недалекий час, коли український нарід увійде в семю вільних культурних народів, а Український Червоний Хрест буде принятий в звязок інших національностей, прохаю Вас, пане Президенте, приняти ласкаво запевнення і моого найбільшого поважання.

* * *

В Варшаві затрималися проїздом на Україну дві комісії: одна англійсько-американська „Society Friends“, друга американсько-жидівська. Перша з них, в складі десяти осіб (лікарів та санітарів), має на меті допомогу населенню України медикаментами одягом та іжою. Секретар цієї комісії Mr. Claton був принятий Головним Отаманом. Організація допомоги для України переводиться з ініціативи дипломатичного представника Української Народної Республіки в Вашингтоні — Бачинського.

Друга комісія (American Jewish Distribution Committee), утворена коштом американсько-жидівського громадянства. Комісія ця роспадається на відділи: в Польщі та Україні. Допомога подається не лише жидівському населенню, але й християнському. Комісія орудує величими грошовими засобами. За останній рік комісією було витрачено 35 міліонів доларів. На чолі цієї комісії (український відділ) стоять Фрідлендер, Фішер та Пайн. Ці панове — представники всіх класів жидівського громадянства. Фрідлендер — професор, представник консервативних кол, пан Фішер — суддя муніципального суду в Чікаго, представник середнього класу, Пайн — робітник-друкарщик, секретар жидівських тред-юністів. Ці панове були також приняті Головним Отаманом в годинній авдіенції. Вони вказували, що мають вести на Україну медикаменти на суму 100.000 доларів для безоплатної роздачі населенню на Україні без ріжниці національності і релігії. Допомога має поширюватись як на Україну провізорично перебуваючу під протекторатом Поляків, так і на територію, що є в наших руках.

Крім цього, американсько-жидівські представники, які одночасно являються офіційними представниками американського уряду і членами „Hoovers Commission“ интересувалися становищем жидівства на Україні, відносинами до нього уряду Української Народної Республіки та християнського населення і причинами погромів.

* * *

„Kurjer Ropanny“ містить такі інформації від д-ра Михайлова про становище Українців до міра Польщі з большевиками.

„Мирові пропозиції російського совітського уряду польському урядові ми вважаємо за факт перворядного політичного значіння. Мусимо однак зауважити, що тривалий мир на сході так довго неможливий, дови не буде за гарантоване і забезпечене державне існування тих народів бувшої Росії, які боряться за всю свою незалежність від початку російської революції аж до свогоднішнього дня.

Заключення міра з совітським урядом ціною насильства над правом самостійного державного існування тих народів не може дати тривалого міра, бо децентралізаційні сили бувшої царської імперії будуть завше стреміти до здійснення своїх політичних ідей.

Тривалим миром на сході буде тільки такий мир, який буде результатом спільніх неговорів усіх повноважалих держав на розвалинах старої Росії, це є: Фінляндії, Естонії, Латвії, Литви, України, Кубані, Азербайджану, Білорусі, Грузії і Вірменії з одного боку а совітської Росії з другого. Український нарід на протязі своєї трьохлітньої боротьби з централістичного владою Росії, так комуністичного як і реакційною, дав доказ своєго непохитного стремління до самостійного життя. Свою волю висказав він в революційних парламентах, якими були: Центральна Рада і Трудовий Конгрес.

І тому ми не привязуємо великої ваги до заяви совіта народних комісарів Росії, в якій вони пропонують заключення міра і в імені тимчасового уряду української совітської

республіки. Цей уряд не можна вважати урядом, який бувби висловом усього українського народу.

Що-ж відноситься до становища, яке займає українське громадянство в теперішній ~~сок,~~ щേ роз'язання, що тут пічує цілковига єдність у поглядах. Усі української партії стоять на становищі незалежної Української Народної Республіки і підтримують активно уряд Мазепи і Головного Отамана Петлюру.

* * *

„Reichspost“ від 3. грудня помістила комунікат, в якому між іншим пише: „Між польським начальником держави Пільським і Головним Отаманом Петлюрою ведуться переговори за згодою Антанти. Польща має признати незалежність України і помагати зорганізувати українську державу. Під охороною Польщі має утворитись Українська армія, яка мала би очистити Україну від большевиків. Петлюра довіряє Польщі збудування української держави і її управу на 25 літ. Поки що Україна має складатися з двох губерній; волинської і подільської. В угоді означена також аграрна реформа. Поміщики відступлять частини своїх земель на парцеляцію за відшкодування. За це все Петлюра зрикається всіх прав на Східну Галичину.“

Пресове Бюро Української Дипломатичної Місії цим стверджує, що ці відомості „Reichspost“ ні в одному слові не відповідають дійсності і свого часу спростовані, як польським міністерством закордонних справ, так і Українською Дипломатичною Місією.

* * *

Майже три роки веде наша отчизна, Україна, безнастannу тяжку боротьбу за своє істнування і самостійність. В тій тяжкій боротьбі лягло багато наших братів.

Тепер, опріч громадянської війни, впало на нащу отчизну ще одно велике лихоліття. Лихоліття це — це поголовні епідемічні хвороби, котрі забирають з собою в могилу величезне число дітей, жінок і чоловіків.

Масами гинуть невинні жертви без підмоги, простягаючи руки і даремно благаючи спасення... І стогін цього благання похоронним дзвоном несеється від села до села, від міста до міста і невмолимим, розлучливим привезенням доходить до нас!..

Товариши лікарі! Від двох років ви знаходитесь за кордоном в ріжких місіях і делегаціях, користуетесь всіми вигодами європейської культури, живете з праці нашого народу.

Тепер, в сю скрутну добу, ви повинні згадати про наш загибаючий народ і поспішити йому на поміч. Тепер настало хвилина, коли ви ділом можете дати докази вашої любові отчизні і рідного народа і посвятити йому свою науку і свій досвід.

Всі ви, Українці-лікарі, в кім ще не завмерло почування людини і лікаря, повинні звести підрахунки вашої роботи за кордоном і згадавши про свою велику відповідальність перед народом, поспішити до яного з тою братерською підмогою, якої він має право від вас вимагати.

Згадайте про вміраючі діти, про наших братів і сестер, про ті тисячі невинних жертв і негайно запиуйтесь в санітарні летучі відділи, котрі зараз з поспіхом формуються і в дуже коротку часі відбудуть на Україну боротись з епідеміями. Ці санітарні летучі відділи, заохомлені необхідним інвентарем і ліками, можуть спастися не одну тисячу людей, а усіх тієї великої справи залежать тільки від вас, товариші лікарі.

Згадайте великі слова: „Коли не ми за себе, то хто за нас, і коли не тепер, то коли?“

Запис лікарів, фершалиць і сестер милосердя а також всі запити і інформації проситься звертати на адресу: Віден I., Редакція журналу „На переломі“, Hotel Royal, Singerstrasse 3, Zimmer 25 або головноустановленого Українського Червоного Хреста, дра Різникова, Віден IV., Margaretenstrasse 22/9.

* * *

Загальне зібрання всіх присутніх закордоном українських літунів та авіаторів (при письменій згоді українських товаришів з Берліну і Праги) постановило заснувати „Український Національний Аероклуб“ і обрало Організаційну Раду.

Головою Ради Українського Національного Аероклуба обрано Г. Гасенка, бувшого Посла України в Румунії, авіотехніка.

В організаційну комісію обрані К. Голіцинський, авіатор-літун, М. Єске, відомий літун і шеф інструктор в бувшій російській армії, капітан В. Федченко військовий літун і Ів. Жарський, галицький літун, член Австрійського Аероклубу.

Устав У. Н. Аероклубу вже принятій і затверджений. Український Національний Аероклуб ввійшов в зносини з Королівським Аероклубом в Лондоні, Аероклубом Франції в Парижі, з Королівським італійським Аероклубом, а також з Аероклубами Австрії і Німеччини. Незабаром в Парижі вирішиться питання про приняття Українського Національного Аероклуба до інтернаціональної Авіаційної Федерації, як самостійної і рівноправної одиниці.

Теперішня президія передасть всі права першому загальному зіборанню взагалі всіх українських авіаторів при першій можливості такого зіборання на Україні.

NOVIUS.

Театральні замітки.

(Kammerspiele des Deutschen Volkstheaters.)

І в Німеччині є поділ на репертуар народній і репертуар скажу для „обраних“, але поділ цей базується не на літературній вартості, і примітивності психольогії сюжету, а на напрямку творчості драматурга. При цьому-то поділ виступає раптом яскраво досконалістю шляху німецького народного театру.

Чого яскравіше, коли Гаултман — гордість слава Німеччини, цілком належить до драматургів народного репертуару, як і ціла плеяда найцінніших німецьких драматургів-письменників.

Як і на сході, ріжниця флюсових інтересів та інша психольогічно-літературна потреба, і тут спеціалізували театри і поділили, але не на „народній“ та „літературно-інтелігентський“, а на театри репертуару: соцільогічно-суспільного та легкого і як рівнозначну поміж ними вставило зразкову, та одночасово й замершу в своїй закінченості форму: Staats-Theatr у Берліні та Burg-Theatr у Відні (бувші цісарські), котрі користуються репертуаром обох типів і як що цікаві, то тільки своєю спляністю театрального персоналу та ґрутовною, в старих межах, солідною працею. „Генія божевільного, пшукання нового“, як і в наших, в цього типу театрах не знайдеш.

Світові соціальні закони поки що для всіх однакові.

На десять майже драматичних театрів Відня — соціально-суспільного репертуару всього три: Deutsches Volkstheater, Kammerspiele des Deutschen Volkstheaters, та, значно слабший від перших двох, Wiener Stadttheater. Посередині стойть цілком окремо бувший цісарський Burgtheater — останні всі репертуару легкого.

Я опускаю оперу, о котрій річ окремо. —

Не дивно через те, що народні віденські театри стоять на першому місці по своїй вартості, не може дивувати й те; що зараз вони конкурують з Бургтеатром і в репертуарі і в артистичному свому складі, хай не так талановито підібраному, як в першому, але незрівняно більш свіжому по творчості та яскравості в тяготінні до нових шляхів. —

Не дивує через те, коли ви бачите, як на виставі з однаковим почуттям приймають пессу і інтелігент і черговий віденський робітник, в вільну хвилину котрого, не так і легко відрізнити від цього інтелігента, —

Зрозуміле ї те, що віденський Deutsches Volkstheater, маючи високо-літературний репертуар, маючи добрий артистичний склад трупи та чисто мистецький творчий напрямок не замер на цьому, а пішов в глиб, в розвиток, розвинув та углубив справу Kammerspiele.

Маючи перше всього реальну змогу в самому собі, з другого боку вдачу, цікаву авдіторію він, не бажаючи станути на мертвій точці, мусив те зробити, що зроблено їм, і зроблено добре. В сучасному стані Kammerspiele починає лише третій рік. Два роки для такої праці дуже мало. Провадити репертуар із песен, психольогічні зигзаї котрих, потребують тонкості нюансів, таких технічних прийомів тону, жесту, руху, *mis'en scène*, котрі неможливі в великому будинку з великою авдіторією. Це все перші всього вимагає, аби кожний актор добре зізнав другого в його індівидуальності а через те перші всього вимагає спайки трупи.

Як що взяти на увагу, що артистичний склад для обох театрів один, то хочеться сказати, що два роки для реальних результатів, не такий вже і великий термін. —

Не дивлячися на все це, в Kammerspiele за два роки виставлено біля 20 п'ес. Показані: Геббелль (Марія Магдалина), Бернсон (Пауль, Лянче), Ібсен (Нора, Росмергольм) Стріндберг (Веселе Різдво, Хміль), Гоцци (Турандот), Чехов (Освідчнини, Дядя Ваня), Егер (Мандраголія), Зудерман (Огні Іванової ночі, Вище життя), Реслер (П'ять Франкфуртців) Гауптман (Відний Гайнріх, Самотні), Манн (Гуки та бідний дурень), Герцог (Танець тіней), Руссем (Жінка), Кайзер (Пожежа Оперитеатру) і т. і.

Я науменно привожу частину репертуару, щоби підкреслити ту ріжноманітність, через те ї широту завдання, що взяла на себе ця дитина Volkstheatr-y.

Завдання дуже тяжке, як що не забувати, що перша основа теорії камерних вистав, звязати публіку зі сценою, з твором, що виставляється перед авдіторією. Річ дуже трудна взагалі, в даному разі з окрема, як що нагадати собі поміщений вгорі спis драматургів та їх творів, більшість котрих творилася певніше всього без думки про інтимне виконання, тільки з інсценітивним малюнком в цьому напрямку творчої праці.

Тим цінніші ті перші висновки з двохлітньою працею театру, що можливо зробити зараз.

Маленька двухярусна невисока сутерена заля з кількох невеликих рядів партеру, п'яти, шести льож, та маленького балькону. В темних тонах вона, починаючи від стін та крісел, кінчаючи завісою. Одна біла пляма — сводчаста стеля. Надзвичайно уютна зовнішність, але . . . щось від сучасних фешенебельних кіно, хоч і в дуже добром тоні. Останнє нарешті дрібнота, котра забувається зараз же після першого гонгу, та загашенню світла. —

Низька, трохи нище ока глядача сцена.

Н о р а . . . Сіренський сальон середнього урядовця, але з різким, навіть дріязгово різким льокальним типом. На перший погляд нічого надзвичайного, нічого того, чого так невиразно хотілося. —

Перший вихід Нори . . .

„Покладіть річі ось тут.“ — Як батіг бе тон цих перших слів. Що це? — Звичайні, прості „хатні“ слова, „хатня“ мова, тут десь в цій же кімнаті, де сидиш ти, без рампи, без того рядка електричних лампок, що відділяє від глядача Нору. І сила звука . . . Та-ж сама-та, що звікли чути ми у себе, що дні дома, в будні, в звичайному сіро-му життю . . . Як і не в театрі . . . Ті-ж вільні дрібизкові рухи, до смішного знайомі, до непомітного детальні, до негарного відомі. Ми знаємо їх, бо самі що дні їх робимо й не звертаємо уваги гарні вони, чи ні.

Фрау Лінде . . . Манерна в руках, в зачісці, в триманні рук, виразі очей, губ, обличча. Зрозуміла наскрізь ще до першої своєї репліки; вузенька, вузенька, обшарпані тяжким життям, смішна свою вузькою „високою“ мораллю Фрау Лінде . . .

Її розмова з Норою . . . Здається знову сидиш тут десь цілком близько коло них, в цій самій кімнаті, що перед очима, непомітним свідком їх розмови, приймаеш мовчачі в ній участь. Знов той нечуваний до цього тон незрозумілої щирості, спокою і тиші. Так тиші,

бо він звичайний, без жадного натяку на напруженість поза рампу, до котрої так звиклі всі ми, —

А Крокстад, той жорстокий, до невіря, Крокстад, котрого стільки раз бачили ми у себе — там на сході. Високий, сухотник з м'якими рисами грубоватого худого обличчя, м'якими рухами забитої вагою життя людини. Тяжке життя, нужда, боротьба, хата з двома дітьми без жінки, тут з ним, з кожним рухом, кожним словом, кожним трептінням цього рудого сухотного обличча. —

І Гельмер — з його грубою естетикою самолюбства, спеціфічною життєвістю, вартовністю перевоплощення котрої розумієш тільки після того, як щоденне життя покілька раз на день зведе тебе з ціми Гельмерами в найріжніших умовах; цей Ранк, простий життєвий до смішного, але в котрому, не після літературного студіювання, а ралтом з перших фраз почувавши той зв'язок з Норою, те друге її „я“, що мав на меті Ібсен. — Нарешті діти . . . пяти-, семилітні діти . . . Ті діти, котрих що дня бачимо ми в садках, на вулиці, з няньками, батьками, матірми, що ще не навчилися ламати в себе і радість свою і горе. Ці діти — не сором сцени, котрих на протязі тижднів, чи місяців примушували вивчити ролю. Як їх вивчили цього тону, ціх рухів, цього щирого, життя по, наперед складеному автором, пляну, я не знаю й не розумію. — Хай де в чому не було Ібсена, такого як нам хотілося, мабуть психольогія ріжних націй інакше його почуває й розуміє, хай так . . . Було те, що до цієї пори здавалося недосягненим. Було Ібсенівське життя, було ідеальне проявлення його думки і не було . . . сцени.

„По за стінами“ — сентиментальна комедійка Фрідмана і Керца — трактує про старе як світ питання традиційних релігійних відношень поміж юдейськими та християнськими елементами населення. — Етер, дочка старого патріярхального, прожившого весь вік свій в старих традиціях, банкіра Левіна, заручується без відома батьків з доцентом вищої школи, де вона учається, др. Йоргеном Гермінгом — християном, сином штатсратра, наче кажути представника самих реакційних та клерикальних кол. Старий Левін мріє сам видати Етер за свого найближчого співробітника п. Майера, котрого вся родина вже лічить як би своїм членом. Після довгої боротьби Левін на одруженні Етер з Гермінгом погоджується. На цій канві і йде вся пса, Наростає перед руху її один мент, коли із-за питання, в якій вірі будуть жити діти Етер та її чоловіка, вона намірюється все порвати і повертається до дому батьків, але питання це нарешті улаштовується і пса закінчується самим типічним мельодраматичним фіналом зі всіма високо моральними фразами, як і полагається це по всім правилам славетної французької мельодраматургії. З початку приходиться дивуватися включенню її в репертуар, але після завіси — вже не дивно. Знов етап трудної до незрозумілості праці.

Кому приходилося бачити ці типічні, віденські юдейські кола, а до того, хто ще мав змогу бачити їх в щоденному хатньому життю, той глибоко відчує вартість праці.

Це-ж той патріарх — голова родини, та-ж квочка мати — смішна в життю і гарна в хвилі морального підйому, сини, ріжні між собою, але брати по зовнішності, життєвим манерам, в котрих бе рідна, братерська кров, той Мейер — цінний співробітник фірми — свій чоловік, будучий зять, з йоголюансами свого чоловіка, але члена родини по праву, незалежного і підлеглого старому Левіну, — голові фірми.

А типічна фамілія Herwing-iв, як фотографія з дореволюційних консервативних, клерикальних кол . . .

Знов велика перемога сценічного життя, знов відсутність загадки про сцену, про загородку рампи.

Життя знов, смішне, вічно сумне, але знайоме, так знайоме всім життя Віденців . . .

А ось і праця над творами умовности: „Поїздка в Опернтеатр“. — Кайзеровський історичний ескіз, зі старою містичною фігурою людовиківських часів, з божевільною, з майже

містичним оперним співаком й, нарешті, повним того, непомітного во всьому, благородства шляхтича, яке процвітало останні часи перед першою французькою революцією, Паном * * * .

„Сестри та Чужинець“, комедія, як каже автор Бруно Франк, трьохактний фрагмент, сказав би я, бо це мент з великою широтою своєї теми — духовних відношень полу. —

Завдання, в історичних, таких трудних, трудних до фізичного проявлення, часах епохи Людовика XIV. дати інтимне приближення до авдіторії, завдання на сучасному фоні утонченого, реального життя, вводом чисто містичної фігури „Старого Пана — старого Відня“, перемогти фундамент камерної гри в „Сестрах та Чужинці“ . . . Завдання дуже сміле. як не сказати більше. — Йти з одного боку до інтимності через життєвість, з другого до цієї життєвості підтягати умовні дієви особи — це западто . . . і знову перемога . . .

Незвичайно цікава фігура „воскресшого з старих часів“ п. Ослана — Аристократа * * *, життєві в своїй „умовній життєвості“ — стари п. Гетца, — ці символістичні елементи п'ес, в яких захоронена їх ідея, — умовність, котра виступає, через життєву реальність. Нарешті цей психос настрою, котрий будеться, як і завжди тут, на тоні, та ще на темпі мови.

Нарешті настрій . . .

Той знаменитий настрій, в якому через Чехова здобув собі всесвітнє імя — Московський Художній Театр . . .

Сплянувати музикою тону, павзами, рвучими темпами, приглушенню звука — настрій суму за помершою . . .

Дати той, в повітрі, серед глядача, висячий сум, до сліз зворушуючий жаль — по страті . . . Це неможливе. Ale неможливе — тут здійснено . . . I в цьому може і є одна з непомітних, але величезних перемог цього театру. В цьому — ідеальне досягнення теоретичних, поки що, висновків наших апельоgettiv-теоретиків звязку рампи з глядачем. —

Як слід було-б бачити це і їм — Меерхольдам, Євреїновим, та іншим доморощеним новаторам російської сцени . . .

Я наумено взяв приклади з найріжніших по характеру репертуарних пес Kammerspiele, щоб підкреслити все позитивне, що дали вони за ці два роки своєї праці . . .

Є і негативне. Богато чого можна сказати і з цього боку. — „Нічого не робить тільки той, хто ніколи не помилиться“. Ale по зрівнянню з позитивним боком воно таке не-значне, що не хочеться і говорити.

Головно закинути можна було-б з приводу репертуару. Боюся тільки, що небудь рішуче сказати з цього приводу. Все-ж треба глибше знати її розуміти психологією і потребу льокальних мас — авдіторії. Ale все-ж здається мені, що до репертуару мусилоб бути більш глибоке відношення, більш строгий фундамент до вибору, більш вузьке відношення до напрямку та ідеї пес. Здається мені, не треба забувати, що це дитина призначеного містом народного театру, котра має і право своє і обовязки.

Але, знов підкреслюю, боюся щонебудь казати певного, бо не вважаю себе компетентним бажати чого небудь, хоч і для користі мійських мас, бо не знаю їх.

Наши погляди можуть мати і велику дістанцію і інші потреби. —

Огляд всесвітнього революційного руху.

(Хроніка подій за першу половину лютого 1920 р.).

Тому, що центром всесвітньої революції є союзівка Росія починаємо наш огляд характеристикою сучасного положення Росії, яку подає на шпальтах англійського часопису „British Weekly“ (з 25. січня 1920.) прем'єр Англії Льюїд Джордж.

„Не дивлячись на злочинну роботу більшевіків, мусимо признати, що їх політика не є ділом кріавової тіранії, але політикою правительства, яке має признання

цілого населення. На всякий випадок дали більшевики селянам землю і волю, відбираючи її у поміщиків. За віщо нам боротися, коли піддержка Денікіна і Колчака на ніщо не здалася? Завести в Росії давній лад нікто не в силі. Позбавлені землі поміщики — не дістануть вже ніякого відшкодування. Вони мали свій час, це була довга і жорстока доба гніту й гноблення широких селянських мас. Їх час минув безповоротно. Ми нічого не поможемо навіть тоді, наколи-б ми й побідили, за допомогою Франції і Америки, жертвуєчи своїх останніх жовнірів. Росія є та країна, якої ніхто не завоює й не здобудете, хочби поклав не знати які жертви. Ми не маємо ніякого програму навіть на випадок позірної побіди. Ми не маємо там чогось до здобуття, але зате можемо все втратити... Знову в англійському парламенті — сказав Льюїд Джордж, що Антанта лишається тільки альтернатива заключення миру зsovітською Росією, цього мовляв, вимагає економічно-господарська руїна Європи. Отже так —sovітська Росія в боротьбі з Антантою вийшла переможцем. Одно знесення бльо-кади з Росії — е великом політичним тріумфом більшевиків, а рівночасно й пораженням до-теперішньої політики коаліції, якої державні мужі вітвверто призналися, що ім ні генерали Юденіч, Денікін і Колчак, ні бльо-кади, якою думалось придушити населення в Росії, не допомогли дійти до так бажаної ними їхньої мети. Мілітарна побідаsovітської Росії потягнули за собою також політичну побіду. Звичайно — хто добре бе, той добре й мириться може . . . I більшевики стали шукати мир з своїми географічними сусідами. Запропонували мир Польщі на основі права самовизначення націй, визнаючи незалежність і суверенітет польської республіки, зобовязуючися в своїм імені, і в іменіsovітського українського правителіства не переступати воєнних ліній, які зараз займають обі сторони.

Дня 2. лютого ц. р. підписала Московщина міжнародний договір з Естонією, після якого признають більшевики без ніяких застережень самостійність Естонії і годяться задержати нейтральність фінського моря. За Естонією пішла також і Латвія, яке веде переговори з більшевиками, а поки-що заключено вже договір в справі полонених. Зі своєї сторониsovітський уряд визнав зasadу реєвакуації. Так само уряди Азербайджану і Грузії проголосили ноту, в якій заявляють, що їх республіки не думають вести війни з більшевиками, а тільки будуть боронити своїх кордонів. Після донесення „Echo de Paris“ (з 12. ц. м.) мають вестися тайні переговори міжsovітською Росією а іsovітською Україною. Україна творить окремуsovітську республіку тільки військо і фінанси мають бути спільні. Для переведення цього союза в життя має бути вибраний окремий комітет. Українці однак домагаються війни з Польщею для відіbrання від неї східної Галичини й Волині.

I хоч більшевики мириться на всій стороні, то однак далі організують червону армію, вважаючи сильне військо запорукою трівкого мира. Після обчислень автора статті „червона армія“ (див. „Gazeta Wieczorowa“ з 11. ц. м.) мали більшевики з початком цього року 810 батальонів піхоти, 144 ескадронів кінноти, 514 батерій гармат, або іншими словами 358.000 крісів, 17.000 кінноти, 13.000 машинових крісів і 2.000 гармат. По основним обчисленням німецького генерала Людендорфа більшевики мають тільки на польському фронті понад 600.000 боєздатних жовнірів. Більшевицька армія добре зорганізована, здисциплінована і одягнена. Дух армії бадьорий, має в собі щось з елементарної сили колишніх Монголів-завойовників. Тому являється вона дуже поважною силою, яку не зуміє зупинити ані Польща ані Румунія, як не в силі були здергати походу більшевиків антанська армія на Сибірі. Найкращим доказом цього останні радіотелеграфічні звідомлення. (Der Neue Tag з 8. ц. м. Nr. 38.)

Закріплюють більшевики все чим більш і внутрі держави свою владу. Недавно знесено кару смерті. Організується армії праці. З усього отже видно, щоsovітська Росія консолідується і закріплюється, запускаючи чим раз глибше коріння своєї державної системи і наближаючись таким шляхом все більше до нового соціалістично-пролетарського ладу та творчої праці його.

У „сусідів,“ у Польщі помітно тривогу і здenerвовання, хоч політичні варшавські круги придергуються вигідної тактики очікування . . . По останнім відомостям з Варшави, мав

польський посол князь Саліга (з Льондону) повідомить своє правительство, що Льюїд Джордж відказав Полякам у допомозі проти більшевиків, і дав йому до зрозуміння, що Польща повинна заключити перемиря зі совітською Росією. Сама польська армія хоч добре зорганізована, але сильно збольщевичена. Легіонери живо інтересуються більшевицькою літературою, за що польське правительство їх карає і переслідує — безуспішно, бо більшевицька пропаганда дуже сильна і руйнує польський антибільшевізм. Знову настала там пошестє страйків. По страйкуванню столярів, застрайкували будівельні й інші робітники. Аprovізація в страшному стані. Краків і Львів немав прямо що істи через кілька днів. Хабарництво і рабунки на дневному порядку. Недавно страйкував Краків сумний ювілей з нагоди 25. зряду вироку смерти полевого суду за бандитизм. Продовжено в польському царстві в імковий стан від 2. лютого по 2. мая 1920. р. — по причині безнастанніх розбоїв, грабунків і заворушень голодових,

По крівавих розроках в Німеччині — немилосердно преслідуються робітничі організації, та їх соціалістичне друковане слово. Закрито більше як п'ятьдесят часописей, між ними берлінську „Die Rote Fahne“, „Deutsche Zeitung“ і другі. Щоденно арештовуються правителством Носке, провідники лівих партій. За те толерує воно — монархічні спроби перевороту, як звісна афера з Ерцбергером. „Мимо всіх зусиль німецької контрреволюції — зростає в одно число зорганізованих незалежних соціалістів, яких „Vorwärts“ нараховує понад 800.000 членів. Страйкуючими, ще з початку лютого шахтарями робітниками в Саксонії, виставлено такі домагання: шість годин праці, 1000 марок кожному робітникові і свободу слова й зброїв.

В Німецькій Австрії, в цій долині смутку і горя, яка живе крихтами зі столу Антанти спокійно. Тільки живої вдачі гірники Леобен зважилися обуритися на аprovізаційну мізерію і голосно запротестували проти систематичного виголоджування робітництва. Задля цього прийшло до крівавих заворушень, бо на протест голодного шлунка відповіли жандарми оловом. Декількох гірників убито, а багатьох важко поранено.

В чеській Республіці — політичне життя пливе досить спокійно і рівно, тільки в окрузі Колодна вибухли селянські страйки. Та до них міністер Прашек вислав військо, і тепер і там уже все „благополучно.“ 16. лютого, в Празі, відбулися збори політичних мужів довіря фахових організацій чеської соціал-демократії на яких одноголосно вирішено, за посередництвом партійної управи, негайно домагатися міра з совітською Росією.

На Угорщині — в повнім розгарі реакція. Обеднані християнсько-національні партії вибрали собі на маніфестаційних зборах тимчасовим президентом Мадярщини Гортая. Криміналістика прибирає страшні розміри. „Pesti Hirlap“ нотує з одного дня 5. лютого 400 вломів і крадіжей, а на міліон населення Будапешту є 160.000 безробітних і пів міліона голодуючих. Такий рай завели біло-гвардійці. Тепер вони збираються воювати з більшевиками, ставлючи Антанті умову — щоби Угоршині було повернуто її старі кордони.

Румунія — там правительство сидить прямо на вулькані. Більшевики над Дніпром, населенням правительством невдоволене, з більшевиками воювати не хоче. Воно жадає, як найскоріших мирних переговорів з ними.

Болгарія — поширюється революційний рух. В краю дуже багато більшевицьких агітаторів. Рівночасно росте страйковий рух; його подавлюється, заливається в крові. Правительство звернулося до Антанти окремою нотою, аби держави коаліції, звернули увагу на критичний стан поживи, а інакше уряд складає з себе відповідальність за лад і спокій у країні. Теж саме в чорногорському королівстві і Сербії постійно ростуть невдоволення. Після донесення „Wiener Mittags-Zeitung“ (з 9. ц. м.) Монтенегро стоїть на розпутьті до революції або анархії. В Греції помітно тенденцію до створення демократичної республіки і повалення теперішнього уряду, протегованого Антантою. Проти коаліційних держав виступила також Туречина. Як оповідає „Matin“ (в числі з 15. ц. м.) до Парижа наспіла вістка,

що Молодотурки під проводом Енвера-Паші розпочали живу акцію проти антанської опіки. Енвер-Паша, який зібрав 35.000 жовнірів, заявив, що за ним стоїть невдоволене населення Азербайджану, Дагестану, Туркестану і Афганістану, яке піде за ним — проти коаліції. Большевики зобовязалися підпомагати Молодотурків. Так на Балкані. Коли ж звернутися в сторону західної Європи, в сторону апенінською півострова — то замітимо, що в цілій Італії після вибуху генерального страйку залишничників і поштовиків, який до речі закінчився повною побідою страйкуючих мас, в одному році революційний рух, який доводить до кріавих сутичок і жертв. Недавно помістила „Avanti“ проект італійської радянської системи, опранцьований соц.-дем. Бомбакім, який небагато в чому ріжниться від радянської системи совітської Республіки. У вольнодумній Швайцарії, яка довгі літа була центром революційного життя, на Великій Раді відкинено внесок соц.-демократів з домаганням признання жінкам повного виборчого права, 88.249 голосами проти 21.608. Про реакційність Швайцарії свідчить ще й цей факт, що Ліга Народів ухвалила допустити Швайцарію до Ліги з призначенням вічної нейтральності Швайцарії.

Як доносить „Libertaire“ (з дня 1. лютого) заворушення в Єспанії приняли тепер гостру форму, страйки і конфлікти приирають чимраз більше большевицький характер. Останні страйки в Барселоні, Сарагосі і Картахені доволи до кріавих заворушень. В часі розрухів в Сарагосі підняв бунт 9. полк легкої артилерії, заняв казарми і проголосив робітничо-жовнірські ради. Політичні замахи не устають, революти приирають большевицькі форми, а з другої сторони правительство халается найбільш реакційних спосібів, щоб здатити повстання. Дня 23. січня ц. р. позіставало в тюрмі більш 10.000 робітників, однак боротьба пролетаріту триває далі. У Франції можна надіятися кожної хвилі вибуху генерального страйку. Після вістей L'Humanité (Nr. 5768), відбулася дия 1. лютого маніфестація французького робітництва за миром з совітською Росією. Рівночасно святкували соціалісти цілої Франції свою побіду при муніципальних виборах. Поважні заворушення вибухли в Бресті, де портові робітники стали нищити державні обекти і демолювати доки.

В Англії — від кількох місяців веде робітництво завзяту боротьбу, домагаючися мирових переговорів і трівкого мира з московськими большевиками. В пресі, парламенті, на зібраннях і мітингах ставлять промовці резолюції, в яких жадається підмога совітській Республіці. „Temps“ (в числі з 8. ц. м.) доносить, що трьох англійських делегатів вийшло вже для переговорів з большевиками. „Westminster Gazette“ (з 10. ц. м.) обговорює побіду робітничої партії при виборах до Громадських Рад, — чому приписує зміну політичного курсу Льюїда Джорджа. Поминувши зміну курсу, репресії англійського уряду в Ірландії не втихають. Після обчислення Ірландського Народного Бюро за час від 1. мая 1916. р. до 30. вересня 1919. р. було: 58 політичних вбивств, 3076 депортовано ірландських політичних мужів, 431 оружених нападів поліції на безоборонних горожан, 5859 ревізій і нападів на приватні domi, 5394 арештовань, 1998 політичних засудів, 292 проклямацій з обмеженням горожанських прав, 51 закритий часопис і 534 воєнних судів.

Коли поглянути в сторону сходу — там большевизм здобув собі вже право горожанства. Як доносять останні радіотелеграми, перські повстанці рішили не складати зброї до остаточного прогнання Англійців. Населення стоїть на стороні повстанців. В Мезопотамії заняли повстанці місто Васань, а молодотурецькі війська підходять вже під Бағдад. Також Тибет бажає визволитися з під англійської опіки. Населення жадає політичної незалежності Тибету. Про Індію нема що й казати... Там большевики повели таку широку агітацію, що кожній день приносить нові большевицькі заворушення. Щоби зупинити небезпеку революції — радили недавно англійські міністри проголосити незалежність Грузії Азербайджану і Вірменії і тим способом сотворити колючий дріт проти анархії в Індії. Про заговір в Кореї доносять з Тіентзіну, що він мав на меті висадити у повітря бараки, в яких було 20.000 японських жовнірів. В Японії робітництво від довшого часу веде клясову

боротьбу. Як подає „Swit“ (в №. 7) в Осакі, головному центрі японського полотняного промислу страйкують всі робітники. В Токіо були поважні демонстрації. Населення Японії втратило довіря до мікадо і жадає проголошення республіки. На третьій полосі землі в Африці а передовсім в Египті повторюються від довшого часу кріаві заворушення. В місцевості Тато прийшло до кріавих суточок, у яких згинуло 20 тубиць і 55 важко поранено. Про робітничі розрухи пише „La Vie Quotidie“ (в числі з 25. січня) ось що: Робітничі організації ростуть в цілій полосі Чілю. Тому поспішньому зростові професіональних організацій співідає політичне освідомлення населення, яке жадає свободи і республіканською устрою Египта. Також в Австралії знайшли собі большевицькі ідеї пристановище, як про це повідомляє Телегр. Агенція з Ротердаму. В останніх днях січня виголосив президент-міністер Губес промову, в якій звернув увагу австральського парламенту на большевицьку небезпеку і прохав палату послів прийти правительству з чинною поміччу в боротьбі з небезпечною профаундою. Так поширюється на цілому світі революційний рух з винятком Америки, де зараз настала доба чорної реакції і репресій проти всього, що носить імя соціалізму . . .

ПРЕСА.

Грецько-український журнал.

Починаючи з грудня минулого року розпочав виходити грецько-український двотижневик (під назв. „Ελληνο-Українськή Επιδεωφησίς“ (грецько-український огляд) при співучасті грецьких і українських літературних сил. До нас поки дійшло всього три числа (два за грудень і одно за січень) і вони містять у собі багато інтересного матеріалу, що відноситься до історичних взаємніх між українським і грецьким народом і порушують багато злободневних політичних питань і стараються знайти провідну лінію майбутніх економічних і торговельних взаємин між обома народами, котрі входили в минулому в так тісні культурні звязки.

Зі статей заслуговують уваги таких дві статті, П. Каролідіса під назв.: „Τις ἡ Οὐκράνια και σίνες οἱ Οὐκραῖοι“ (що таке, Україна і хто такий Українці), „Οὐκραῖοι και Ελλῆνες“ (Українці і Греки).

В першій статті друкованій в 1. числі журналу д. П. Каролідіс, певно, як учений

історик сходу, розбирає питання назви нашого народу і дає доказ, що теперішні Українці, — це прямі потомки тих Росів, які, починаючи з IX. століття нашої ери увійшли в тісніший контакт з грецькою Візантією. Звідкіля пішла назва Рос, Рус, наука ще не вирішила. Одні учени і того погляду, що є це назва, яку накинули руському (українському) народові організатори східно-европейської великої держави, — скандинавські Вікінги, другі стараються доказати, що назва Рос далеко старша і сягає VI століття перед Христом. Пророк Іезекійл пише в главі 38 і 39: „Син людський перенесе свій вид на Гога і на землю Магога, начальника Роса . . . Оце я на тебе, Гога і начальника Роса“. Пророк називає іменем Рос ті скіфійські племена, які жили на поборежжі Чорного моря і які пізніше Пліній (в I. ст. п. Хр.) називає Роксоланами.

Ми реферуємо міркування автора на те, щоби показати його археологічно-історичний метод, який доводить його до висновку, що Українці, або давніші Роси, чи Руси — це прастиари мешканці чорноморських степів.

Дальше автор малює смілими рисами історію українського народу, починаючи з IX. століття, при чим головну вагу звертає на українсько-грецькі культурні і торговельні взаємини, які лише тоді перервались, коли перестали існувати обі великі держави: київська і візантійська. Перша впала скоріше, під навалою

монгольських Татар, другу, пізніше розвалили Турки. В тім, що обидві держави було повалено східними варварами, добачується анальгія в історичній долі обох культурно-споріднених народів.

◎

Хто би думав, що варварська деструктивна сила східних племен — тепер тільки сумний і болючий історичний спогад — той помилувався. Московський народ, який повстав із етнічної сполуки монгольсько-слов'янських і чудсько-фінсько-слов'янських племен північного Сходу Європи, і який перебрав стару київську назву Росів, став прямим наслідником тих престарих, руйнуючих культуру, варварів. Цю тезу автор доказує історичними, і лінгвістичними даними і це йому дає нагоду провести ріжницю, яка панує між українськими і московськими народами. В московськім національнім характері знаходимо основну рису централізму, автократизму і антидемократизму, прикмети присущі Монголам. Москвали, які витворили сильну централістичну владу на взірець Татар, розпочали вже від XV. століття (після того, як склався московський народ) захопленням політику відношенню до сусідніх народів. Під його ударами упала по черзі Україна, Біла Русь, Польща, Литва, надбалтійські провінції і Кавказ. Революція розбилла оцю могутню східно-європейську державу, котра стояла перешкодою на шляху поступу цілого людства і український народ почав героїчну боротьбу за своє визволення. Проти себе він має і більшевиків — червоних імперіалістів — і реакціонерів під Денікіном, Колчаком і Юденічем. І саме ця боротьба, яку з таким напруженням веде український народ під проводом своєго національного героя Петлюри, доказує, що, не дивлячись на русифікатські двохсотлітні зусилля Москвалів, український народ від часів київського періоду зберіг почуття своєї окремішності і самостійності.

В тій боротьбі зорганізував український народ державу із столицею в Києві. Ця держава навязала просторі зносин з геленізмом, посилаючи місії до Атен і Константинополя. „Ця посилка місії — кінчає автор свою інтересну статтю — накладає на нас обовязок розглянути

у другій статті наші будучі взаємини між Україною і Грецією.“

Цю статтю, поміщену в другому числі журналу, подаємо в дослівному перекладі:

З усіх держав, що народилися з упадком царської монархії і з роспаду Росії Московської, найбільше інтересу Грецію і взагалі найцікавіша з усіх інших поглядів є держава Українська. Україна, як держава, є справжня Русь; вона була Русью ще до монгольського наступу, ще до утворення Росії Московської, Русью з соціальною організацією і демократичною політикою, Русью православною, якої церковне життя підлягало Великій Константинопольській Церкві, яку вона дуже поважала, як вищу духовну владу, Русью, що одержала від Греків усі елементи інтелектуального життя, зробивши їх своїми національними, що виникли своєю багатою мовою, Русью, що брала участь у періодіях політичного життя елінізму аж до упадку Константинополя і по-частій під турецьким пануванням, бувши в релігійній і духовній залежності від константинопольської церкви.

З заснованням української держави зникають усі антигрецькі прикмети великої монархічної Росії, а навпаки лишаються і оживають усі прикмети, прихильні до Греції.

Нині Русь-Україна, маючи всі данні, щоби бути другом Греції і ненавидячи великоросійський імперіалізм ще більше як Греція, бо предбачає в йому найзаклятішого ворога свого національного існування, має спільній з нами інтерес у боротьбі з московським панславізмом і геленофобством. Україна-Русь ані тропики не зазіхає на ті території, на які претендує Греція. Не маючи іншої мети, як обороняти і берігти свою національну незалежність, вона стає природною союзницею Греції і, простягаючись аж до Чорного моря, віддаючись знову під вищу владу і протекцію Великої Церкви, вона приходить у тісний духовний зв'язок з Геленізмом. А що вона, країна надзвичайно багата на природні скарби і має єдиним виходом своїм Чорне море, то вона конче мусить завязати дуже корисні торговельні взаємини з Грецією.

З цього всього ясно виникає, як важко для нас, Греків, існування і зміцнення Укра-

їнської Держави і з яким живим інтересом і сіmpатією ми повинні слідкувати за цею, новою державою, а тим більше помагати їй поскільки це від нас залежить, в її зміцненню політичному і національному.

В другому числі названого журналу бачимо портрет отамана Петлюри на чільному місці і як коментар до його характеристику українського національного героя, написану в дуже теплих, майже ентузіастичних, існах Розповіши докладно його біографію, не піднісаний автор кінчає інтересній сілует так: „Вдача Петлюри не тільки до військової справи. Він організує, як ніхто інший, і політичне життя. Він цікавиться і постійно дбає і про постачання і про шляхи і про школи. Він встигає скрізь, він завжди знаходиться там де треба перемогти якусь перешкоду. Він уже став об'єктом народного споду, а кобзарі співають народові про лицарські, вчинки Петлюри“.

Відома відозва українських жінок до жінок усього світу знайшла також свій відгомін в дуже інтересному журналі. Так в третьому числі читаемо лист визначного історика, до голови Товариства Жінок Грекинь. В нім автор сбговорює становище жінки від найдавніших часів і констатує, що навіть за часів поганського многоженства українська жінка не була ніколи рабиною. Надоказ цього автор приводить вислові про українську жінку Павла Алепського, що подорожував по Україні в р. 1652—53, а також західно-європейських подорожників (Бонляна 1650, Шеваліє 1672), які стверджують, що українська жінка користувалася громадянськими правами на рівні з чоловіками. Ця свобода української жінки так стара, як взагалі український народ. Київська княжна Ольга (946—960) керувала Україною після сина Святослава. Це була дуже розумна і великої краси жінка. Її сватали сусідні монархи в тому числі і візантійський імператор, але вона, розуміючи свої обовязки для краю і сина, цінуючи свою свободу і незалежність відмовилася, а приняла тільки християнство від свого візантійського жечиха.

Також Анна Ярославна, що вийшла за короля Франції Генріка I, правила Францією після смерті чоловіка за недолітка сина.

Дуже багато видав український народ визначних жінок, котрі мали вплив на історію не тільки України, але й Європи.

За часів тяжкої кріавової боротьби України з Польщею за свою незалежність, жінки Українки часто виступали із зброєю в руках поруч із своїми чоловіками, братами і батькама.

Не менш важний вплив мали українські жінки на культуру. видаючи цілу плеяду талановитих письменниць, поетес, артисток, професорів університету, не говорячи вже про величезне число скромних невідомих, але не менше почесних робітниць на користь рідного краю, на посадах учительок, лікарів, сестер милосердя і т. д.

А й тепер, в часі кріавової боротьби України за свою незалежність проти завойовників, українська жінка стає поруч із чоловіком і бореться із зброєю в руках за долю рідного краю, а інтелігентні жінки звертаються до жінок усього світу, шукаючи в їх серцах того відгомону, який трудно знайти в серцах чоловіків, що рішують нині долю народів. Д. П. Карадідес щасливий — так кінчає він свій лист — що на його припала честь передати заклик українських жінок жінкам Греції.

В журналі є ще більше інтересних статей і заміток, передруків з чужих журналів, і матеріал підібраний, видко умілою рукою так, що може заінтересувати Грека. Тому його появу можна уважати дуже відрадним явищем на фоні нашого сірого, згризливого життя за кордоном.

Відродження на клепу.

Східнім питанням інтересується весь світ. Про це свідчить багато періодичних видавництв, які повстають в антических, нейтральних і німецьких краях. В Берліні видає група відомого Оттона Геча орган „Die Glocke“, який займається німецькою політикою на сході Європи серед змінених тепер політичних обставин і має на меті

воскресити давнунімецьку могутність. Почала виходити в Париж і перестала „L'Europe Orientale“, давши за чотири місяці своєго існування незвичайно багато цінного матеріялу.

Два перші видавництва поставили собі за завдання слідти виключно за випадками, які відбуваються на територіях бувшої російської імперії. Далеко ширше завдання поклало собі видавництво д-ра Шабада, Бесарабця, з походження, тижневик „Suisse-Orient“, який виходить щотижня в Берні, починаючи з 1. жовтня м. р. Розуміється, що таке грандіозне питання, як досі нерозвязана проблема народів бувшої російської імперії займає центральне місце в органі д-ра Шабада, однак він не занедбув також балканського питання і в газеті беруть участь також Серби, Болгари, Греки і Турки.

З особливою симпатією відноситься „Suisse-Orient“ до України, якій посвячує майже половину місця, підкреслюючи тим самим її важу для розв'язки східної проблеми взагалі.

Газета обороняє прінцип української сувереності і стає в ряди борців за нашу самостійність. На доказ цього рефериуемо полемічну статтю, поміщену в 3. (21.) числі „Suisse-Orient“ від 23. січня ц. р. під назвою: „La Réénération de la Calomnie“. (Відродження наклепу.):

„В Лозанні існує „Ліга для відродження Росії“, котра видає що два тижні маленький листок п. н.: „Bulletin Russe“. Не давно цьому листок відзначився незвичайною іноранцією. Він не знає навіть найвизначнішого твору Гібоєдова: „Горе отъ ума“. В числі од 1. січня ми знаходимо заперечення того, неіначе б „Кіевлянинъ“ Шульгіна був офіційним ор-

ганом Денікіна в Київі. „Suisse-Orient“ підтримує однаке своє попереднє твердження і в дуже гострих словах звертається проти самої „Ліги відродження Росії“, кажучи, що раз воща бере в оборону царістів таких як Денікін і Шульгін, то вона зрадила своїй „демократичній“ програмі, котра слугить її тільки декорацією. Дальше обвинувачує „Suisse-Orient“ „Лігу“, що вона разом з Колчаком і Денікіним скомпромітувала тільки антибольшевицьку опозицію, бо большевицький тероризм не сміє бути поборений царським абсолютизмом. Спроби побороти більшевицьку революцію автократичними методами і жидівськими погромами тільки скріпили становище більшевиків і тому члени „Ліги“, які морально підтримували царських авантюристів, є відповідальні за це, що тепер діється в Росії і на Україні.

Правдивими приятелями Росії є ті, котрі обстоюють прінципи демократії і самовизначення народів. „Ліга“ однаке Росії не відродить, але відроджує наклеп у всіх своїх публікаціях таких як „Призывъ“, „Cause Commune“, „Bulletin Russe“, то що.

Українська Республіканська Каپеля в Англії.

Після свого артистичного турне по Швейцарії, Франції, Бельгії і Голландії, Українська Республіканська Каپеля приїхала до Лондону, де дав концерти в „Queens hall“. До нас дійшли покищо рецензії з концертів з 3. і 6. лютого.

Приїзд наших кацелянів з Кошицем на чолі випередила слава, яку вони собі здобули на суходолі. Як відомо, Англійці належать до найменьше музикальних націй на світі, і тому вони дуже уважно прислухаються до опіній континентальних музичних критиків, а ділєтанти одноголосно заявили, що з художнього боку український хор є появою не тільки незвичайною, але навіть досі небувалою.

Коли порівняти саму в собі вартисть критики на наш хор, то на першому місці треба поставити віденську. З неї, мабуть, найбільше скористали наші капеляни, і що вони загостили до Відня, хоч ця центрально-европейська столиця стратила всяке політичне значення, — це було дуже користним для української музики взагалі. Віденська критика обговорювала і аналізувала не тільки технічне виконання нашого хору, але також підкреслила, що українські композитори-аранжери народніх пісень сказали в музиці нове, свіже слово.

В других країнах: в Чехії, Швейцарії, Франції, Бельгії і Голяндії, стрінулись наші капеляни тільки з ентузіазмом відповідно до темпераменту націй, перед якими вони голосили „голосне та правдиве, як Господа Слово“ — у Відні вони стрінулись з музичною оцінкою.

Англійська критика є тільки відгомоном континентальних рецензій, при чім на неї не мали впливу рецензії віденські. Коли читаєш англійські рецензії, то маєш враження, що континентальний повний темпераменту ентузіазм навіяній специфічний англо-саксонським „spleen‘ом“, якого нічим не одушевиш. Ось декілька голосів поважної англійської преси:

„Manchester Guardian“ від 4. лютого: „Перший концерт українського хору, котрий відбувся в „Queens hall“, показав, що пересадні похвали, яких не щадили цим співакам бельгійські і французькі критики, не перевищають в ніжому разі їх здібності. Їх продукції прямо можна оцінити, як щось найвище, що могла досі осiąгнути хоральна техніка. І тому, що співаки створили амсамблъ не тільки

після своєї інтелігенції, але також після якості своїх голосів, то пересічній тон є все свободний і позбавлений деякої твердості, яка є властива занадто вишколеним хорам, навіть їх інтонація являється чистішою, як інтонація кожного другого хору, котрий я досі чув. Вони перевищають в тім може навіть чеських співаків, котрими захоплювалась Англія осінню.“

Та сама газета оцінює другий концерт із 6. лютого так:

„Характеристичними для українського хору, який сьогодні вечором влаштував другий концерт, є незвичайно гарні басові голоси. Розсіяне в тім виладку взагалі відзначаються величезним багацтвом. Хто любить Париж, той з певністю піде до російської церкви на недільні хорали, котрі відзначаються величними басами. В своїй величній співзвучності є це майже неможливим один від другого відріжнити, так дивно переходить один акорд в другий. Баси мають особливу нагоду показати свою незвичайну зручність. Більшість пісень в їх програмі кінчається низьким тоном. Брак примусу, з якими тіtonи співаються і витримуються вдаряє менше, як її гарний звук. Ні один західний хор не був би в силі видати так багато чистих тонів.“

Безперечно впливає ця незвичайна прикмета російських басових голосів на російську композицію і пояснює замилування російських композиторів до басів. В українськім хорі виступає ця рідка прикмета без порівнання краче, як в хорах, котрі продукуються під час вистав російської опери в „Drury Lane“.

Консервативна і русофільська газета „Times“ не знає, на яку ступити. Похвалити Українців незручно — ганити — небезпечно. Найзручніше іронізувати. Ось що пише приятелька покійного Колчака:

„Було несправедливо, як би кто сказал, що український національний хор, який виступив вчера в „Queenshall“ по раз перший, випередив парижьку рекламу.

Хор має, як кажуть оповіщення, „цвяхом“ „Music Hall‘у“, але тут маємо до діла з маленьким музичним гуртком, який культивував штуку

ансамблю в найвищій мірі. Вони співають народні пісні з усіма мистецькими засобами вокальної краски, але не має нічого екзентричного в їх виступах і аранжіровка є так повна смаку, що ритмічні прикмети мельодій виступають в найкращому світлі.

Однаке ті виступи мають також ту тіньову сторону, що близку виконання пісень і завершене зображення під час інтерпретації стойть в суперечності з духом народньої пісні.

Ухо чужинця відчуває культивований наслідок цеї музичної поезії, яка бере мотиви з народного середовища і кінець кінцемчується, що всяке базікання про душу народу, які відбивається в пісні, в дійсності є нічим іншим, як тільки базіканням, бо пісні цілковито фальшуються виконанням. Чим даліше наперед поступає програма, зауважується опріч того ті самі ефекти, ті самі мельодичні міркування про глибокі басові тона, ті самі форсовні „*crescendo*“ і найдобірніші „*diminuendo*“. Ухо починає мучитись ефектами. Однаке не можна не признати, що внутрі своїх власних меж справа знаменито інсценізована і що Кошиць і його сили цілком заслужили на цей ентузіастичний прийом, який їм зготовлено. Хто інтересується хоральною технікою, може пійти на другий концерт тих співаків, котрі приносять з собою китицю гарних пісень і виконують її з такою живістю і естикуляції, яка є незрівнана.“

Велику погорду до музики показує музичний рецензент „Times'a“, оцінюючи другий концерт камелі:

„Українці зробили нам чи трохи не таку несподіванку, як Чехо-Словаки. До прецізії, динаміки і дієціпліни останніх долутили вони незвичайну яскінню тону. Тому, що з програми ніхто не міг знати, в якім порядку будуть слідувати співи і не міг мати представленні, якого роду почування мало бути виражене. було незвичайно інтересно здобути наглядну науку про безсильність музики, могти визратити яку небудь ідею, яку можна би було перекласти на слова. Проте ми не знаходимо справи гіршою.“

Заохопивши свою рецензію таким вступом співавтор іздавець захоплюється знову тільки

басами і рідкою здібністю хору наслідувати оркестр. З цілої рецензії видно, що її писав тільки музичний ремісник, якому тільки техника імпонує.

„Daily News“ від 4. лютого дає тільки коротку нотатку того змісту: „Перший виступ не відповідав тим трохи історичним звітам, які попередили співи українського хору з Києва. Очікувало чогось сенсаційного — в гіршім зміслі того слова, — чогось в роді наслідування музичних інструментів. Я був на концерті і не зауважив нічого подібного.“

Деякі з пісень відеувають нас назад до IX. століття і це має увагу гідну принаду. Хор надзвичайно добрий, особливо голоси басів. Дірігент Кошиць дивно його вишколив. Деякі пісні повторювано, майже всі на це заслужили. З поніж найоригінальніших і найкращих треба вказати „Щедрик“, „Там на горонці“ і „На Ордані“.

Далеко краще розуміє соціально-виховуюче значення національної музики „Daily Telegraph“, як свідчить про це рецензія від 4. лютого:

„Коли уряд молодої республіки береться до розв'язки всіх проблем з такою енергією, як тепер проблему музики, то всі його підприємства негайно мусілиб увінчатись успіхом. Пізнавши з перших днів свого існування, що це було ще 1917. р., що плекання музики має називчайне значення для держави, громадяниня котрої є з натури співаками, взявшись він зараз же організувати курси для капельмейстрів і вводити та підтримувати в кожнім місці всіх редів хори. Головним завданням цих хорів було студіювати і плекати національну музику, котра так багата на Україні, і тим самим будити національну свідомість. В році 1918. прийшло до обеднання всіх хорів і наслідком того було створення Національного Хору, котрий вчера дав свій перший вечір в „Queenshall“. З якого боку не підходили ми — є це хор незвичайний, котрим керує д. Кошиць. Що відноситься до тонів, то ми чули країці, коли брати під увагу сопрані і контр-альти. Голоси часто звучать проразливо, особливо коли вони форсовані, що часто трапляється. Але тенори добри, а баси величаві. Іх техніка є на всякий

способ чудова. Їх ритм, їх crescendo і diminuendo не могли бути більш одноручними і кожний вноанс світла і тіні віддано з абсолютною точністю бездоганної машини. Деколи, особливо в трьох гимнах, котрими розпочалася програма, осебливий натиск кладено на це, щоби останні акорди не тільки самого гимну, але майже кожної строфи кінчавшися заникаючим diminuendo. Сопрали, алти і тенори мовкнуть в врешті, щоби могли проявитися баси. Мусимо признати, що глибоке в басів є чудове, однак не треба бути так марнотратним. Після окінчення гимнів ужито дуже зручно техніки і відштовхування гідні пісні. Правда вони штивні і обциркульовані, до певної міри стилізовані, при чому заникло прімітивне вираження почуття, оця правдива есенція народних пісень.

Автор рецензії виріжняє „Щедрик“ і „У Куківці церкву будують“ і кінчає що „не має сумніву, що це хор дуже гарний і хто інтересується хоровою музикою, нехай іде на другий концерт.“

Як з цих рецензій бачимо, мова музики є Англичанам мало зрозуміла, а вже мова української музики, — це для них — китайська грамота.

„Україна мусить належати до Росії!“

Так каже Charles Rivet „фаховець“ по славянським справам у „Tempus“. На сторінках цієї польнофільської газети він систематично час від часу ламає списа в обороні великої Польщі і великої Росії і в цьому напрямі старається настроїти англійську політичну думку. Одна із послідніх його статей так класична, що її передаємо, як зразок цієї кампанії, що ведеться проти нас в Англії.

Вказавши на території, які „ніби то“ обіймає Україна, автор пише:

„Поляки, які так добре знають Росію, заперечують істинування національної україн-

ської ідеї. Україна — кажуть вони — має що й по дволітню (!) історію. Ми підтверджуємо цей погляд, бо він фактично відповідає правді. В Малоросії „українська свідомість, це байка. Це можна сказати ї про Сх. Галичину, коли там не працювали Німці над заціпленням української ідеї. Малоросія в Росії почуває себе однак тільки Росіянином.

Виказавши таке велике знання історії і стосунків на Україні, автор договорюється ось до чого:

„Через те нас дивує, чому Поляки хотять за всяку ціну відірвати цю західну частину Малоросії від її матірного пnia. Їх бажанням є утворити малу буферну державу — західну Україну — яка обіймалаб Волинь Поділля й Київ, за винятком Східної Галичини зі Львовом і Галичем, які Варшава хоче заанектувати для себе.

Така Україна не буде мати справжніх „Українців“. А для Поляків це означає готовувати самій для себе обов'язного меча. Бо коли справді домагатися повсталини такої України, то не можна ніяк анектувати Східної Галичини, яка навіть на підставі польських джерел має 60% Українців, 10% Жидів і 30% Поляків і яка є колись так зв. „українства“.

Автор находить таку розвязку українського питання:

„Замість робити труднопі „новоповстаючій“ Росії треба найти якийсь компромісний вихід. Східна Галичина в цілості повинна бути приєднана до Польщі (!) а усі Малоросія остаться при Росії. Коли Поляки згодиться на таку розвязку, ми будемо піддерживати заходи Варшави, що до Сх. Галичини. Україна мусить остаться родійською, якою вона фактично є у сзої масі. Не треба ще забувати, що Україна є для Росії конечно потрібною, бо має море, хліб і вугіль.“

Дивне, що автор у своїй статті ні словом не згадує, яка це має бути Росія. Йому все одно. Він волить большевицьку „єдину неділіму“, ніж демократичну Україну. Але що тоді станеться з реакційною Польщею, яка так дорога серцю п. Ріве?

ХРОНІКА.

УКРАЇНА.

Обстріл Одеси. З Москви повідомляють, що 10. лютого прибув в Одесу американський крейсер під командою капітана Келлера. Келлер вийшов на беріг і почав переговори з місцевим совітом про долю американських громадян, які залишилися в Одесі. Після цього американський крейсер почав обстрілювати місто. Обстріл тривав кілька годин. Під прикриттям артилерійського крейсер забрав кілька транспортних кораблів, що стояли в порту.

Московільські, емісарі. „Gazeta Ropanna“ довідується, що в Галичину вертають московільські діячі: Цьорох, Бальницький і Сохощинський, які йшли в Америку за „побіями“ для дальніцької русофільської агітації.

Українці на Буковині. З Черновець повідомляють, що з огляду на вороже становище* українських національних комітетів до Румунії, румунський уряд розвязав всі українські національні комітети на Буковині.

Українці в соймовий комісії. „Nowa Reforma“ повідомляє, що на днях відбулась у Львові конференція польської соймової комісії з делегацією українського горожанського комітету. Делегати Українців: др. Федак, Лев Ганкевич, Перфецький, Малецький, Паньчишин і Бувняк домагалися увільнення всіх інтернованих, жінок, інвалідів, хворих, політичних вязнів у Віденічу а також поліпшення становища полонених. Комісія рішила дати прихильну оцінку для цих домагань у Варшаві.

Повстання Кубанців. З Москви повідомляють, що над Чорним морем находитися 12.000 кубанських повстанців під проводом бувшого голови Кубанської Ради, Макаренка. Повстанці загрожують добровольцям, які відступають на Дон.

Польонізація Волиня. Як повідомляють польські газети польонізація Волиня поспішає скорім кроком вперед. Польські агіатори з Галичини закладають в українських місточках і селах польські школи. Так в Заславі

є дві чотирокласові школи, в Славуті семикласова а в Шепетівці чотирокласова. В одному заславському повіті заложено від листопада м. р. 16 народних шкіл.

Польська газета в Камянці. В Камянці Подільському почав виходити польський часопис „Ziemia Podolska“. В день, коли з'явилось перше число, на мурах міста розліпло афішки з написом: „Ziemia podolska bedzie Polska“.

Інтернаціональний Червоний Хрест для України. Інтернаціональний Червоний Хрест звернувся з закликом до всіх культурних країн організувати поміч і складати пожертви для боротьби з епідеміями на Україні. Жертви приймає Інтернаціональний Комітет Червоного Хреста „Promenade du reïn“ 1. в Женеві.

Французькі діячі про Україну. „La France et l'Ukraine“ містить в одному із послідніх чисел незвичайно цікаві і прихильні діяя України листи проф. Сеньєбо, Ерна Жакіно і др. Люазела, директора лабораторії L'école pratique de haute étude à Paris. Всі вони, висловлюючи свій великий подив українському народові за його визвольну боротьбу, домагаються визнання прав України на незалежність.

Польська адміністрація. „Gazeta Ropanna“ повідомляє, що 25. січня польська адміністраційна влада взяла в свої руки заряд прокурівським повітом. Повітовим старостою призначено Іваніцького. Вітали його Поляки, Москалі й Жиди. Українців не було. Представник Москалів висловив надію, що після 13 урядів польський уряд 14. заведе лад в повіті.

Втікачі на Криму. „World“ повідомляє із Севастополя, що становище денікінських військ в Криму незвичайно критичне. На Криму зібралось багато втікачів, серед яких багато хворих епідемічними хворобами. Брак медикаментів і перевязочних матеріалів, які забрали большевики. В севастопольському порту стоять на якорі англійський крейсер

„Marlborough“ та американські, французькі і грецькі торпедовці.

На Кубані. Кубанські газети повідомляють, що причиною насильства, яке зробив Денікін над кубанською Радою була акція кубанської делегації в Парижі. Депутата Колабукова за участь в цій делегації повісили.

Соціалізація землі. Радіо з Москви повідомляє, що всеукраїнський революційний совет України декретом з 13. лютого передав всі поміщицькі, казенні і монастирські землі селянам. Частина земель, які належать пучковим заводам, перейде в аренду безземельних селян.

Большевицька агітація. „Česke Slovo“ повідомляє, що в Києві утворено інтернаціональне большевицьке бюро пропаганди. В недовзі з Києва має вийти багато агітаторів в місця, де на підставі мирових трактатів повинен відбутися плебісцит і там вести большевицьку агітацію серед антанських окупантівих війск. Крім грошей вони забирають з собою велику скількість літератури на різних європейських мовах.

Мирова пропозіція. Радіо з Москви повідомляє, що совітський уряд України звернувся по радіо до польського уряду і запропонував йому мир. В своїй пропозіції українські большевики заявляють, що вони не мають ніяких агресивних замірів проти Польщі і не бажають ні насильством, ні в якийсь інший спосіб вмішуватися у внутрішні справи других держав.

Всеукраїнський конгрес совітів. Український совітський уряд видав комунікат, яким заявляє, що дотеперішній революційний Комітет України сповнив своє завдання і розвязався. Вся політична і військова влада перейшла в руки Центрального Виконавчого Комітету і ради народних комісарів, які були обіграні в березні 1919 року третім всеукраїнським конгресом совітів. Центральний Виконавчий Комітет скликав IV. всеукраїнський конгрес на 15. квітня.

Україна в італійському парламенті. Під час діскусії над закордонною політикою в італійському парламенті провідник італійської народної партії Коріс, у великій, незвичайно гарній, промові домагався визнання

самостійності Української Народної Республіки.

Ткаченко в Москві. Як нам доносять, на переговорах з совітським урядом від українських комуністів вийшло з Києва до Москви шість осіб, між іншими М. Ткаченко й Полозів.

РОСІЯ.

З совітської Росії. Все російський господарський Конгрес совітів відкрито 23. січня в Москві. Це третій з черги конгресів. Було присутніх 224 делегатів. Конгрес привітав в імені комуністів Бухарін. Він зазначив, що метою конгресу найдення способів вихісування робітничих сил краю. Годиться лише слідити поступованию коаліції. Вона знесла блокаду в надії. Іноді вдається її спричини розлам серед робітництва. Отже пролетаріят мусить зібрати всі сили, щоби сповнити всі завдання.

Відтак проф. Ломоносов пояснив, що комунікація в Росії, завдяки внутрішній і зовнішній війні, зовсім підривається. З отворенням границь буде Росія спонукана зміритися з капіталізмом. Тому саме мусить Росія числити на власні, а не на чужі сили. Треба наново відбудувати залізниці бо не всі товари можна буде транспортувати водними шляхами. Правительство не повинно багатися коли ходить більшої видатності праці.

Соціалісти-інтернаціоналісти на останнім своєму з'їзді рішили злучитися з комуністами. Ся група ріжилася від комуністів тільки незначими тактичними питаннями.

Мировий договір в Естонію ратифікований. З Москви доносять, що центральний виконавчий комітет ратифікував мировий договір з Естонією та поручив комісарови закордонних справ повідомити про це естонське правительство.

Успіхи большевиків. Большевицьке звідомлення повідомляє, що совітські війська, після того як збунтувався російський гарнізон в Архангельську, заняли це місто. Робітники проголосили совітську владу і з цілим гарнізоном піддалися під владу народних комісарів.

Смерт Пуришкевича. „Rossia“ повідомляє, що в Ростові на Дону помер В. М. Пуришкевич від плямистого тіфу. Незадовго до своєї хвороби він вибірався в поїздку в Америку, Англію і Францію на агітацію за единою Росією.

Англійсько-російський трактат. З Коннектінга повідомляють що між О'Граді і Літвіновим підписано угоду, на підставі якої Росія і Англія звільняють усіх військових і цивільних полонених. В трактаті говориться про те, що коли буде утворена окрема комісія для російських полонених з Німеччині, Англія підтримає домагання Росії, щоби у цій комісії був російський представник. Коли такої комісії не буде, Англія доловить всіх заходів, щоби між Росією й Німеччиною прийшло до порозуміння в справі обміну полоненими.

Розвправа большевиків в робітниками. Московський „Комуніст“ опублікував спісок 189 робітників Путілівського завода, яких чрезвичайка приказала розстріляти за контрреволюцію.

Поїздка Бурцева. „La Cause Comunale“ повідомляє, що Бурцев поїхав на Дон до Денікіна.

Наступ большевиків. Радіо з Москви повідомляє, що большевики заняли Ростов і Чахичевань.

Большевицький мировий наступ. Бюро Рейтера повідомляє, що большевики заключили перемиря з Латвією. Мирові переговори мають розпочатися на дніх.

Радек послом в Ревалю. З Москви повідомляють, що Радека призначено большевицьким послом в Ревалю. Він має зорганізувати еміграцію німецьких робітників, інженерів і офіцірів в Росію.

Льойд Джорджа запрошуєть в Росію. Георг Лансбург звернувся по радіо до Льойда Джорджа з проханням, приїхати в Росію для безпосередніх переговорів із Леніном про мир.

Розстріл Колчака. „Daily Herald“ повідомляє, що в Іркутську большевики розстріляли адмірала Колчака.

Большевики проти Румунії. З Бухаресту повідомляють, що біля Могилева большевики напали на румунські війська. Після кривавого бою Румунія їх прогнала. По останнім відомостям большевики концентрують війська над Дністром.

• **З денікінського царства.** „Narodni Listy“ повідомляють з Москви: На тайному засіданні донського військового „круга“ Денікін обвинувачував своїх генералів в цьому, що вони є виновниками послідної катастрофи, яка спіткала добровольчу армію. Генерала Мамонтова він назвав навіть грабіжником. Тоді круг усунув Денікіна від влади і призначив нове міністерство. Денікін подався у Ялту.

Революція у Владивостоці. „Der Bund“ повідомляє з Владивостоку, що там утворилось нове правительство під проводом Медведєва. Представника Колчака, Розанова, покинули війська і він мусив тікати. Усі чужоземі війська, крім однієї роти Японців покинули місто. Новий уряд заявив, що він поборюватиме усяке вмішування чужинців у російські справи.

ПОЛЬЩА.

Зізди людовців. 17. лютого розпочався у Варшаві зізд польських людовців (P. S. L.) при участі 2000 делегатів.

14. лютого відбувся зізд людовців у Вільні, на якому було присутніх 6000 делегатів.

Мир з Польщею і окраїнні народи. „Варшавське Слово“ повідомляє, що рівночасно із нотою Отамана Петлюри звернулись до польського уряду представники усіх нових держав, акредитовані в Варшаві, з нотою в справі большевицької мирової пропозиції.

Рушниці для польської армії. „Swit“ повідомляє, що польський уряд купив у Відні 11.048 рушниць по 140 корон за штуку. Залізничні робітники однак заявили, що не дозволять нагрузити рушниць, які призначенні на боротьбу з большевиками. Ніякі протести польського посольства не помогли й рушниць вивезти не вдалось.

Родічев у Варшаві. З Варшави повідомляють, що там прибув відомий провідник російських кадетів Родічев.

Польський посол в Берліні. Польським послом в Берліні призначено б. депутата Державної Думи І. Шебеко.

Стосунки польсько-англійські. „Times“ повідомляє, що стосунки польсько-англійські починають бути напружені. Поляки закидають Англію, що її політика відносно совітської Росії скерована проти Польщі.

Падеревський кандидатом на президента Польщі. „Nowiny Codzienne“ повідомляють, що Падеревський заключив з народовими демократами угоду, на підставі своїх народова демократія піддержуватиме кандидатуру Падеревського на президента Польщі.

Англія проти Польщі. З Варшави повідомляють, що становище англійського міністерства закордонних справ відносно Східної Галичини не змінилось. Англія постійно противиться приєднанню Східної Галичини до Польщі.

Поїздка Фоша. З кругів французької місії у Варшаві повідомляють, що за кілька днів у Варшаву приїде Фош. Місія його матиме офіційний характер.

БАЛТІЙСЬКІ КРАЇ.

За польсько-литовське порозуміння. Литовські газети повідомляють, що представники Антанти звернулись до литовського уряду з запитанням, на яких умовах можлива є польсько-литовська військова конвенція для боротьби з більшевиками. Литовські і уряд предложив такі свої вимоги:

1. Визнання Польщею Литви із столицею Вільно.
2. Перед підписанням угоди Поляки стягають свої війська на демаркаційну лінію Фоша.
3. Зараз після підписання угоди Польща звертає Литві Вільно і території на північ від Двини, на схід від Вілейки і на південь від Ліди. Границю творила залізниця: Ліда, Вілейка і Полоцьк.

4. Польща заключить з Литвою угоду про адміністрацію тими литовськими землями, які остаються далі під владінням Польщі.

5. Всі трактати й договори між Литвою і Польщено контролює і береже Союз народів.

Большевики пропонують Фінляндій мир. З Гельсінгфорсу повідомляють, що большевики запропонували Фінляндії мир і навязання торговельних зносин.

Фінляндія займає Печеніжську губ. З Гельсінгфорсу повідомляють, що фінляндські війська заняли Печеніжську губ. на підставі договору, який раніше був заключений з Росією. Російські війська покинули цю область.

Заява латишського посла. Дипломатичний представник Латвії при польському уряді в Варшаві заявив, що справа війни й миру з більшевиками ще не пересуджена і що стоймо перед дуже важними випадками на Сході. Завдання союза між Польщею і Фінляндією і Латвією не є виключене. На закінчення своїх виводів сказав він що слідуча конференція східних держав відбудеться в Ризі при участі скандинавських держав і України.

Папа визнав Латвію. Агентство Гаваса повідомляє з Риму, що кардинал Гаспарі надіслав латишському урядові ноту, в якій повідомляє його про визнання папою самостійності Латвії.

Мир Естонії з Росією. Варшавське міністерство закор. справ отримало текст мирового договору Естонії з Росією. Договір цей міститься на 16 сторінках *in folio* і обіймає 20 статей. Трактатом цим Росія без застереження визнає незалежність і суверенітет Естонії. Росія буде її підтримувати. Що дотичить нейтральності фінського заливу, то спрала ця буде вирішена в порозумінні в іншими зainteresованими державами. Росія зрікається всякого відпинодування за майно і валюту бувшої російської скарбниці в Естонії й крім цього виплатити Естонії 15 міліонів рублів золотом, з чого 8 міліонів в місяць після ратифікації. Крім цього Росія зобов'язується вернути усі архіви і твори мистецтва, вивезені з Естонії. Ратифікація цього договору відбудеться в найближчому часі в Москві.

АНТАНТСЬКІ КРАЇ.

Новий президент. Президентом французької палати обібраний 372 голосами Рауль Пере.

Бріанд прем'єром? З Парижа повідомляють, що кабінет Міллера на внедовзі подастся до димісії і до влади приде кабінет Бріана-Пуанара. Бріан буде прем'єром і міністром закордонних справ.

Димісія Лянсінга. З Вашингтону повідомляють, що державний секретар Лянсінг подався до димісії. Вільсон димісію приняв. Причиною димісії є те, що Лянсінг самовільно скликав засідання кабінету без порозуміння з президентом.

Румунія і російські втікачі. З Бухаресту повідомляють: Софія, Царьгород і багато других міст балканського півострова переповнені російськими втікачами. Румунський уряд заборонив їм рішучо переїзд через румунську територію.

ЦЕНТРАЛЬНА ЕВРОПА.

Смерть німецького поета. В Бланкензее помер відомий німецький поет Фіхард Дегльмель в 56. році життя.

Німеччина без флоти. Німецькі газети повідомляють, що Антанта звернулась до німецького уряду з нотою, в якій домагається видачі репти торговельних кораблів.

Німеччина й Росія. Офіційно повідомляють, що відомість, немов би то за згодою Антанти Німеччина готове 500.000 армію для боротьби з большевиками, є неправдива. На таку „політику“ німецький уряд не піде.

АМЕРИКА.

Організація українського війська. Бувши жовнірі-Українці американської армії, які брали участь в боях на європейському фронті розпочали тепер акцію в цілі переведення сильної організації для помочі старому краєві. Перший відділ завязано в місті Джерсі-Сіті і звіде поширився на цілий край. Дня

22. листопада відбулася в тому місті військова ревія, в якій взяло участь 4.000 жовнірів. В тій спріз завязався комітет, зложений з д-ра Івана Сміта, як голови, В. Костіва, В. Касківі і інших. Комітет видав відозву до всіх бувших жовнірів-Українців американської армії, з зазивом, щоби вони вступали в ряди української військової організації.

ЕКОНОМИЧНА ХРОНИКА.

Дорожнеча в Англії. Як повідомляють з Лондону ціна споживчих средств по зрівненню з довоєнним часом піднялася на 135%. Відповідно цьому підвищенню цін збільшуються і розміри удержання та заробітної плати. Нове підвищення плати по головним галузям індустрії — судобудівництву, машинобудівництву, ткацким, гірним та транспортним підприємствам досягають 4 міліон. фунт. тижнево. — Останні часи дуже піднялася ціна на нитки. Зріст цін на них поміж 1914 та 1919 роками досягає 168%. Одна шпулька їх з 6 пенсів піднялася в сами останні дні до 10 пенсів.

Торговельний рух Америки за грудень прошлого року. Імпорт до Америки (на Нью-Йорк) за грудень досяг 221.160.000 дол., в тому рахунку привезено на 10.514.000 долларів цінних камінів.

Державний борг Англії. На 1. квітня 1914 року державний борг Англії досягав 707.654.110 ф. шт. По офіційним даним 1875 року загальна сума державного боргу була 167.286.559 фунтів, тоді, як в 1899 році він рівнявся всього 635.393.735 ф. шт.

Світовий рух золота та срібла. Світова продукція срібла на протязі 1919 року рівняється в унціях слідуючим цифрам:	
Сполучені Штати	60,000,000
Мексико	75,000,000
Канада	14,000,000
Південна Америка, центральна та Ост-Індія	19,000,000
Європа	7,000,000
Австралія	10,000,000
Азія та Африка	10,000,000
	195,000,000

Вся ця кількість срібла розійшлася на протязі року слідуючим чином:	
На потреби ювелірної індустрії	25,000,000
Куплено Урядом Спол. Штатів	4,000,000
Куплено Урядом Мексико	3,000,000
Куплено Англією та континентом	25,000,000
Надіслано до Індії	30,000,000
Надіслано до Хін та Далекого Сходу	65,000,000
Ріжно	54,000,000
	195,000,000

Що до золота, то монетне бюро в Вашингтоні рахує продукцію американського золота в 1919 році в 2,829,000 унцій. В дійсності воно має бути більшим. Продукцію Південної Америки зараховано в 4,900,000 дол. (біля 58,000,000 ффр. — 1,160,000,000 кор.) — Мексика в 400,000 дол.. Золотий резерв Англійського банку в біжучому тижні досяг 98,063,000 ф. шт. (біля 4,160,000,000 зол. франків). За останні 10 днів ввезено до Англії 1,892,000 ф., з яких 1,800,000 з південної Африки, вивезено 2,746,000 ф. більшу частину цієї суми надіслано через Бомбай до Індії. Бюро золотих рудників в Преторії оголосило розмір продукції золота за 10 місяців, кінчаючи жовтнем 1919 року, на всіх трансваальських рудниках в сумі 29,742,000 ф. шт.

Американська нафта. На протязі 1919 року зареєстровано заснування 1629 нових нафтovих підприємств з капіталом в 2,786,006,000 дол. Низче поміщена таблиця показує величезний зрост кількості підприємств цієї галузі американської індустрії за часи війни

В року	Кількість підприємств	Капітал в долірах
1914 (п'ять місяців)	77	38,237,000
1915	196	80,533,000
1916	240	419,746,000
1917	512	840,219,400
1918	820	430,480,600
1919	1629	2,786,006,000
Разом		4,505,222,000

Господарчі заходи „В. Ц. І. К.“ Другий день останньої сесії Всеросійського Центрального Виконавчого Комітету, майже цілком був призначений обговорюванню справ державно-господарчого характеру та відшукуванню виходу з сучасного становища. Скон-

статовано, що одинокий вихід з цього становища є найповніше напруженням всіх продукуючих сил держави та одмочасне, в першу ж чергу, упорядкування транспортних засобів. Зазначалося, що останні перемоги дали в руки совітської влади джерела сирівця на Уралі та Сибірі, дають можливість розширити продукцію сланця, нового палива, на якому працюють зараз де кілька з найбільших російських заводів, але все це можливо скористувати лише при реалізації вище зазначених в горі точок. В час цих міркувань було постановлено, задля підняття промисловості та культурного життя держави, в найшвидшому темпі перевести пропонований план електрифікації краю. Троцький виступив з великими доказами в справі трудової мобілізації, в якому він підкреслював, що господарчий фронт є зараз справа більше тяжка та пекуча, ніж фронт військовий, та що через те трудова повинність мусить бути проведена дійсно на ділі, а не тільки на словах, для чого до останньої треба притягти самі широкі кола працюючих мас, передсвіті селянства. Піднесення продукції і промисловості та транспорту, по його гадці, тільки і може допомогти, одержати від селянських мас хліб та продукти сільського господарства. „Ми повинні, закінчив він свою промову, що до господарчого фронту виявить ту саму силу та ентузіазм, яку виявили на фронті військовому, тільки тоді зможемо ми вивести край з болота, жебрацтва, голоду і холоду, та поставити його на вищий ступен кulturalного стану“. В звязку з цим мабуть і зроблено Троцького диктатором продовольчої частини Совітської Росії, а військовим комісаром призначено, бувшого за царських часів військовим міністром, генерала Поліанова, що прославився своїм організаторським хистом. Не без впливу цих нарад утворено певно під головуванням відомого Дзержинського комісію, з завданням, привести всіма можливими заходами транспорт в нормальний стан, з широкими уповноваженнями аж до права вводити на п'ятidesятирічній полосі відповідно залізниць стан військової облоги.

Стан продукції донецького басейну. В вересні в Донецькому басейні здобуто 22,000,000 пудів вугілля (12% більш ніж в Серпні)

В грудні загальна кількість здобуття вугля була на 20% більша ніж серпня. — З цієї кількості перевезено залізницами в серпні 13,000,000 пудів, в вересні 13,500,000 пудів, в жовтні 15,000,000 пудів. Запаси вугля на рудниках Донецького басейну рівняються 96,000,000

пудів, з них 80,000,000 пудів антрациту. Більш всього відчувають потребу в вуглі Київ та Одеса з приводу необхідності постачання його на залізниці та флот. Довозові його ставять велики перешкоди ріжні повстанчі відділи.

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ.

КРИТИКА.

1. Mémoire sur l'indépendence de l'Ukraine, présenté à la Conférence de la Paix par la Delegation de la République Ukrainienne Paris 1919, in quarto. ст. 12 і маня.

2. Quelques Memoires, présentés aux Gouvernements Allies sur la question de l'Ukraine 1915—1918. Bureau de Presse Ukrainienne Paris 1919. In quarto.

3. Notes Présentés par la Délegation de la Republique Ukrainienne à la Conférence de la Paix à Paris. I. Fevrier—Avril 1919 II. Avril—Juillet 1919. Велика вісімка I. ст. 37. II. ст. 66.

4. Décisions du Conseil Suprême sur la Galicie Orientale. Les plus importants documents avec introduction par Michel Lozynsky, docteur en droit, sous-secrétaire d'état aux Affaires Etrangères de l'Ukraine Occidentale. Bureau Ukrainien Paris 1919. Велика вісімка стр. 77.

Вся в горі подана література має офіційний характер. Вона подає нам образ дипломатичної діяльності нашої делегації в Парижі. Книжки видані дуже чепурно і на гарпім напері. Найобширнішою брошурою являється меморіял про самостійність України. Він поділяється на шість розділів: 1. Географія від 5—23; 2. Історія від 25—52; 3. Українська культура від 53—64; 4. Економічне життя від 65—106; 5. Відбудова української Республіки від 107—112; 6. Межі Української Республіки від 114—129. Спираючись на поданим фактичним матеріалі, меморіал ставить ось такі домагання з боку Делегації Української Республіки:

1. Визнання Української Республіки, що створилася з волі цілого українського народу, суворою і самостійною на українській те-

риторії, що належала бувшій Росії та Австро-Угорщині.

2. Допущення української республіки до ліги народів. Що до географії, то зараз на перший погляд видно, що її писав не фаховець, бо метод, яким вживав невідомий автор цієї частини меморіялу дуже перестарілий. Він полягає тільки на сухім вичислюванню річок, гір, долин, міст і т. д. Так писали гімназіальні підручники в Австрії 20 років тому назад, бо тоді панував офіційний погляд, що географія — це помічна наука історії. Коли чужинець прочитає цю частину меморіялу, писану автором, якому бракує природничої підготовки, він не зможе виробити собі образу нашої землі. Приходиться жаліти, що одинокий в нас авторитетний фаховець-географ не попав в Париж у делегацію.

Історія оброблена далеко краще і систематичніше, однаке для української культури відведенено далеко менше місця, хоч власне нашу культурну окремішність, нашу індівідуальність якою відріжняємося від наших сусідів, що заперечують нашу культурну самостійність, треба би ширше освітлити. Цей відділ повинен би бути центральним в меморіалі, а не так по мачушому трактований. На наш погляд існування національної культури далеко більше переконує, як економічне життя, которому меморіал віддав занадто багато місця (майже половину). Про багатства нашої землі, не треба чужинців інформувати. Вони, особливо Французи, краще їх знають від нас: їх же капіталізм, який експльоатував довго нашу землю. Рішучо за мало подати тільки одну і то схематичну в чорній манері, без рельєфу мапу. Коли вже робиться щось, то треба робити порядно і треба було подати опріч політичної, також фізичну, сіль-

сько-господарську, промислову, етнографічну і т. д. мапу України. В кожному разі меморіал робить сумне враження. В другій публікації меморіали, що з'явилися, починаючи з 1915—1918 р., про українську справу. Вони інтересні і пожиточні. Перша стаття, друкована в лондонському Atheneum в червні 1915 інформує англійського читача про це „хто ми, і чи ми діти,” вказуючи на варварські вчинки, яких допускаються Москaloю в окупованій Галичині. В тім самім місячнику поміщені в грудні 1916. і в січні 1917. р. короткі уваги про можливість сепаратного миру між Росією і Центральними Державами із умовою відступлення Галичини Москві. Автор уважає наклонити Антанту, щоби вона з огляду на зраду Москaloю змінила свою політику су-проти Росії та створила інородчеські буржуазні антисоціалістичні держави, які були би бар-рером для Європи від Москвищіни. До той самої темпі вертає місячник в жовтні 1917. р. тільки обґрунтовує її ширше. Дві останні статті з 1918 обговорюють німецьку політику. Не дивлячись на явно реакційний спосіб політичного думання автора, статті дуже інтересні і дають богато цікавого матеріалу.

Для майбутнього історика уважаємо також потрібним огалошення дипломатичних хот української делегації в Парижі і документів про східну Галичину, зредагованих і коментованих зручно д-ром Михайлом Лозинським.

БІБЛІОГРАФІЯ.

Будзиновський Вячеслав: Осаул Підкови. Оповідання з кінця XVII. віку. Накладом Стефана Шухевича. Львів 1920, 8°, 148 стор. — Ціна 20 кор.

Вяч. Будзиновський відомий уже широкому громадянству як белетрист, бо більш двадцяти чіт пише оповідання і новелі з життя, села і міста. В останніх роках взявся до писання історичних повістей, — до ряду яких належить і вище наведене оповідання з напої минувшини, з анальтою між часами першої руїни й теперішнім періодом української революції.

Будзиновський Вячеслав: Під одну булаву! Оповідання з часів першої руїни. (Друга половина XVII. віку.) Накладом Стефана Шухевича. Львів 1920, 8°, 122 стор. — Ціна 14 кор.

Вибрі Брюховецького на ніжинській Чорній Раді, його злочина діяльність в цілі розбиття сил українського народу, акція Дорошенка, Андрусівський поділ України між Польщю і Москву, змагання гетьмана Дорошенка до зedнання всіх українських земель в одну цілість — це тло, на якому основане історичне оповідання „Під одну булаву!“

Винниченко Володимир: Відродження нації. Частина I. Видавництво „Дзвін“. Київ—Віденсь 1920, 8°, 448 стор. — Ціна не зазначена.

Книжка присвячена історії української революції і заснування, української держави. Перша частина обговорює добу Української Центральної Ради, в її першому періоді, коли складалась революційна організація української державності й морально-правної влади. Праця Винниченка ділиться на слідуючі розділи: I. Війна й Велика Російська Революція (лютий-маріц 1917 р.), 15—27; II. Українство до війни й у революції, стор. 29—54; III. Революційне руське громадянство в українському питанні, стор. 55—68; IV. Передчування боротьби й гуртування сил, стор. 69—84; V. Перший крок по шляху організації державності, стор. 85—94; VI. Боротьба за перші підвалини автономії, стор. 95—121; VII. Українізація війська, стор. 123—145; VIII. Українська Центральна Рада ставить виразні вимоги Російському Тимчасовому Правительству й руській демократії, стор. 147—170; IX. Тимчасове Правительство однідає домагання Центральної Ради, стор. 171—184; X. Перед рішучим виступом стор. 185—214; XI. Центральна Рада проголосує автономію України, стор. 215—230; XII. Перемога Українства, стор. 231—244; — XIII. Організація морально-правної влади, стор. 245—269; — XIV. Угода з Російським Тимчасовим правителством (15.—16 липня 1917 р.); стор. 271—304; XV. Друга українська делегація до Петрограду: стор. 305—321; XVI. Трудний, але останній крок до юридично-правної влади, стор. 323—348

Понадто поміщено в тексті: — Перший і Другий Універсал Української Центральної Ради; Декларацію Генерального Секретаріату з 9. липня 1917 і Декларацію Російського Тимчасового

правительства з 15-16. липня 1917 р.; — Статут вищого Управління України і Інструкцію Тимчасового правительства для Генерального Секретаріату,

ОСТАННІ ВІСТИ.

Як повідомляє „Громадська Думка“ сучасне положення на Великій Україні, хоч хаотичне, та не безвихідне. Окупація західних областей, большевицькі наїзди та Денікініада зробили своє. Під всіми окупаціями наступає консолідація українських сил під гаслом самостійності і суверенітету України. Зовсім зникли ріжниці, що досі ділили братів. Селяне всюди відносяться із зрозумінням до справи самостійності України.

Большевики, прийшовши в третє на Україну, змінили способи боротьби і своє відношення до українства. Вони найпрактичніші з окупантів. Наших селян оставляють в спокою з їх „буржуазним“ світоглядом і стараються поводитися з ними як найобережніше. Заперестано розстрілів української інтелігенції, припинено переслідування. Навпаки йде акція про приєднання інтелігенції. Українського культурного життя, українських шкіл і кооператив вже не нищать большевики. Що більше! Спомагають їх грішими з державних фондів. В містах цід большевицьким наїздом істнують і розвиваються українські народні і середні школи. В Київі без перепон функціонує український університет, котрий з бувших касарень перенесено до бувшого російського університету св. Володимира. Проявляє свою діяльність також українська Академія Наук. Російську Олександровську гімназію (першу) переміщено на українську. Скількість українських середніх шкіл в Київі значно зросла. Гарно розвиваються українські театри, кооперативи і ріжні культурні видавництва.

Большевицька влада майже всюди в українських руках і носить український національний характер. Українці здобувають голос і вплив навіть в центральних державних установах Совдепії, особливо від часу, коли в большевицький табор перейшло чимало інтелігентних Галичан, що опинилися на занятій большевиками території.

В Київі пристали офіційально до большевиків дві українські партії: комуністична і боротьбістів (лівих есерів), які ведуть боротьбу за самостійність і суверенність України на радянській платформі. Пробуваючи в Київі Галичане утворили українську комуністичну партію Галичини, Буковин і Закарпатської України. До управи партії входять між іншими: Іван Сіяк, Осип Устіянович і Михайло Баран. Видають часопис „Наддністрянський Комуніст“. Від цеї трипи їздив на останній всеросійський Зізд Советів до Москви Іван Сіяк. У Винниці виздоровці (здорові відійшли на Херсонщину) зі шпиталів і лязаретів утворили теж українську комуністичну партію. До управи партії увійшли:

Микола Балицький (бувший редактор „Гром. Голосу“ і „Народа“), Е. Коханенко, М. Курах, М. Гіжовська, В. Бойко і Д. Столляр. Їх органом є „Червоний Стрілець“, редактований М. Балицьким.

В програмовій статті пишеться, що небавом прийде час, коли українське військо з синьо-жовтими прапорами в руках понесе червону революцію по всій Україні. Найближчою боротьбою буде боротьба за національне і соціальне визволення. Взагалі всі статті і замітки навіяні ширим національним ентузіазмом і без лайки під адресою галицької „буржуазії“. — Військовим губернським комісаром є Микита, командантом Винниці Мороз, а головою Ревкому (Революційного Комітету) по одним домесеням письменник Петро Шекерик-Доніків, по другим др. Никифор Гірняк. Так само в руках Українців є команди у всіх місцевосцях під большевиками, де стояли галицькі частини. Урядовою мовою всюди є українська.

З Києва доходять вісти, що українська радянська влада в порозумінню з московською Совдепією в евентуальних мирових переговорах з Польщею буде рішуче обстоювати прилучення східної Галичини, а також інших українських етнографічних областей до радянської України. Є загальне переконання, що радянська форма влади на Україні не встоїться, тільки еволюційним шляхом переміниться в широкий демократизм, ліквідуючи — очевидно — велику земельну власність і чужинецьке панування.

Галицька армія остає під начальною командою генерала Микитки (генерал Тарнавський на відпустці) і находитися в околиці Бівзули на Херсонщині. Начальна команда цієї армії є на станції Попелюхи. Числить вона понад 10.000 людей. Надніпрянської армії під командою генерала Павленка є стільки саме. Займає вона лінію Балта—Ольгопіль. Галицькі війська підлягають Павленкові, як начальному вождові. Шефом штабу є генерал Ціріц. Супроти Денікіна, який вже від довгого часу розпочав евакуацію своїх штабів на кораблі, задержують генерали Павленко і Микитка повну невтральності. Галичане навязали зносини з населенням Херсонщини, котре в разі потреби може виставити добірну 30.000-ну армію.

В Могилеві перебувають, як приватні люди, др. Іван Макух і державний секретар Шрамченко. Командантом міста є Галичанин Ковальчук-Ковальський, командантом залоги надніпрянський сотник Ярощук.

Від редакції.

Редакція журналу „На переломі“ просить усіх своїх співробітників і кореспондентів надсилати матеріали писані чітко, на одній сторінці з маргінесом. Рукописі не звертаються і редакція не входить з приводу їх у ніяку переписку з авторами. Матеріали просимо надсилати на адресу редакції: Wien, I, Singerstrasse 3. Hotel Royal, Zimmer 25.

Відповідальний редактор: З. Адельсбергер. — З друкарні Вальдгайм-Еберле А. Т. Віденській, VII., Seidengasse 5.

3 „Три дні Сіркового життя“.

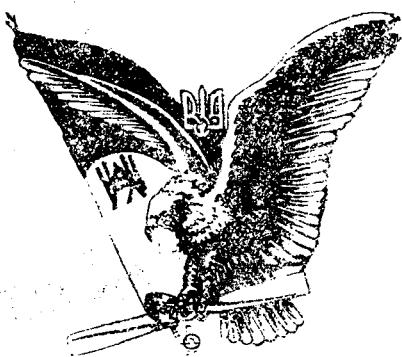
Виходять з друку:

1. Найя з джунглів. Оповідання Г. Гасенка, 74 чорно-білих малюнків і 4 в фарбах.
2. Статистично - Географічна мапа України. Г. Гасенка. На німецькій і українській мовах. II. видання при стівучасті проф. д-ра С. Рудницького.
3. Світова мапа з розміщеннем Українців по всьому світу. Г. Гасенка. З додатковими таблицями і мапою державних кольоній України. По українськи, французьки і німецьки.
4. Світовий мир на Україні. Плакат для пропаганди Г. Гасенка. На українській, французькій, англійській і німецькій мовах.

Замовлення і запитання надсилати на тимчасову адресу:

Wien, I., Pestalozzигasse 3.
Verlag „Po Switu“.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКЛЮБ

Звертатися письменно і надсилати матеріали і всякі запитання на адресу часопису „Український літун“:

Wien, I., Pestalozzigasse 3.

ВИДАВНИЧЕ ТОВАРИСТВО „ДЗВІН“ І „УКРАЇНСЬКА ШКОЛА“

Головні склади:

КІЇВ, Бесарабська площа ч. 2. Товариство „Дзвін“

ХАРЬКІВ, Петрівський пер. ч. 18. Українська книгарня „Дзвін“.

WIEN, IX. Porzellangasse 19/1 Jurij Tischtschenko.

— Катальоти висилаються даром. —

Перша Українська кравецька робітня.
ТЕОДОРА САВУЛИ у Відні, I., Riemergasse 2.

виконує совісно й дешево всякого рода мужескі вбрання, костюми і. н. після
найновіших англійських фасонів. Великий вибір англійських єукон на складі.

Приймається передплата і замовлення на український незалежний журнал політики, літератури і мистецтва

„НА ПЕРЕЛОМІ“

Виходить у Відні, 1. 10. і 20. кожного місяця числа, в обемі 4—5 аркушів.
Під редакцією О. Олеся.

Ціна одного примірника:

в Австрії, Галичині, Польщі	15 кор.	в Італії	3 ліри
„ Чехословаччині	10 ч. кор.	„ Швейцарії	2 шв. фран.
„ Югославії	10 дінар	„ Франції	3 фр. фран.
„ Німеччині	10 мар.	„ Америкі	1½ дол.

Передплату треба надсилати до Адміністрації журналу: Administration „Na Perelomi“ Wien I., Krugerstrasse 5; Адреса Редакції: Wien I., Hotel Royal Nr. 25.

Abonnement und Bestellungen für die ukrainische unabhängige Zeitschrift
für Politik, Literatur und Kunst

„НА ПЕРЕЛОМІ“

werden entgegen genommen. Die Zeitschrift erscheint in Wien am 1. 10. und
20. eines jeden Monates unter der Leitung O. OLES. Preis pro 1 Exemplar:

in Österr., Ung., Galizien, Polen	15 Kr.	in Italien	3 Lir.
„ Cechoslowakei	10 C.-Kr.	„ Schweiz	2 Schw. Frc.
„ Jugoslavien	10 din.	„ Frankreich	3 Fr. Frc.
„ Deutschland	10 M.	„ Amerika	1½ Dol.

Anmeldungen für Abonnement und Geldsendungen sind an die Administration
v. „Na Perelomi“ Wien I., Krugerstrasse 5 zu richten.

Adresse der Redaktion: Wien I. Bezirk Hotel Royal Nr. 25.

„НА ПЕРЕЛОМІ“

Revue ukrainienne indépendante pour politique belles lettres, arts. Parait chaque
1. 10. et 20. 4—5 mois feuilles. Rédacteur O. OLES. Prix d'un exemplaire:

En Autriche, Galicie et Pologne	15 cour.	En Italie	3 lire
„ Tchécoslovaquie	10 ” T.-S.	„ Suisse	2 fr. suisses
„ Yougoslavie	10 din.	„ France	3 ” franc.
„ Allemagne	10 marks.	„ Amérique	1½ S

S'abonner à l'administration de la revue „Na Pérelomi“ Wien I., Krugerstr. 5.
Adresse de la Rédaktion Vienne I. Hotel Royal Nr. 25.

Приймається передплата на
УКРАЇНСЬКИЙ ГУМОРИСТИЧНИЙ І ІЛЮСТРОВАНИЙ
ЖУРНАЛ

, С М И Х“

Виходить у Відні 2 рази на місяць, кожного 1. і 15. числа,
під редакцією:

ВАЛЕНТИНА.

Ціна одного примірника:

в Австрії, Угорщині, Галичині і Польщі 10 Кор. в Італії	2 лір.
„Чехо-Словаччині.....	6 ч. Кор. в Швейцарії 1 шв. фр.
„Юго-Славії.....	6 дін. в Франції 2 фран. фр.
„Німеччині.....	6 Мар. в Америці..... 25 цент.

Зголосження передплати і гроші надсилати до Адміністрації журналу:
Administration „Smich“ in Wien, I. Krugerstraße Nr. 5. Адреса Редакції:
Wien, I. Hotel Royal Singerstraße 3. Zimmer 25.

В П Е Р Е Д

Орган української соліял-демократичної партії.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО ДНЯ УЛЬВОВІ.

Ціна одного примірника у Львові і на пропінції 1 польська марка (1 корона 40 сотики).
Передплата на 1 місяць 24 польських марок (34 кор.)
Передплата на 3 місяці 70 польських марок (100 кор.)

Адреса редакції та адміністрації:

ЛЬВІВ, ВУЛИЦЯ РУСЬКА Ч. 3.

